

Bezobratlí v neuroetologii

Martin Vácha

Bezobratlí v neuroetologii

- A) Bezobratlí jako model neuroetologických experimentů
- B) Podmiňování jako klíč k funkcím NS a smyslů
- C) Citlivost zvířat na magnetická pole

Neuroetologie (behaviorální neurobiologie):

- Syntéza etologie a neurobiologie (60.l)
- Neurální podstata chování
- Nástroj řešení otázek neurofyziology

A) Bezobratlí v neuroetologii:

- Jednoduchý, snadno přístupný nervový systém
 - Larva 10 tis neuronů
- „Robustní“ behaviorální projev
- Laboratorní podmínky
- Snadný, levný a rychlý chov
- Mutantní linie

Bezobratlí v neuroetologii:

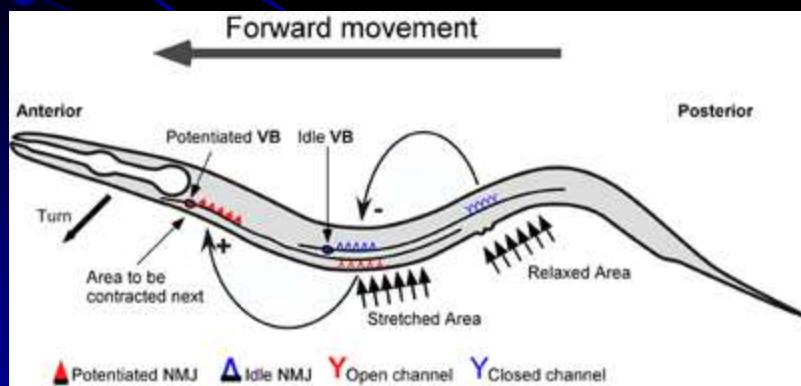
- Jednoduchý, snadno přístupný nervový systém
 - „Robustní“ behaviorální projev
 - Laboratorní podmínky
 - Snadný, levný a rychlý chov
 - Mutantní linie
- =
- Mimořádný význam

Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy

Caenorhabditis elegans (hádátko)

Bezobratlí v neuroetologii:

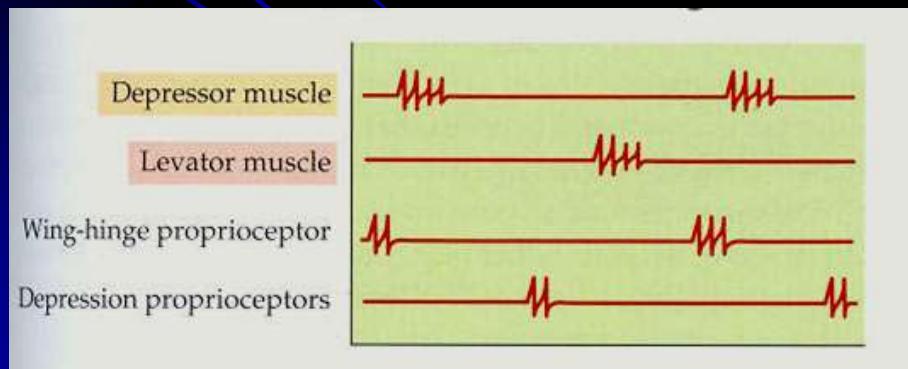
- Sensomotorické reflexy

Caenorhabditis elegans (háďátko)

Bezobratlí v neuroetologii:

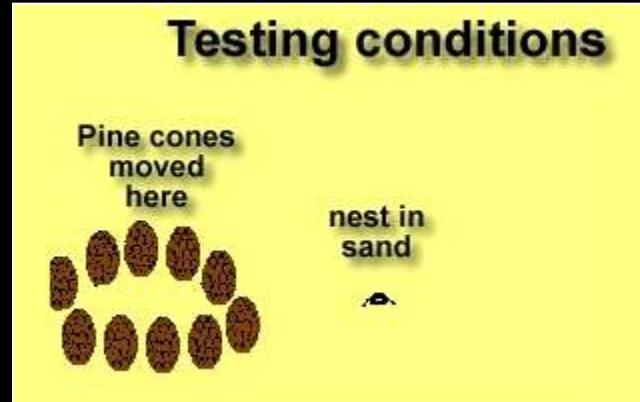
- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence

Clione limacina (valovka plžovitá)
„Sea angel“

Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace

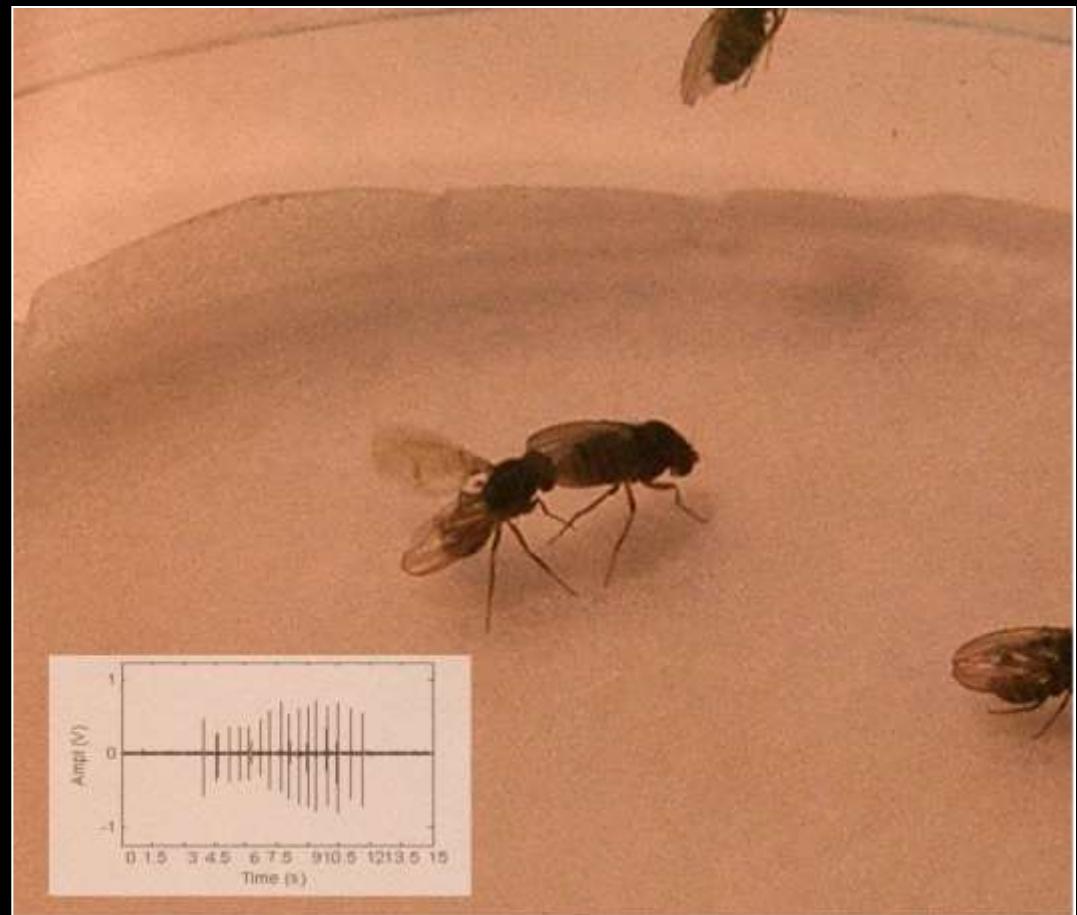
Philanthus triangulum

N. Tinbergen
Nobelova cena 1973

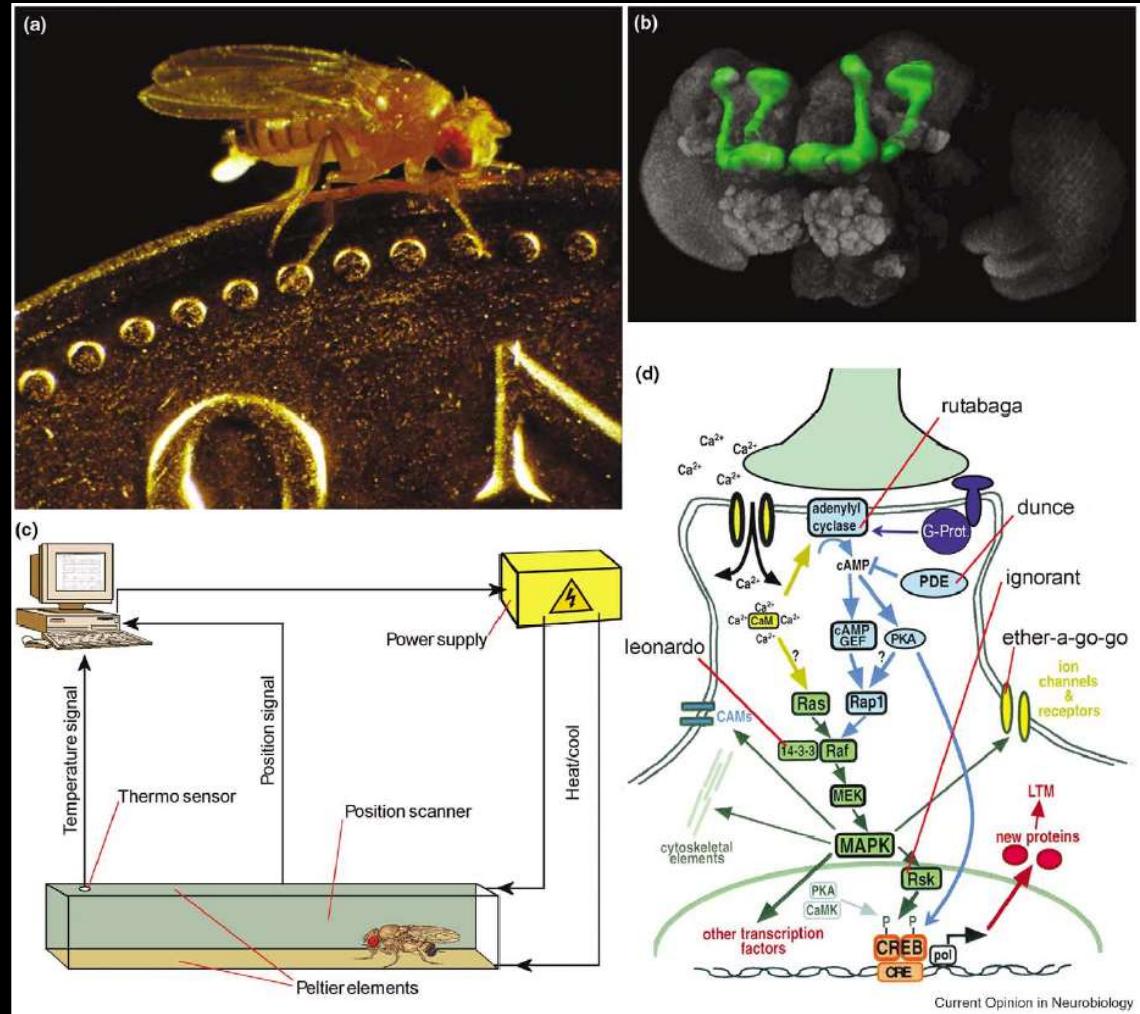
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace

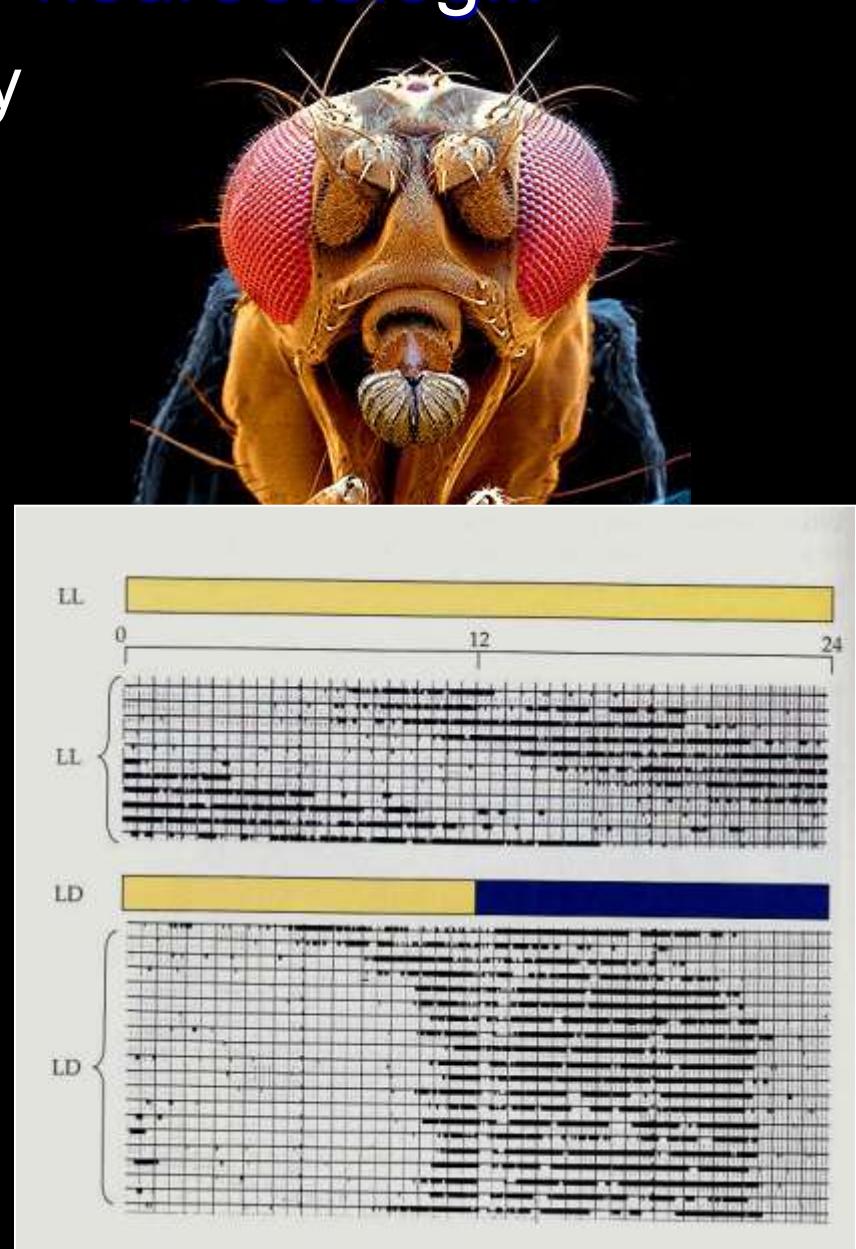
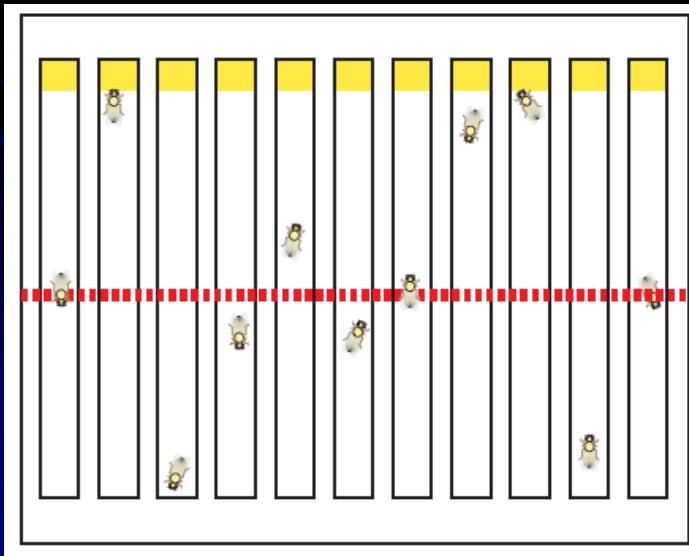
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť

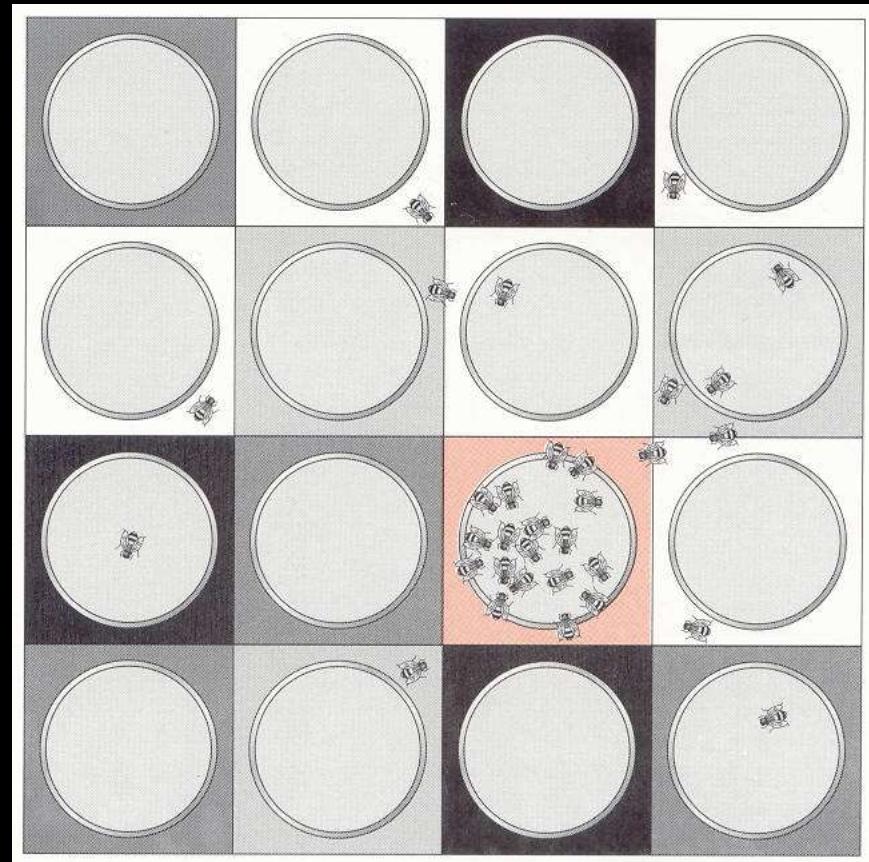
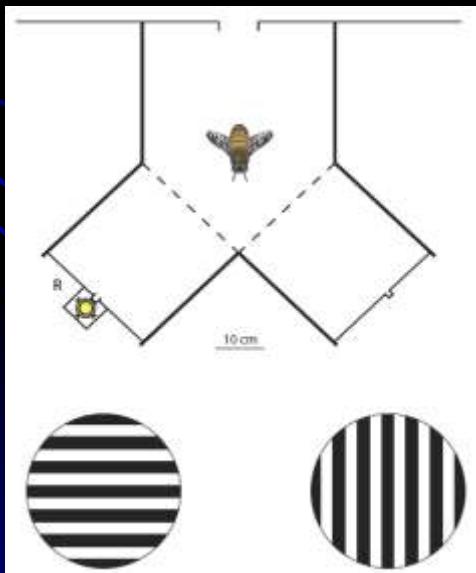
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy

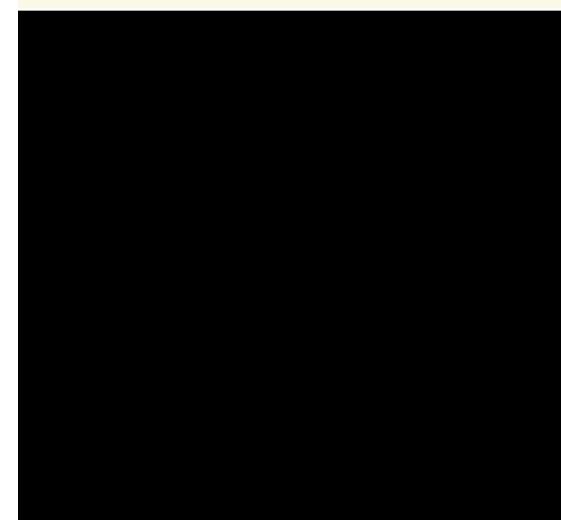
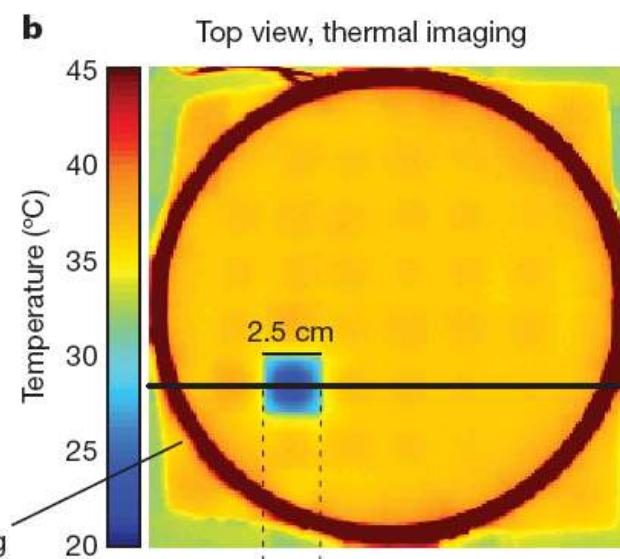
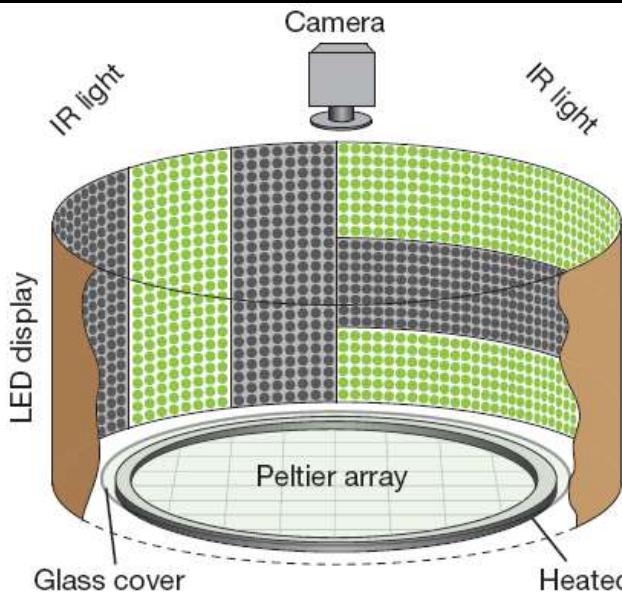
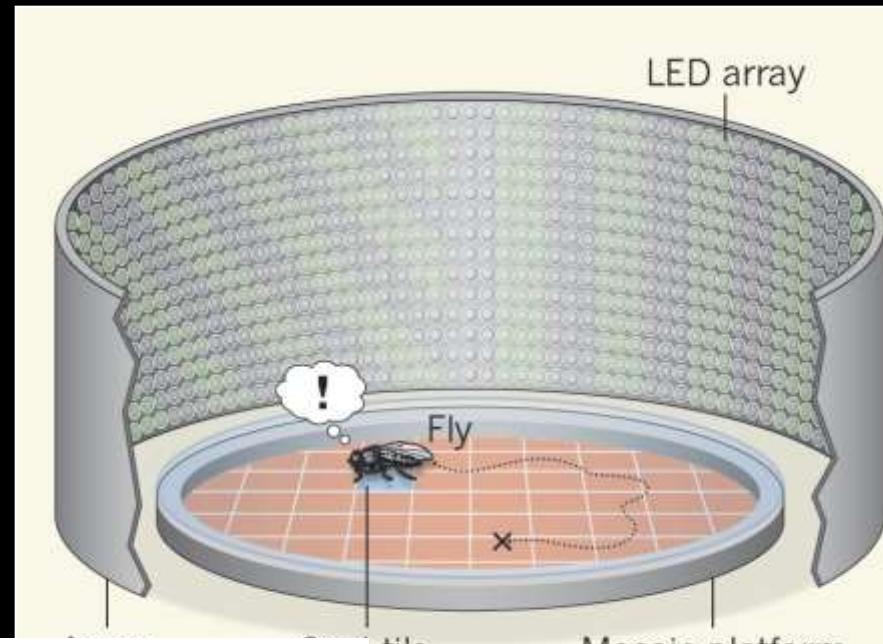
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy
- Smyslové schopnosti

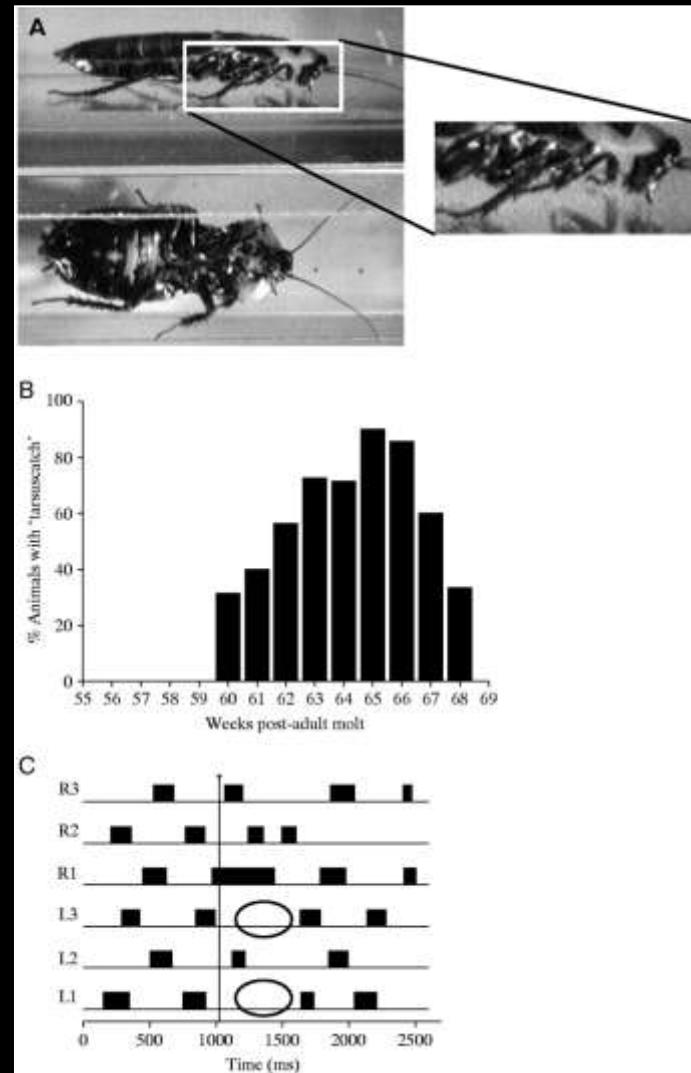
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy
- Smyslové schopnosti

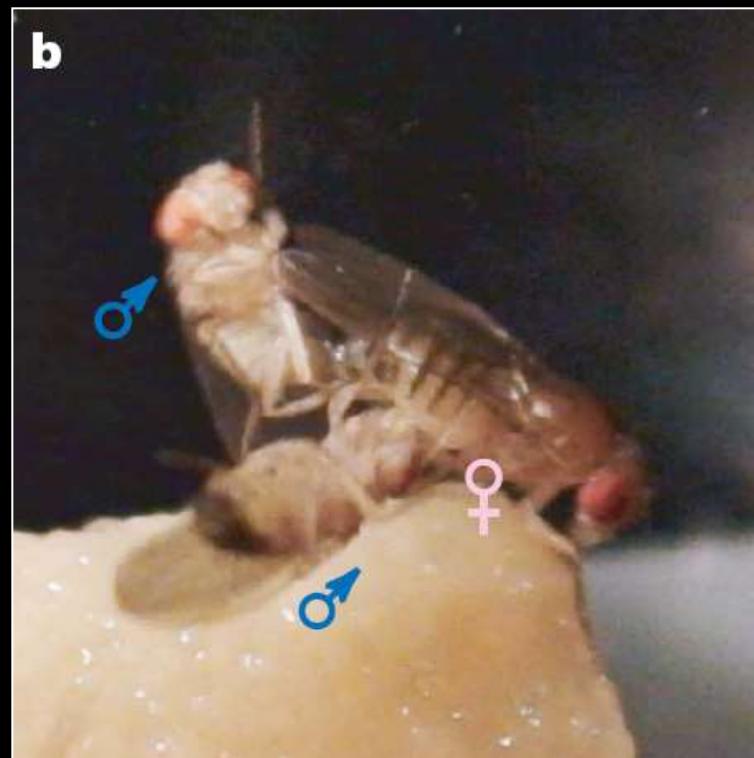
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy
- Smyslové schopnosti a dráhy
- Stárnutí

Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy
- Smyslové schopnosti
- Stárnutí
- Sexuální orientace

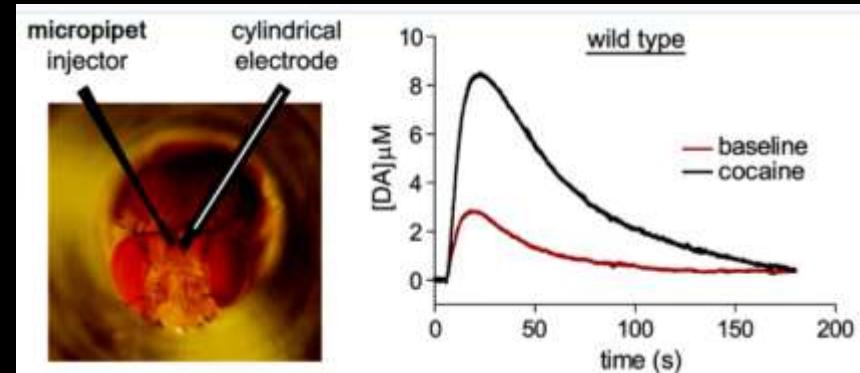
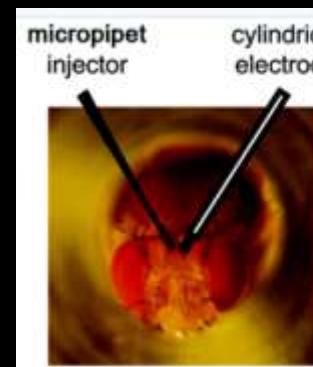
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy
- Smyslové schopnosti
- Stárnutí
- Sexuální orientace
- Agresivita

Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy
- Smyslové schopnosti a dráhy
- Stárnutí
- Sexuální orientace
- Agresivita
- Působení drog a farmak

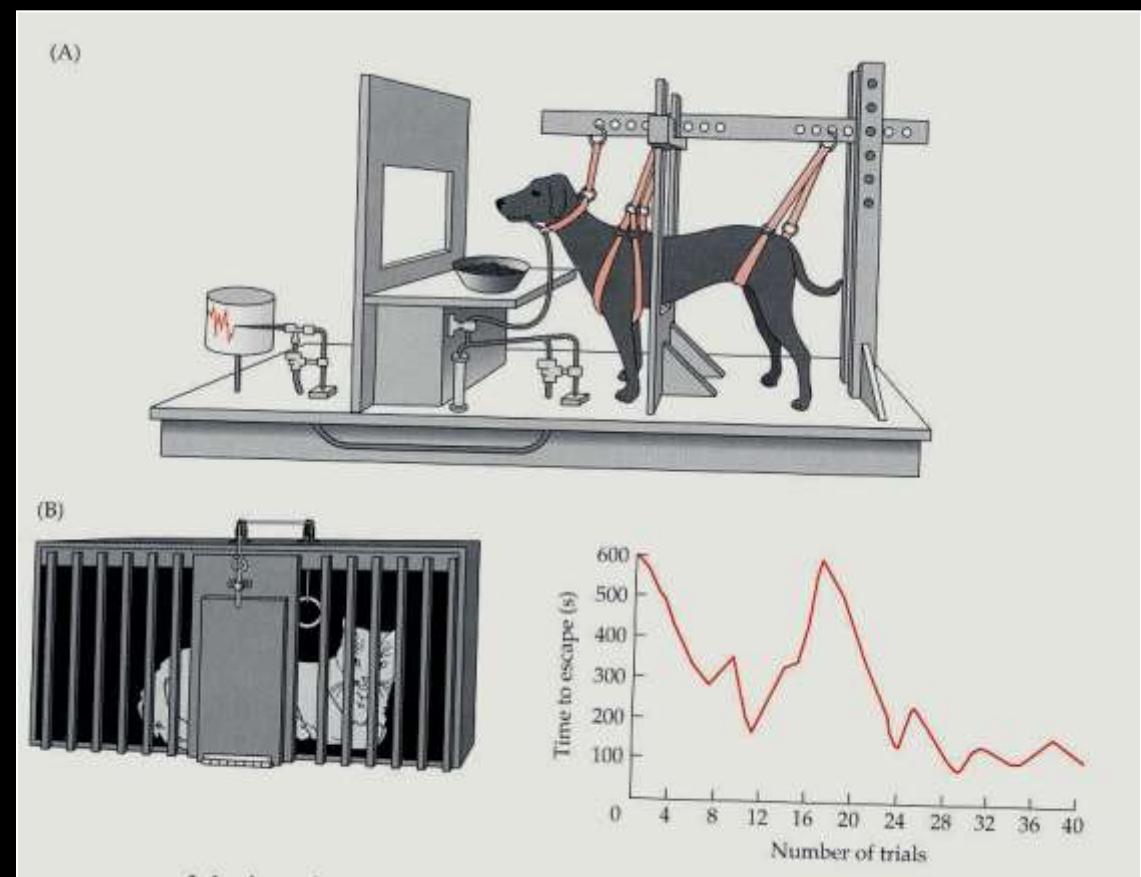
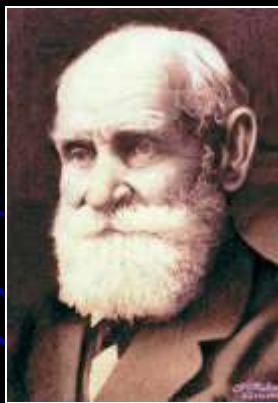
Bezobratlí v neuroetologii:

- Sensomotorické reflexy
- Motorické sekvence
- Orientace
- Komunikace
- Učení a paměť
- Circadiánní rymy
- Smyslové schopnosti
- Stárnutí
- Sexuální orientace
- Agresivita
- Působení drog a farmak
- Ochota riskovat, emoce atd...

B) Podmiňování jako klíč k funkci NS a smyslů
Vytvoření podmíněného spojení je důkazem
plasticity NS a základem paměti a učení.

Pavlov

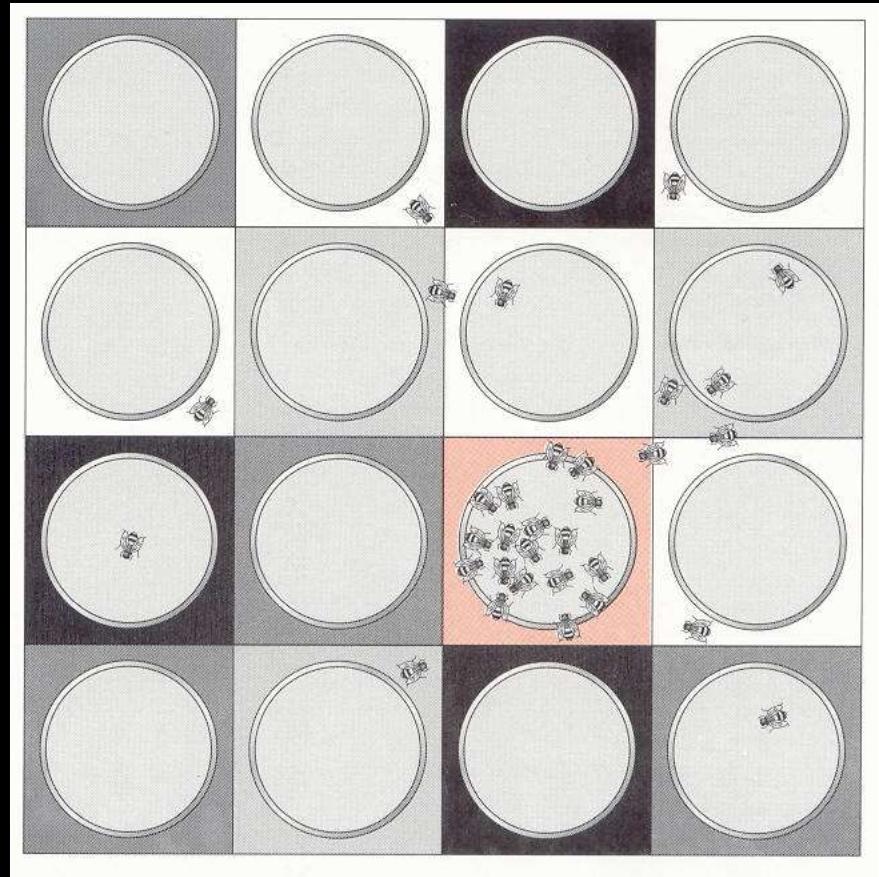

Podmiňování jako klíč k funkci NS a smyslů

Vytvoření podmíněného spojení je důkazem plasticity NS a základem paměti a učení.

von Frish

Vytvoření podmíněného spojení může být: cílem výzkumu paměti a učení

Aplysia – zej
„mořský zajíc“

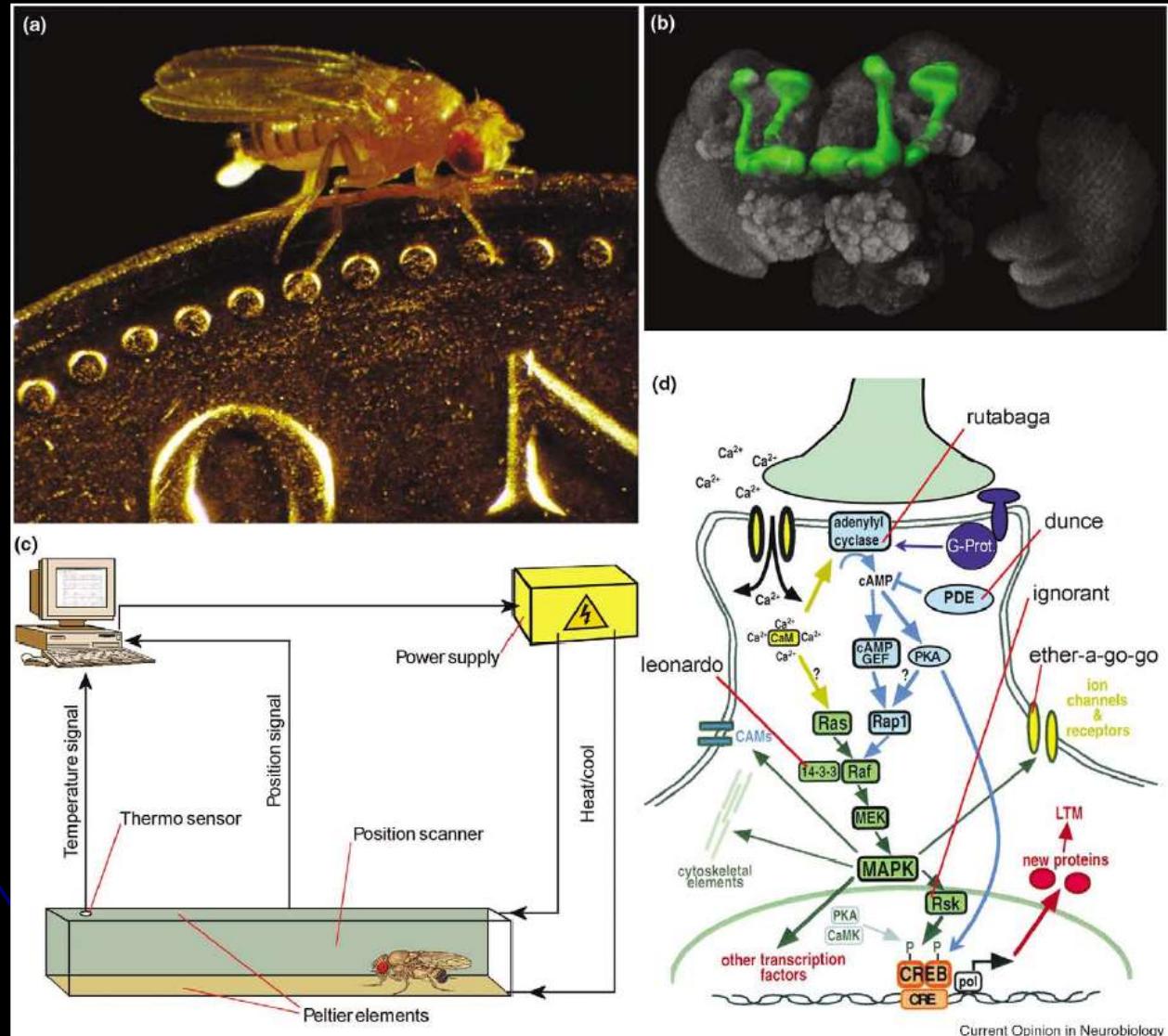
Aplysia

Eric Kandel
Nobelova cena 2000

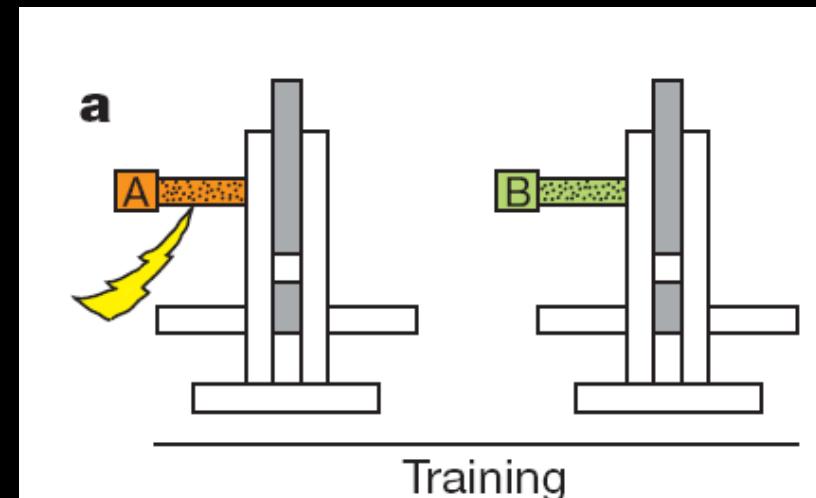
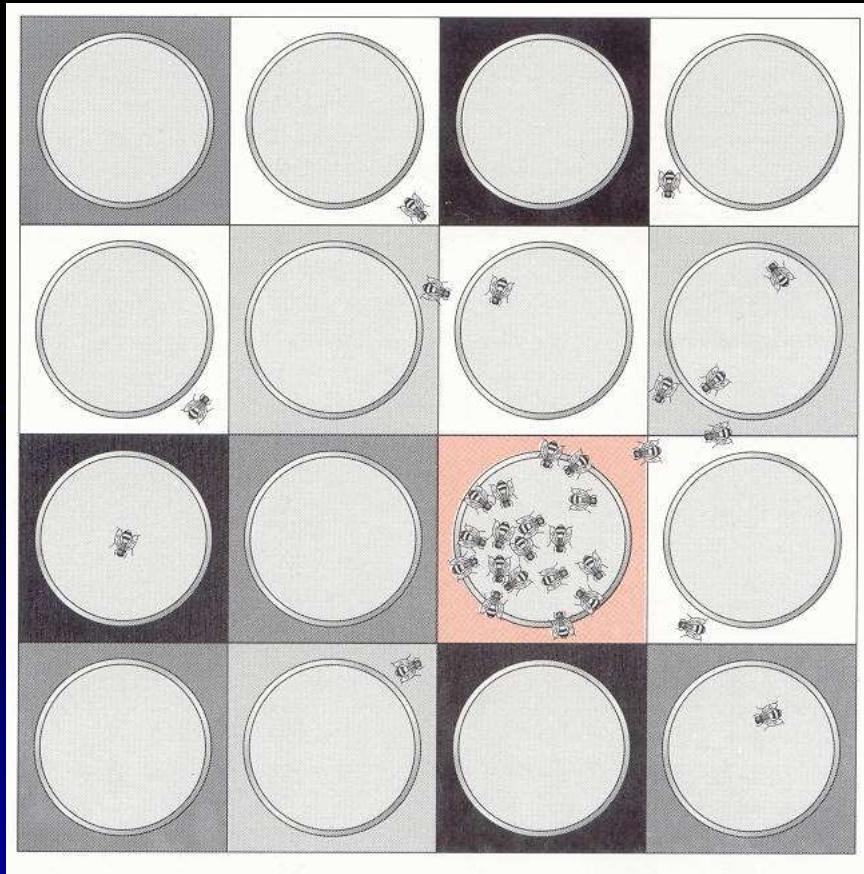
Vytvoření podmíněného spojení může být: cílem výzkumu paměti a učení

Trénink a test

Vytvoření podmíněného spojení může být: nástrojem výzkumu smyslových schopností

Odměna nebo trest při tréninku

Video

Vytvoření podmíněného spojení může být: nástrojem výzkumu smyslových schopností

Richard Axel

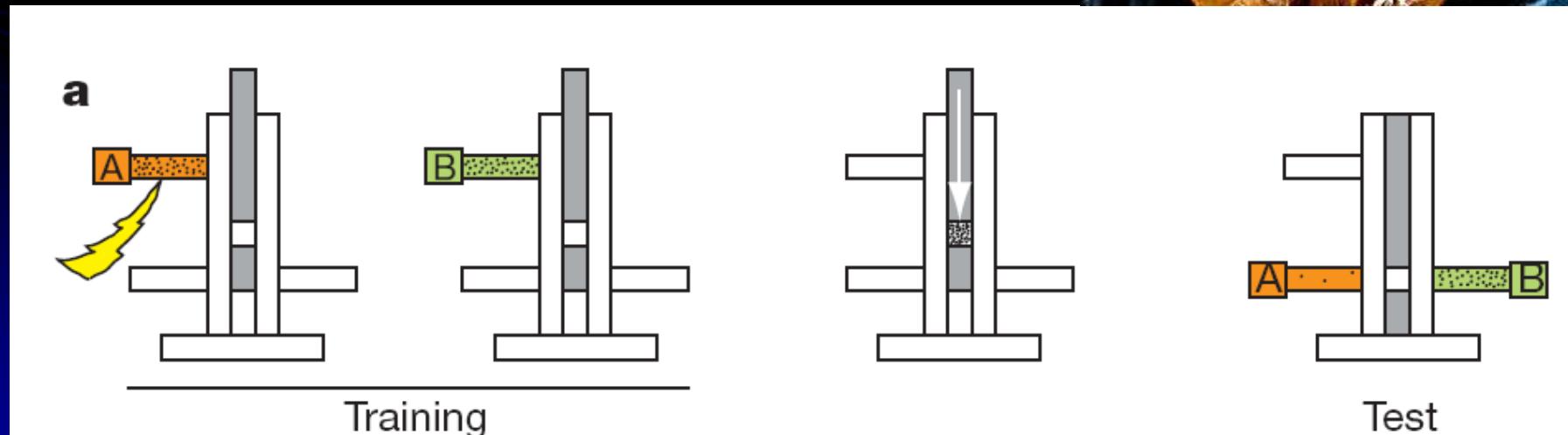
Nobelova cena 2004 za objevy podstaty čichu

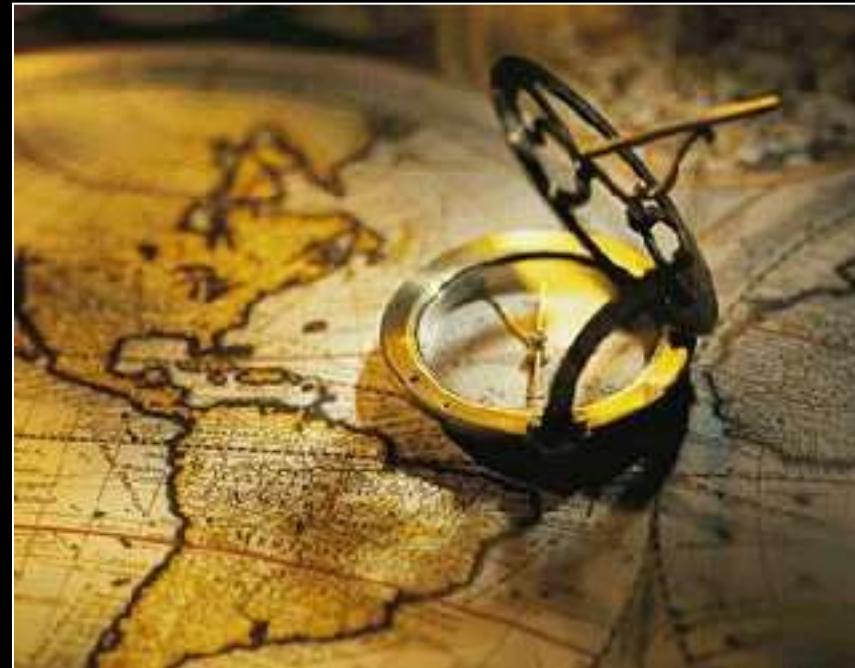
Vytvoření podmíněného spojení může být: nástrojem výzkumu smyslových schopností

Richard Axel

Nobelova cena 2004 za objevy podstaty čichu

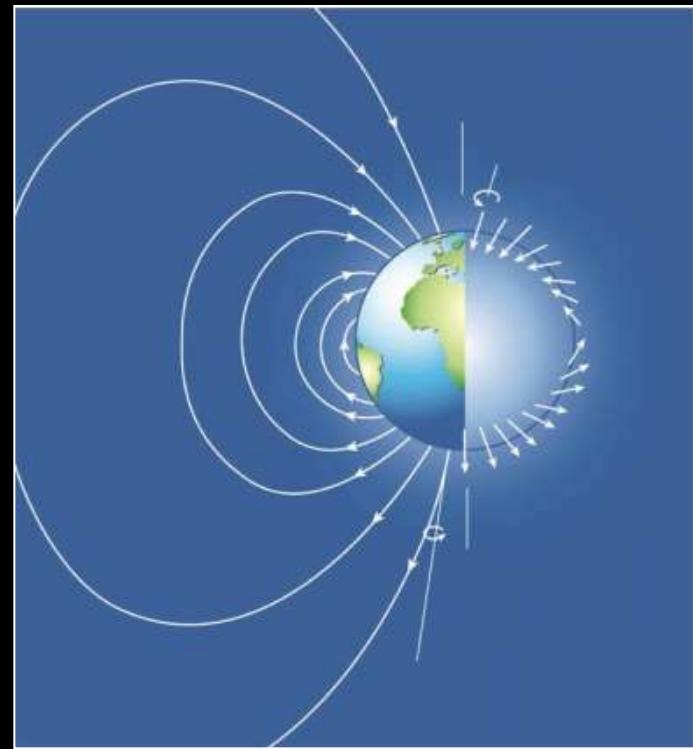
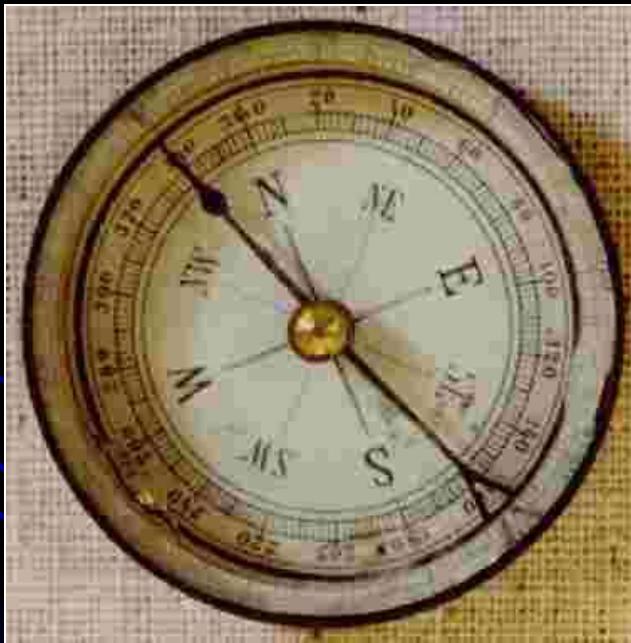

C) Magnetorecepce – výzva smyslové fyziologii

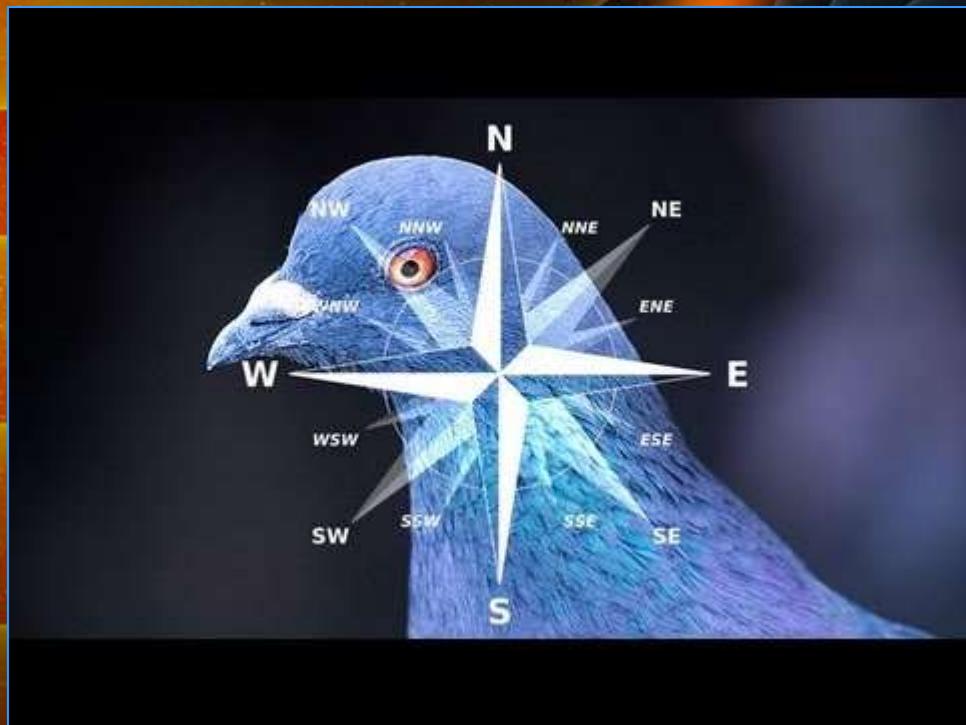

Kompas:

Všudypřítomné vodítko

Geomagnetické pole doprovází život od jeho počátku

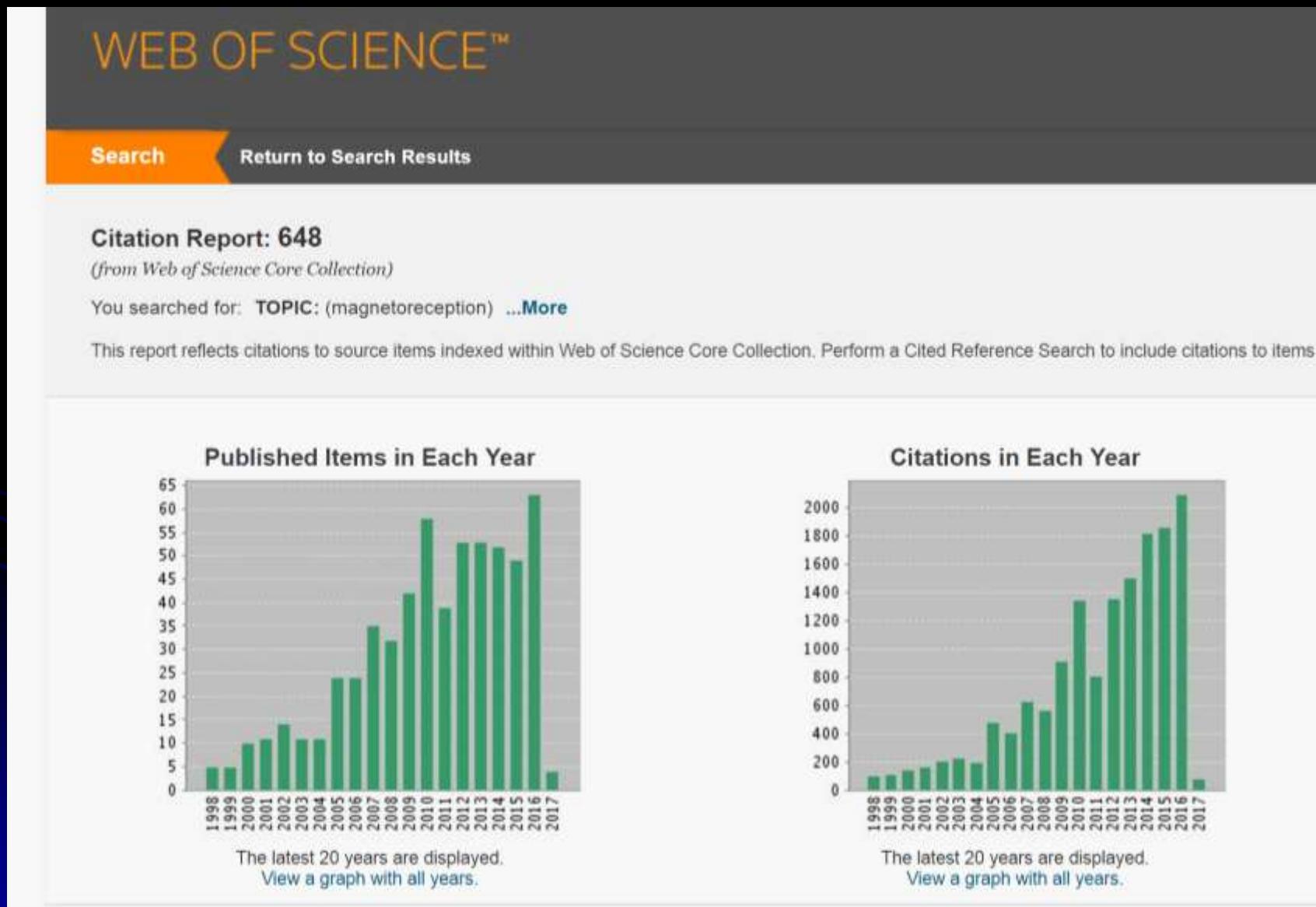
Schopnost je vnímat je dnes již dobře doložený fenomén.

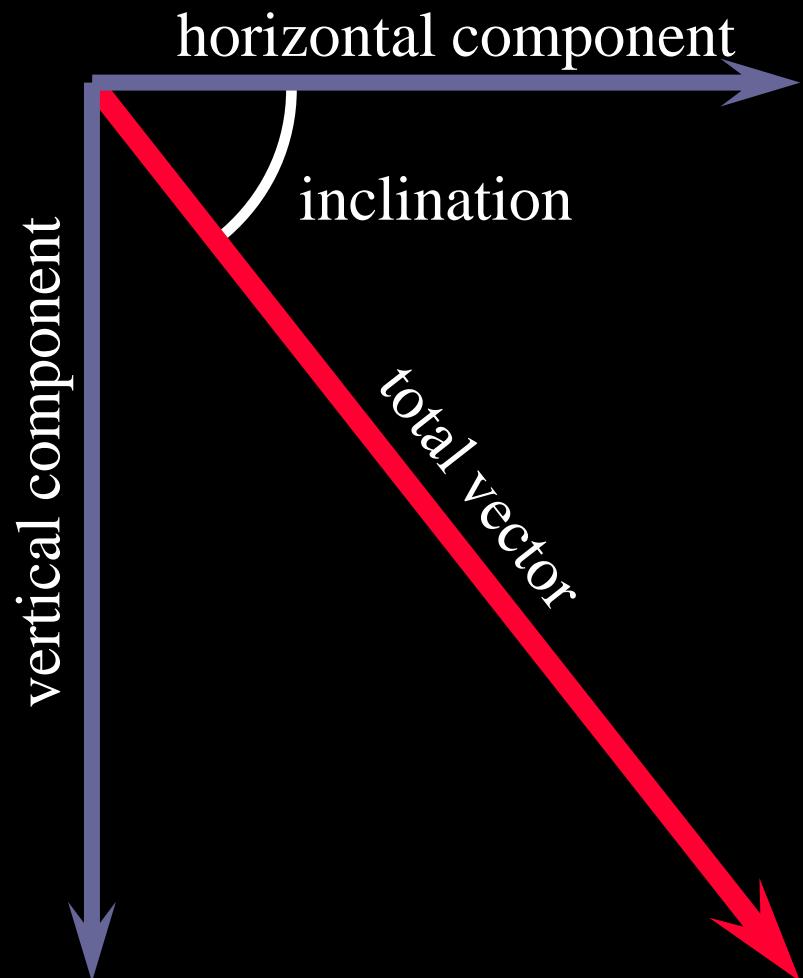
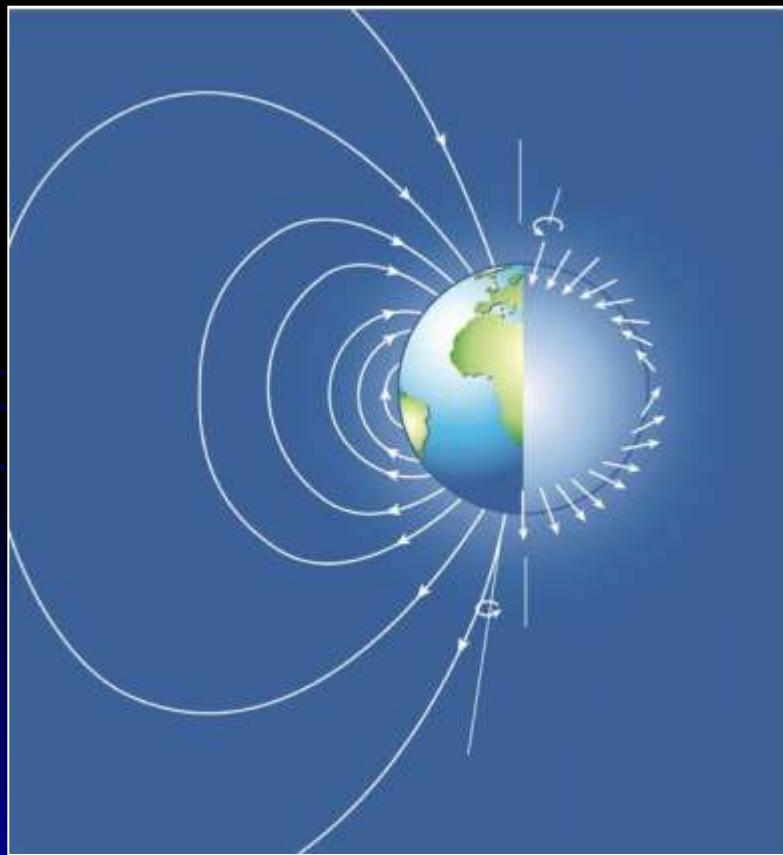
Od 60' do dneška:

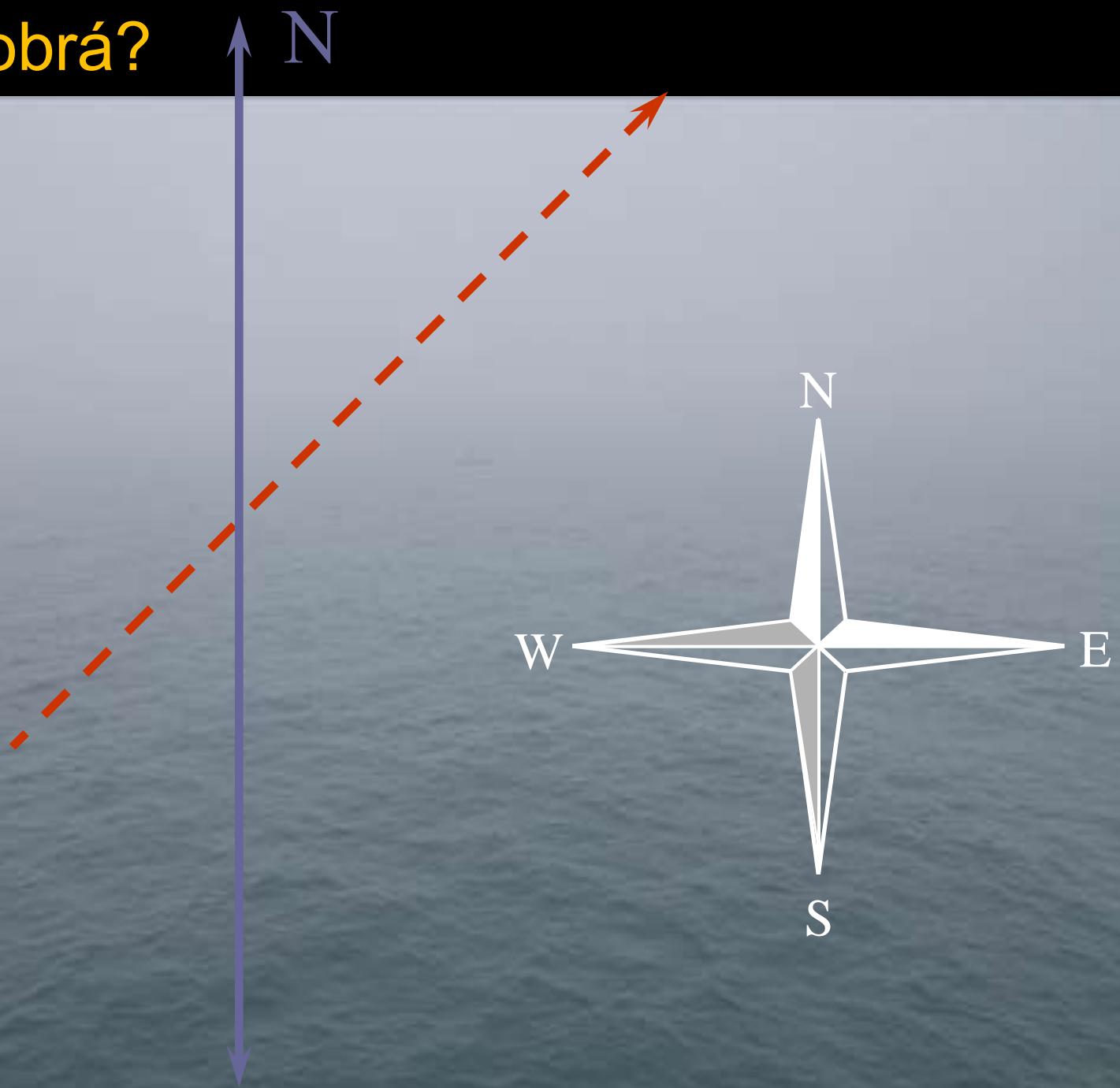
Zájem badatelů neklesá.

K čemu dobrá recepce? Užitečné orientační vodítko.

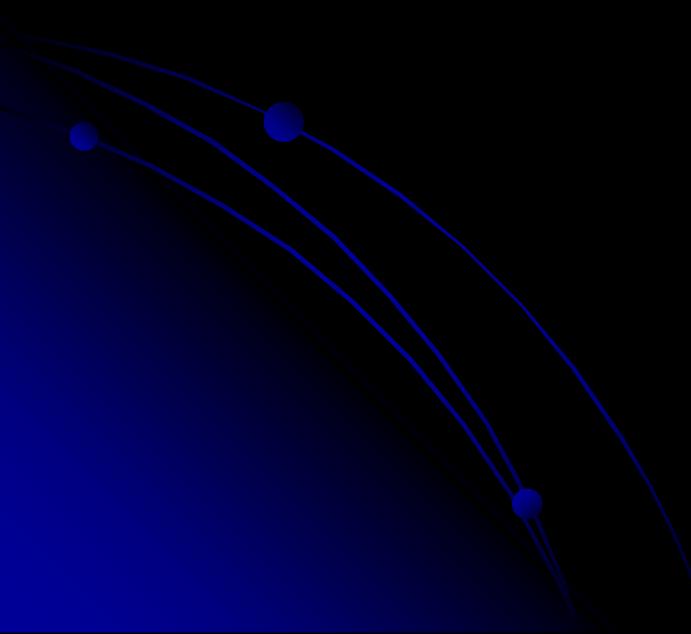
K čemu dobrá?

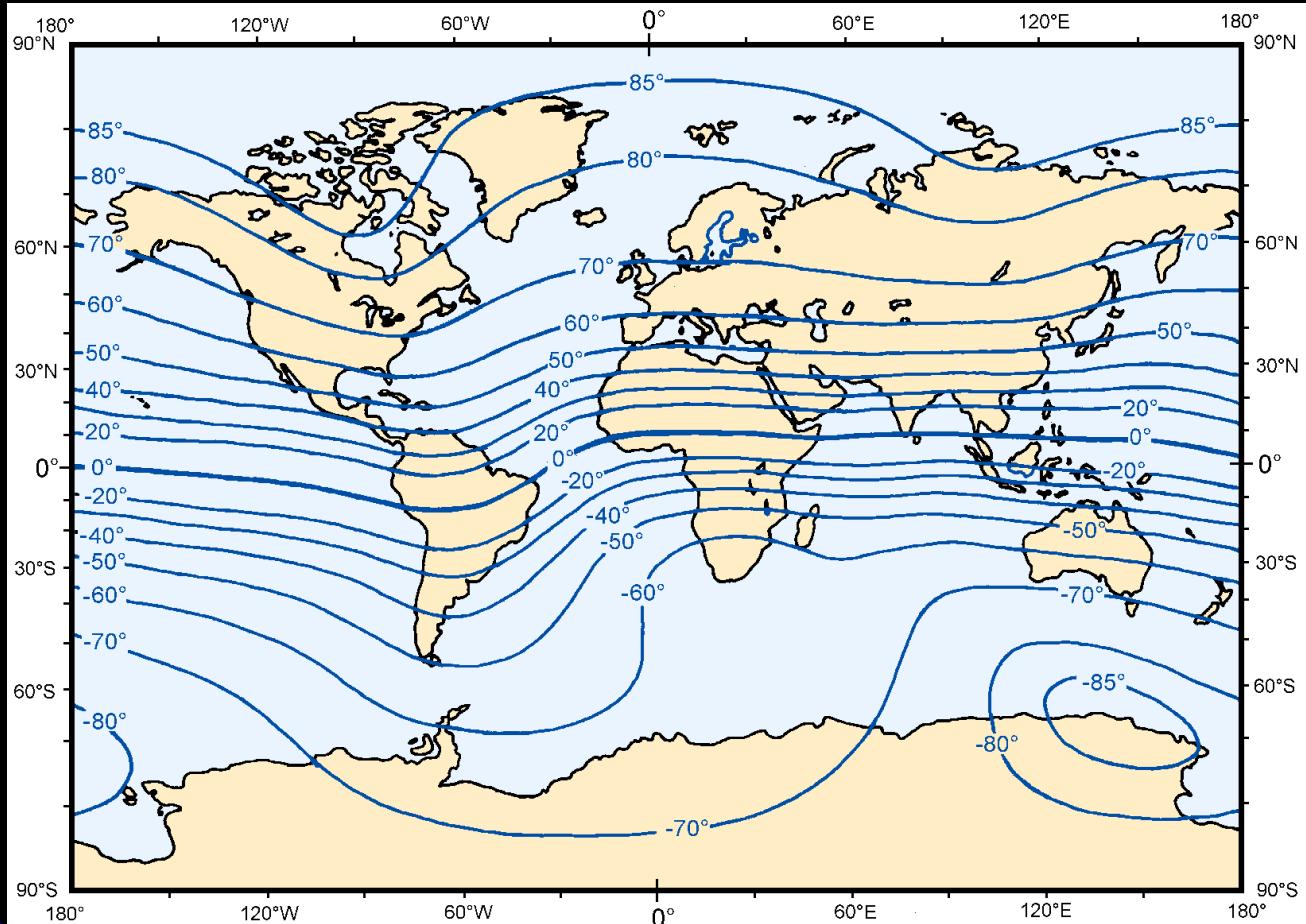
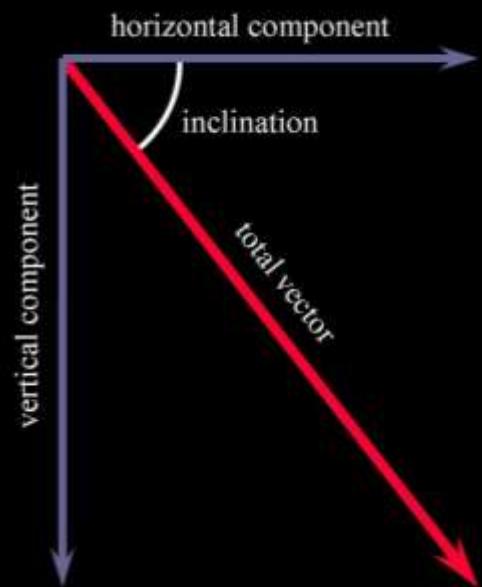
K čemu dobrá?

2. Lokalizovat pozici - Mapový smysl - navigace

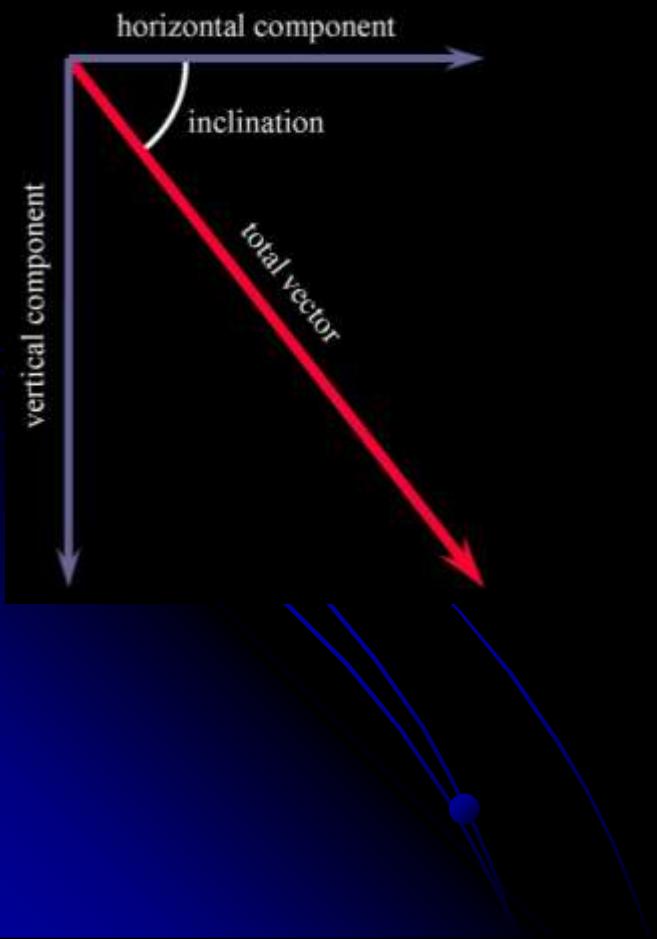
“GPS systém“ zvířat – závisí na souřadné síti dvou gradientů

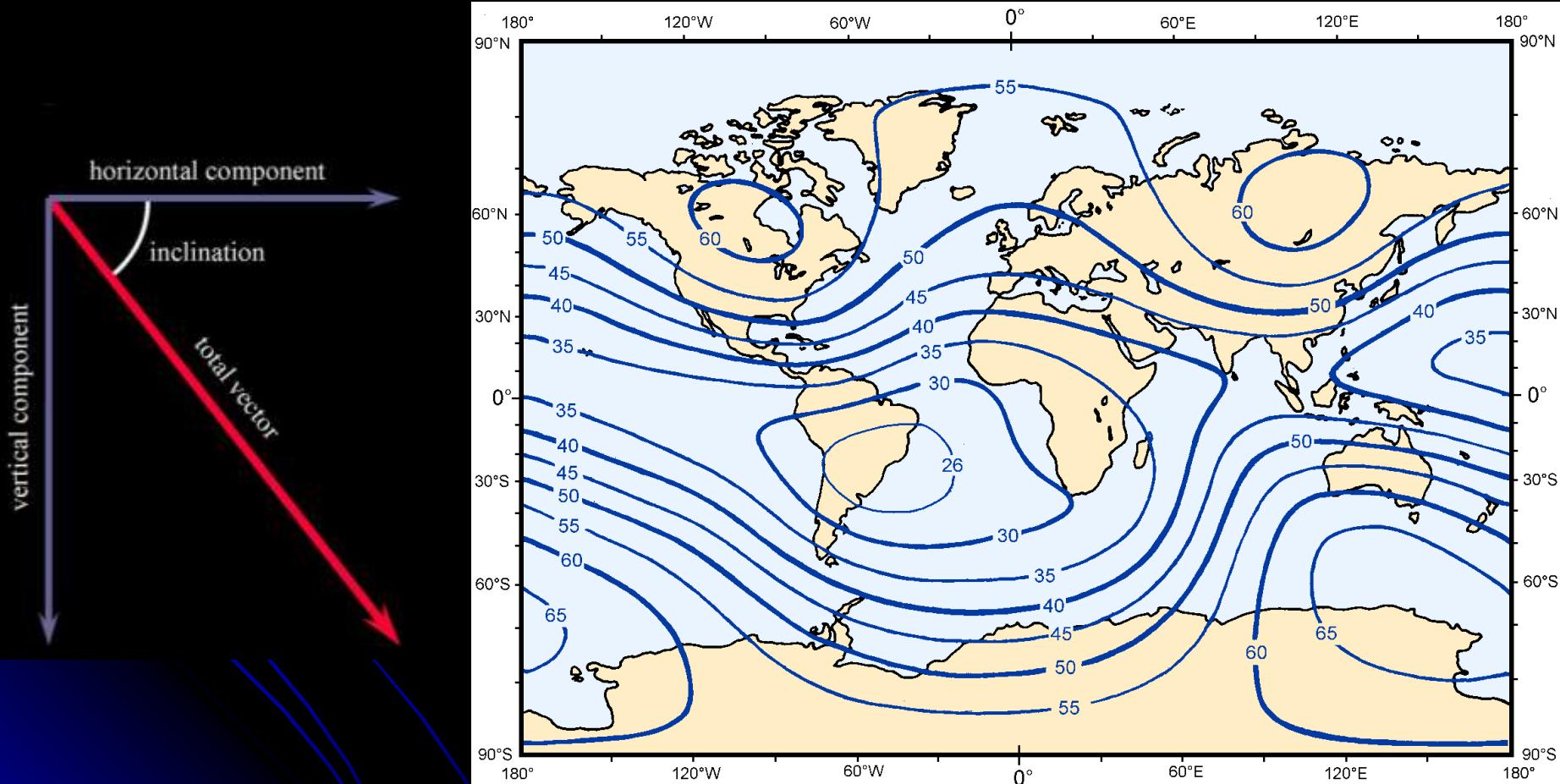
Z inklinace se dá zjistit geografická šířka...

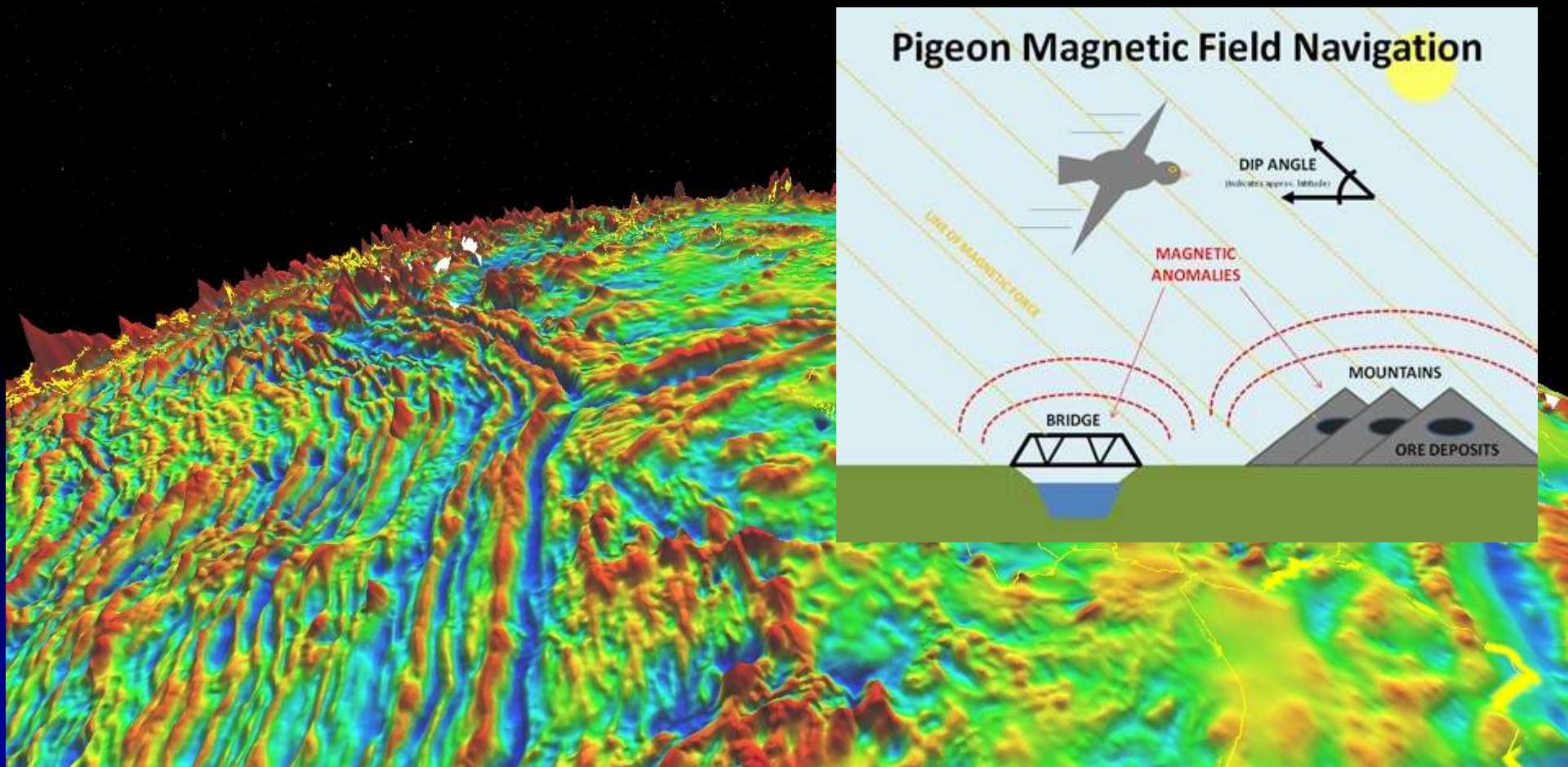
...a lokalizovat severo-jižní pozici.
Potřebujete ale speciální kompas.

Z intenzity se dá zjistit geografická délka

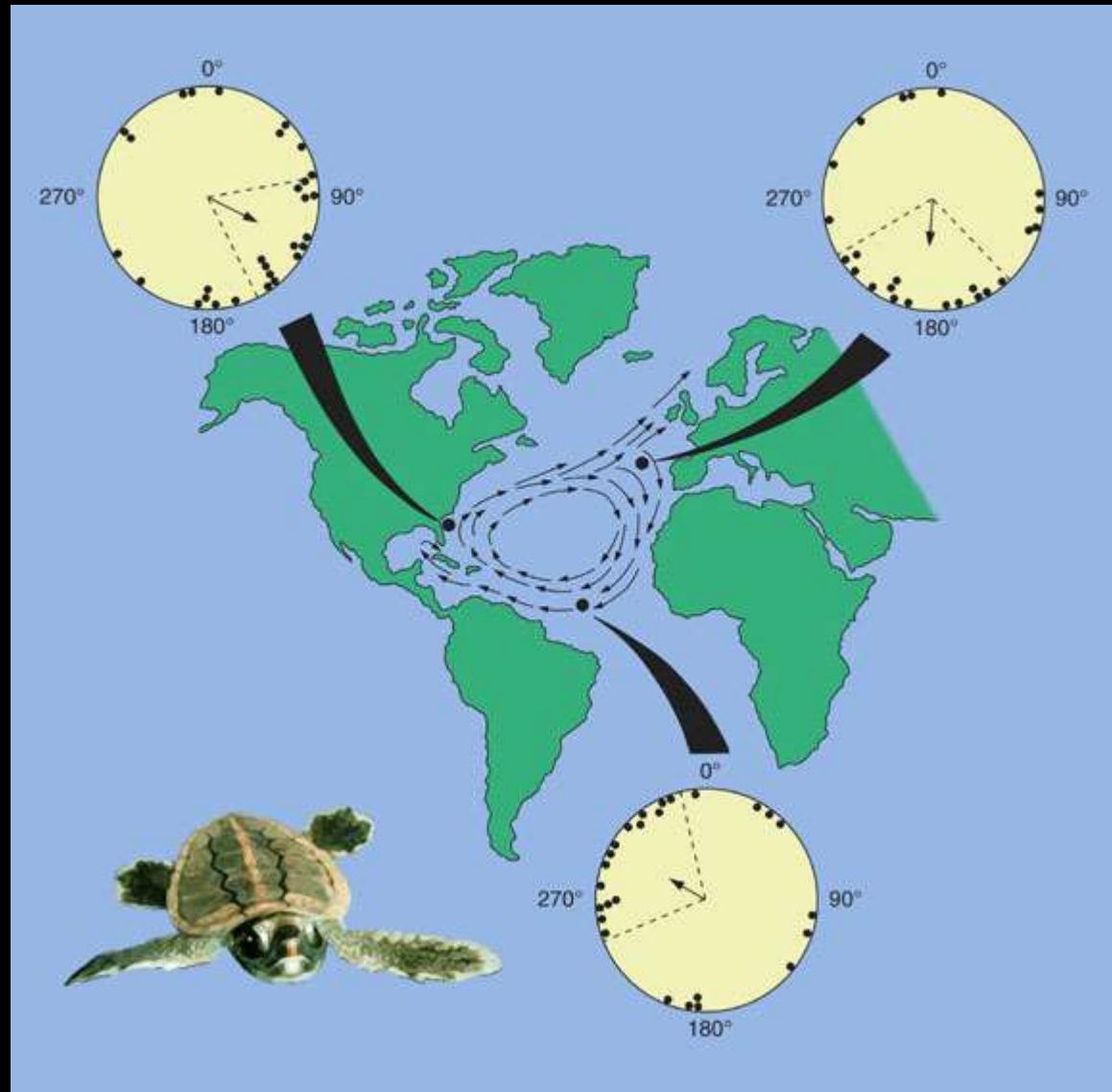
3. Lokální anomálie mohou sloužit jako místní vodítka.

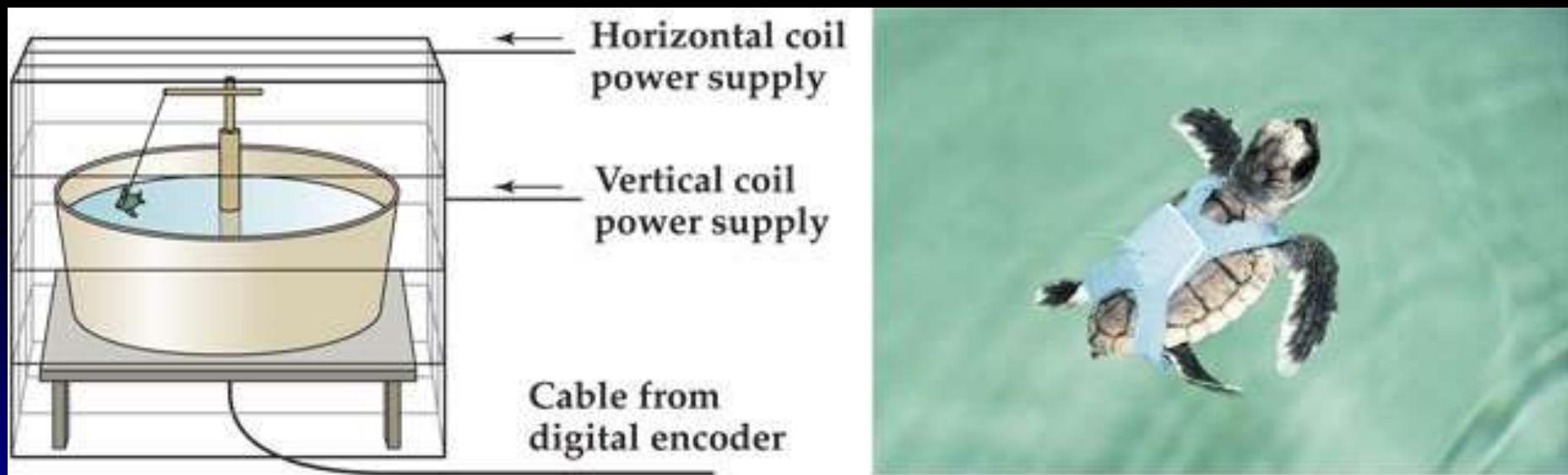
Kompas nebo mapa?

Karety mají mapu

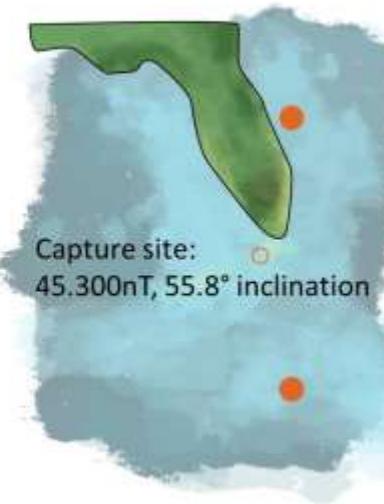
Používají magnetické parametry jako majáky k orientaci.

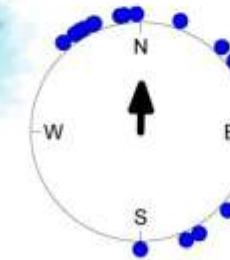
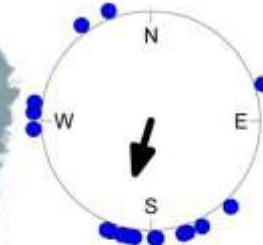
Mladé karety v systému cívek simulujícím lokální pole.

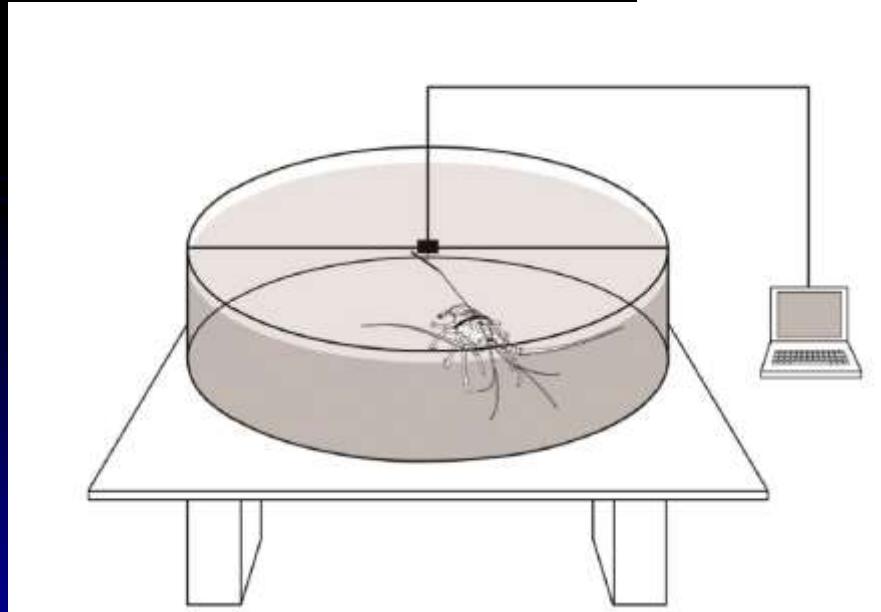
Langusta karibská mapu používá také

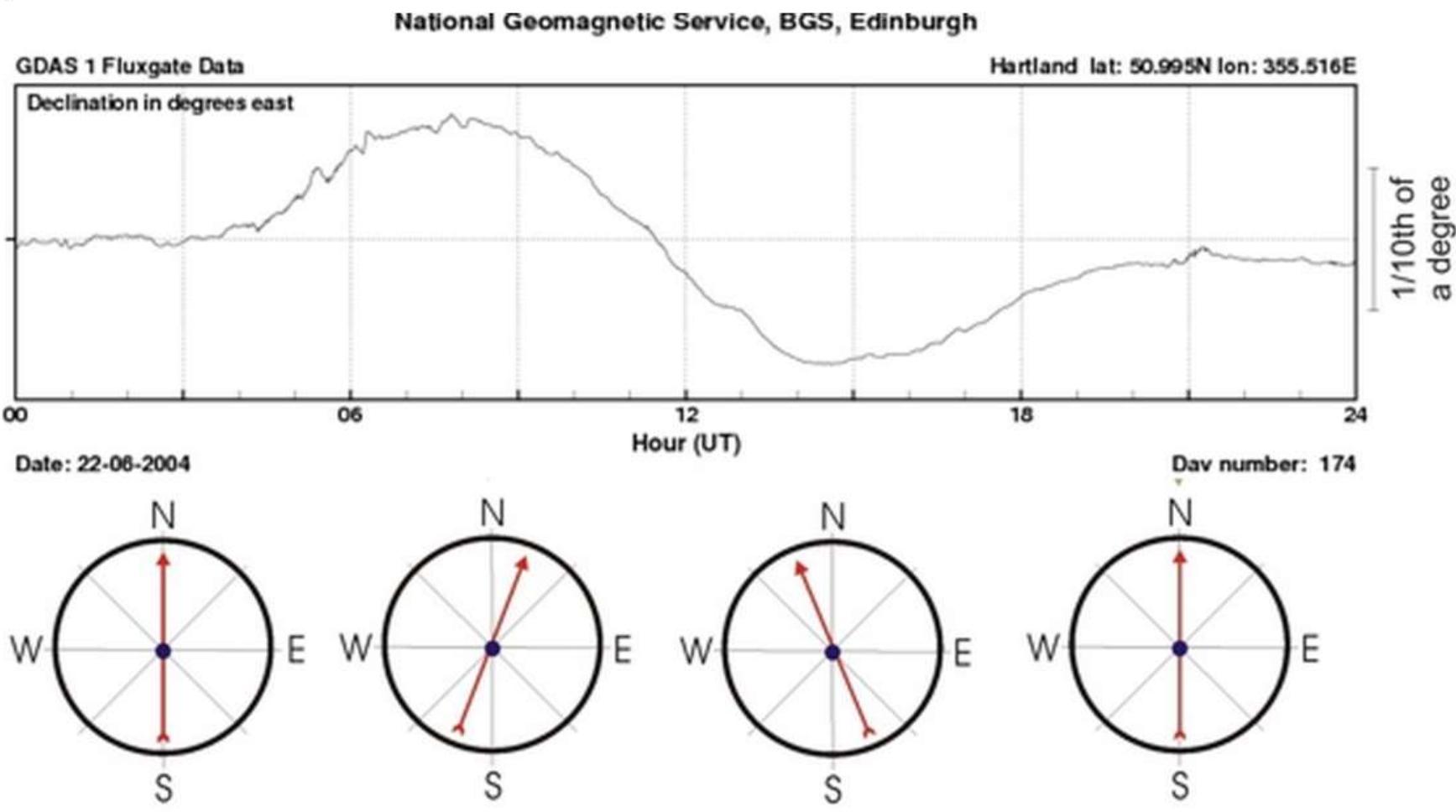
Simulated northern location:
47.900nT, 59.3° inclination

Simulated southern location:
42.800nT, 51.4° inclination

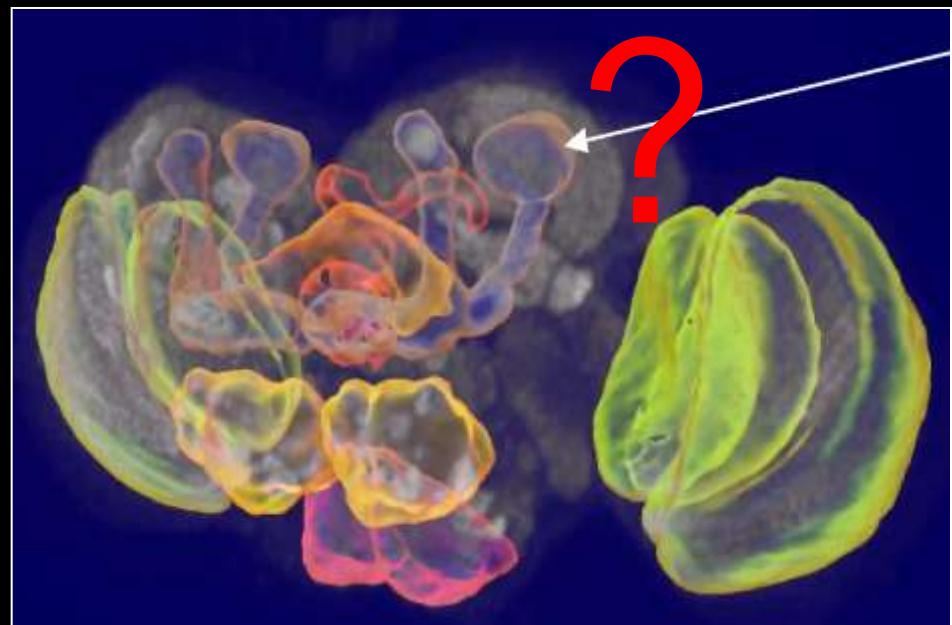

4. Z denních variací je možné zjistit čas

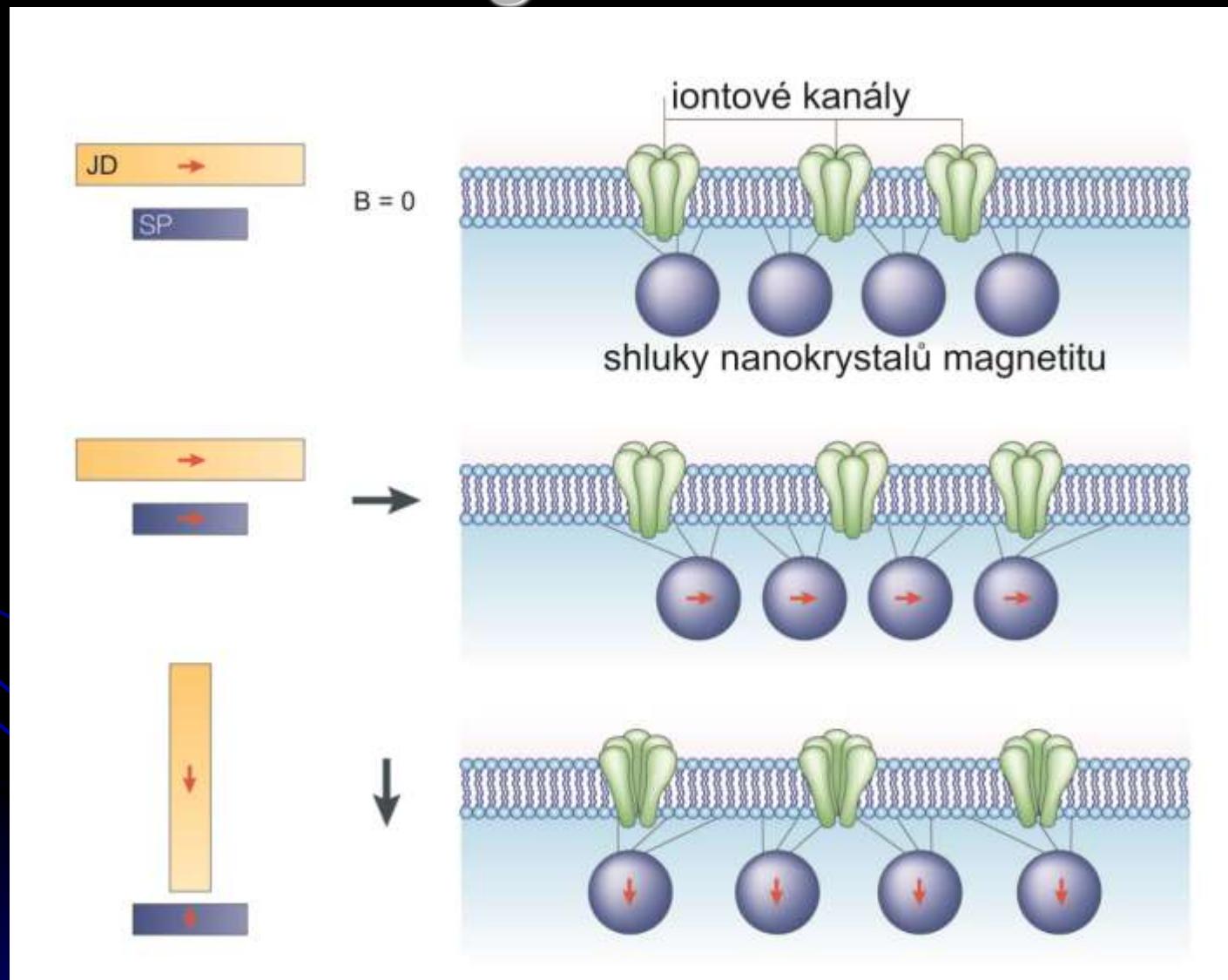

Neznáme:

- Mechanismus recepce
- Lokalizaci receptoru
- Adaptivní význam

Magnetit?

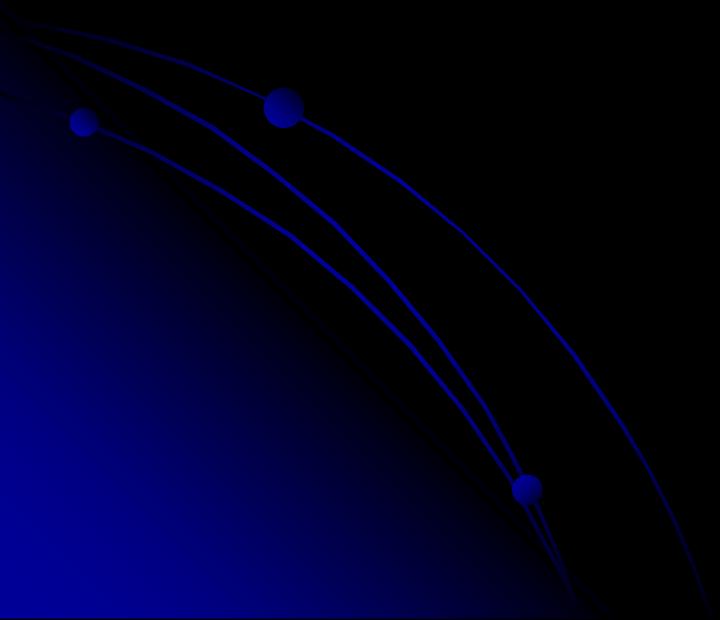
Důkazy pro magnetitový kompas :

Nezávislý na světle

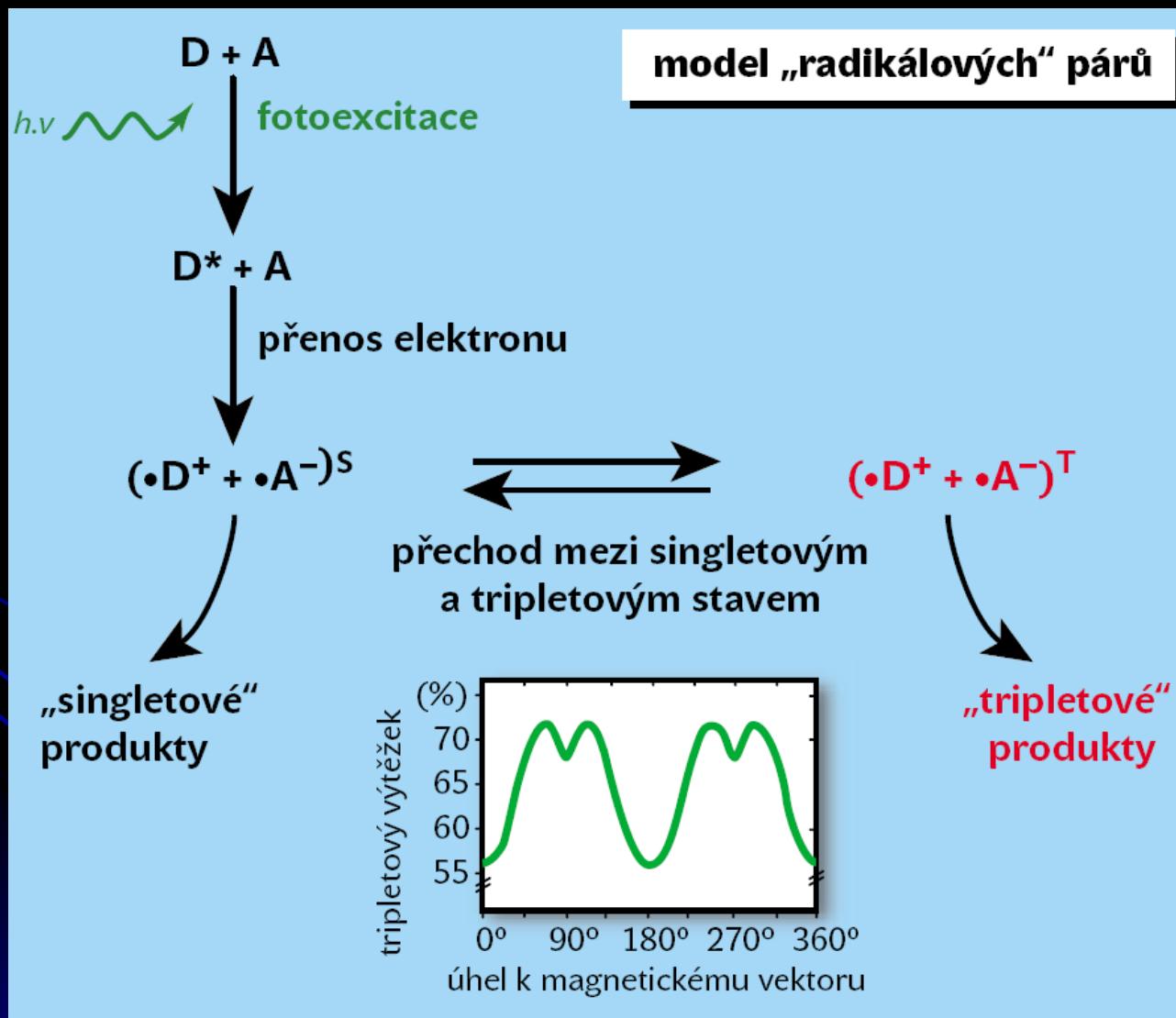
Rozeznává polaritu pole (S od J)

Citlivý na silný magnetický pulz

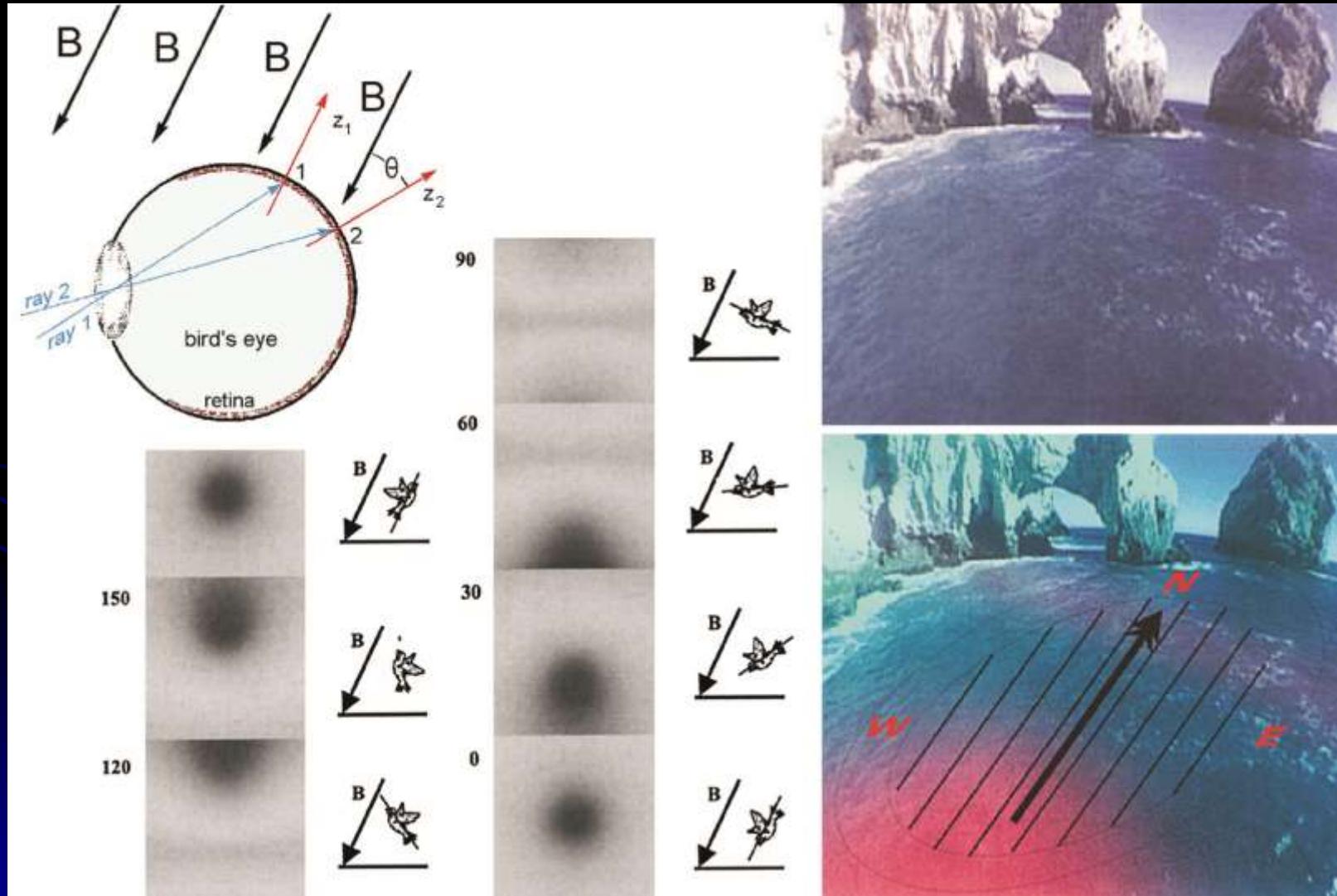
Necitlivý na slabé RF oscilace

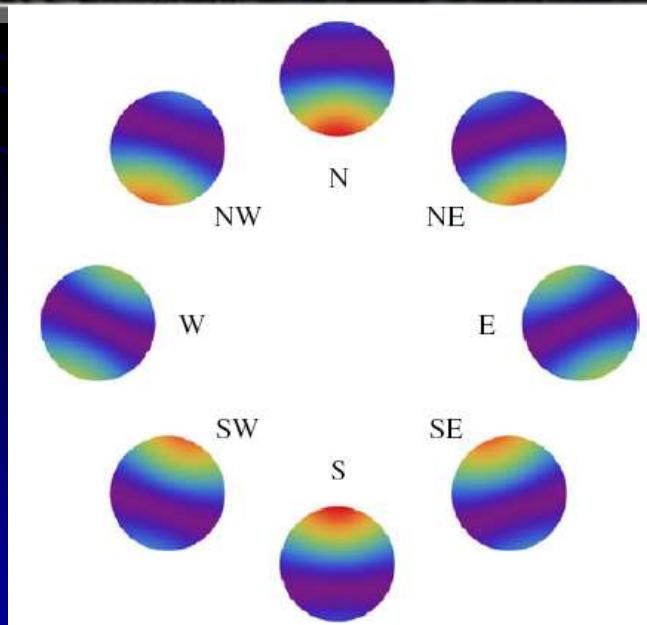
Fotochemická reakce?

GMF vektor může modulovat procesy transdukce světla...

... a tvořit viditelné obrazce (?)

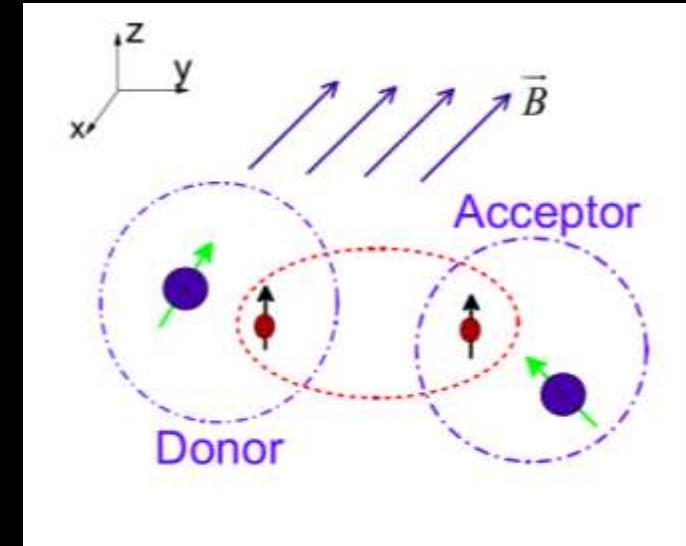

Solov'yov, I. A., H. Mouritsen, and K. Schulten. 2010. Acuity of a cryptochrome and vision-based magnetoreception system in birds. *Biophysical Journal* 99: 40-49.

Fotochemický model:

Základní teze: Biochemická reakce může být ovlivněna GMF.

Nepárové elektrony mají svůj magnetický moment, který interahuje s okolním polem

Nepárové elektrony najdeme v radikálových párech. Ty vznikají např. po dopadu fotonu (chlorofyl, fotolyázy)

Fotochemický model:

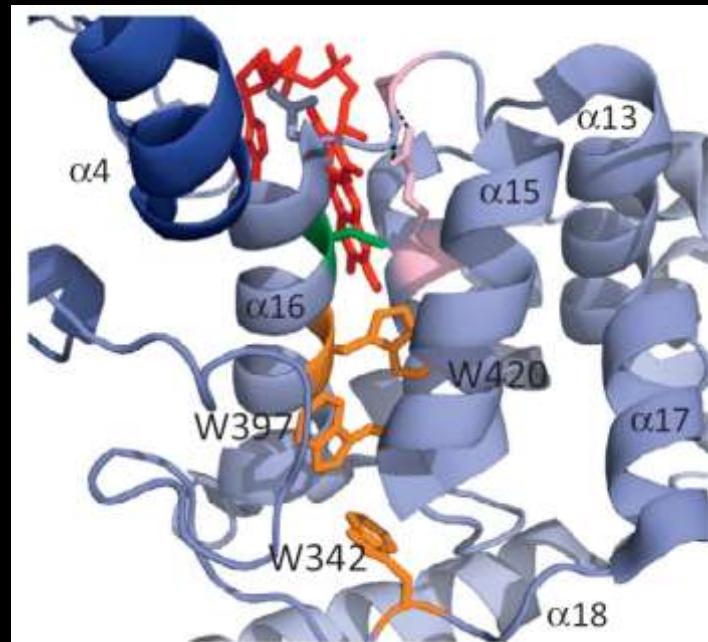
Fotosensitivní molekulou s kýženými vlastnostmi je nejspíše Kryptochrom

Nalezené v rostlinách
Příbuzné fotolyázám
Řídící vnitřní hodiny
Tvořící radikálové páry

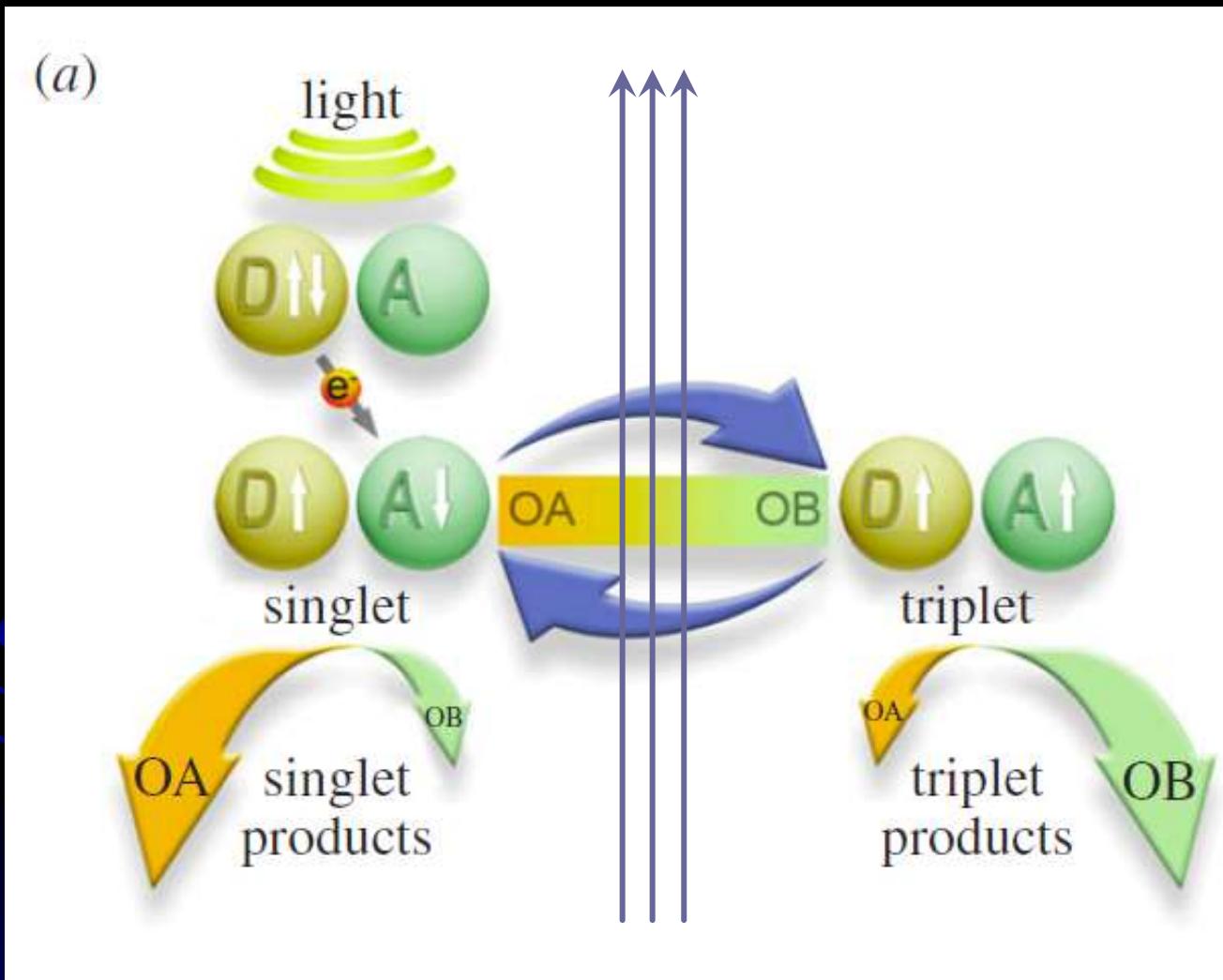

Fotochemický model:

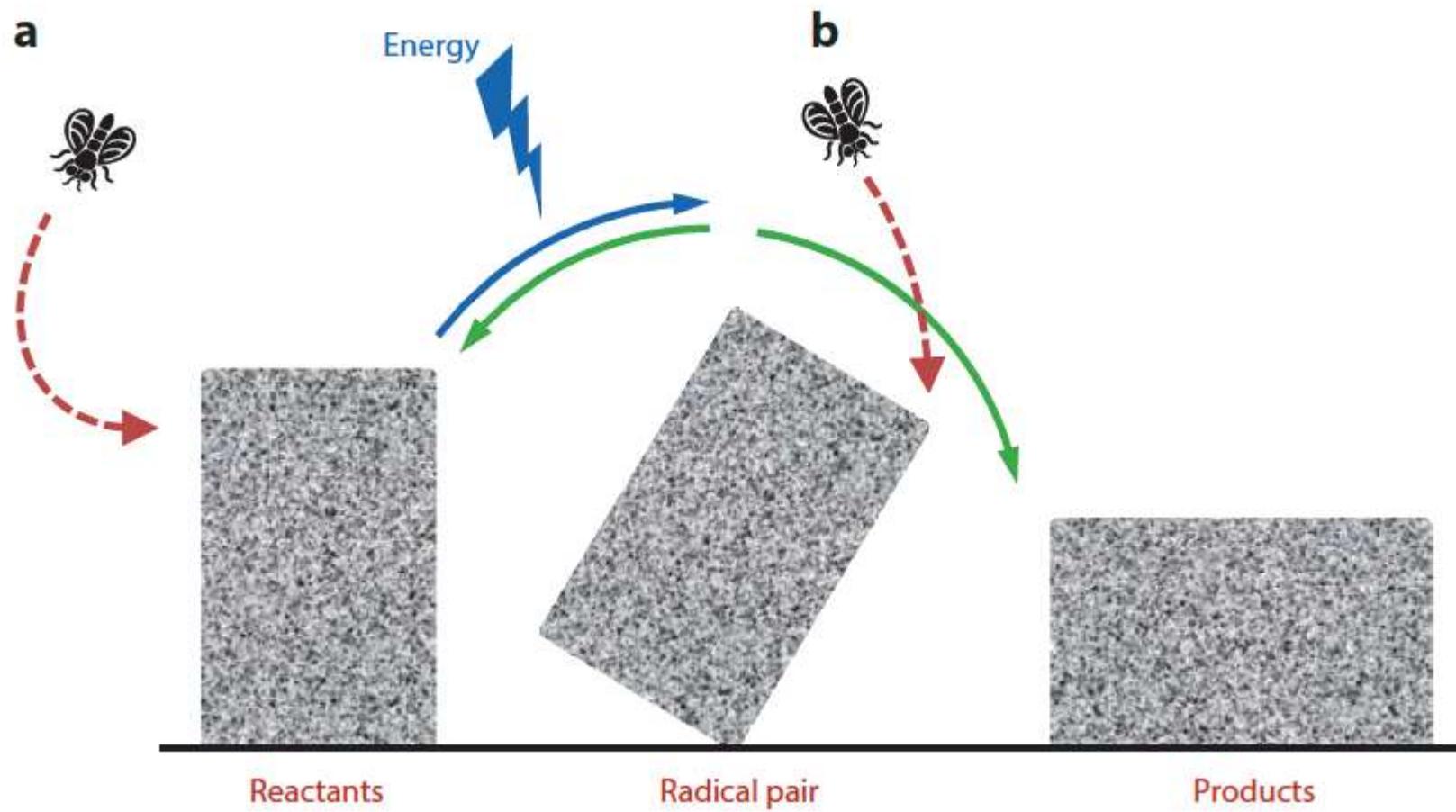
Citlivost Cry k GMP leží ve „hře“ s elektronami mezi proteinem a kofaktorem FAD.

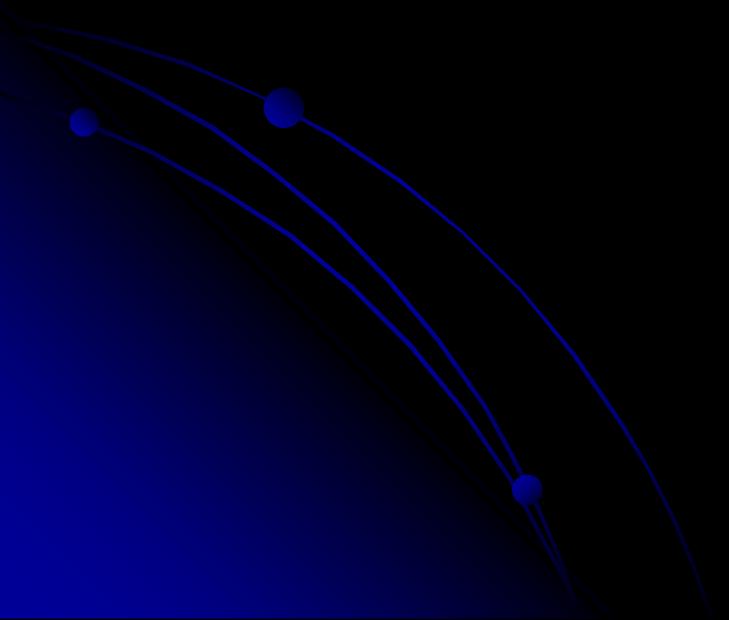
Osud radikálového páru závisí na vzájemné konfiguraci elektronů

Mechanická analogie. I nepatrna energie magnetického pole mže ovlivnit to, kterým smrem se systém mimo rovnováhu překlopí.

Metody výzkumu

Blacksburg VA

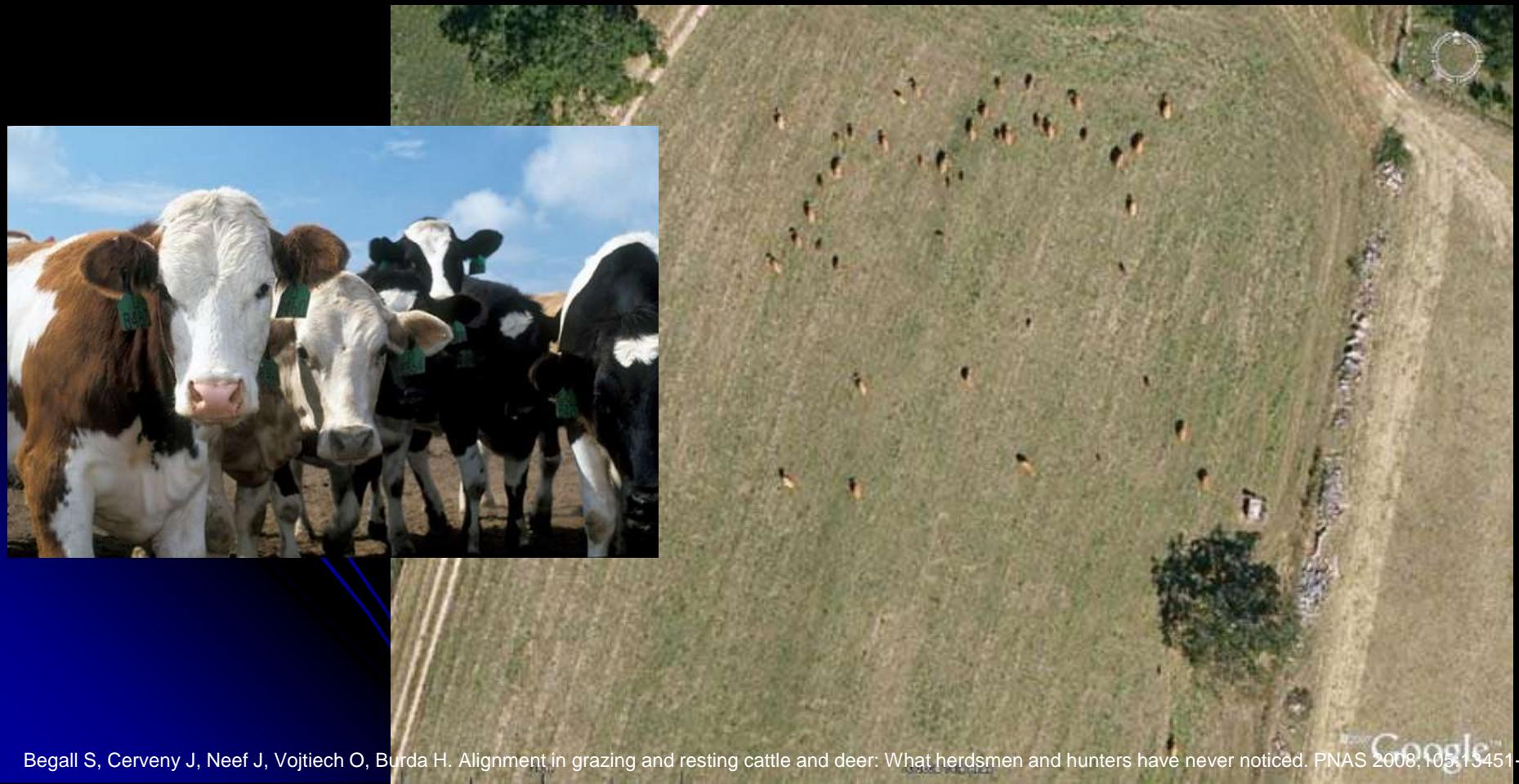

Lund

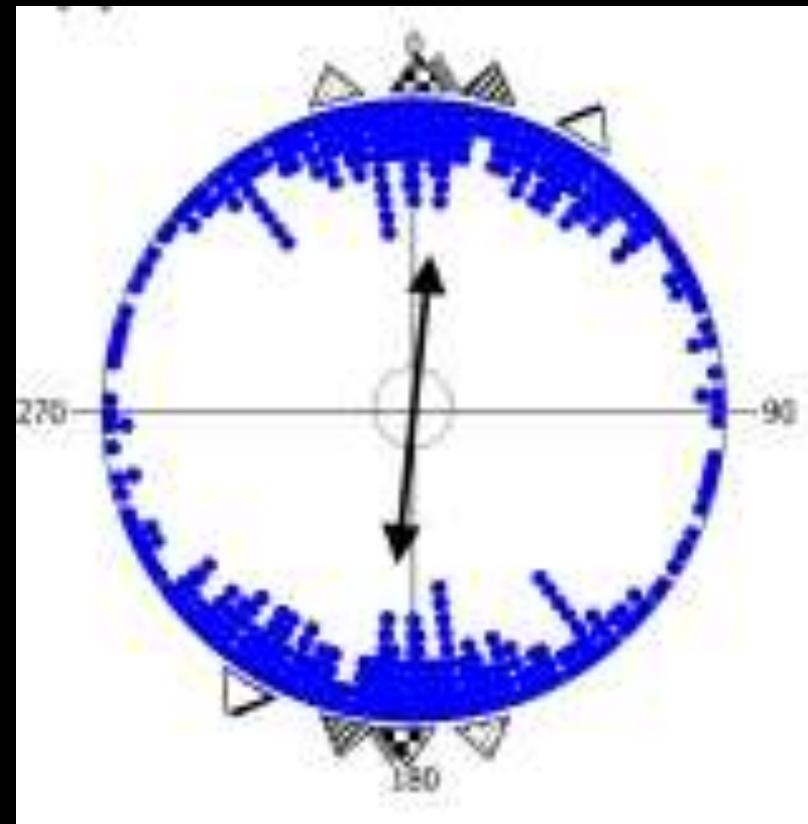

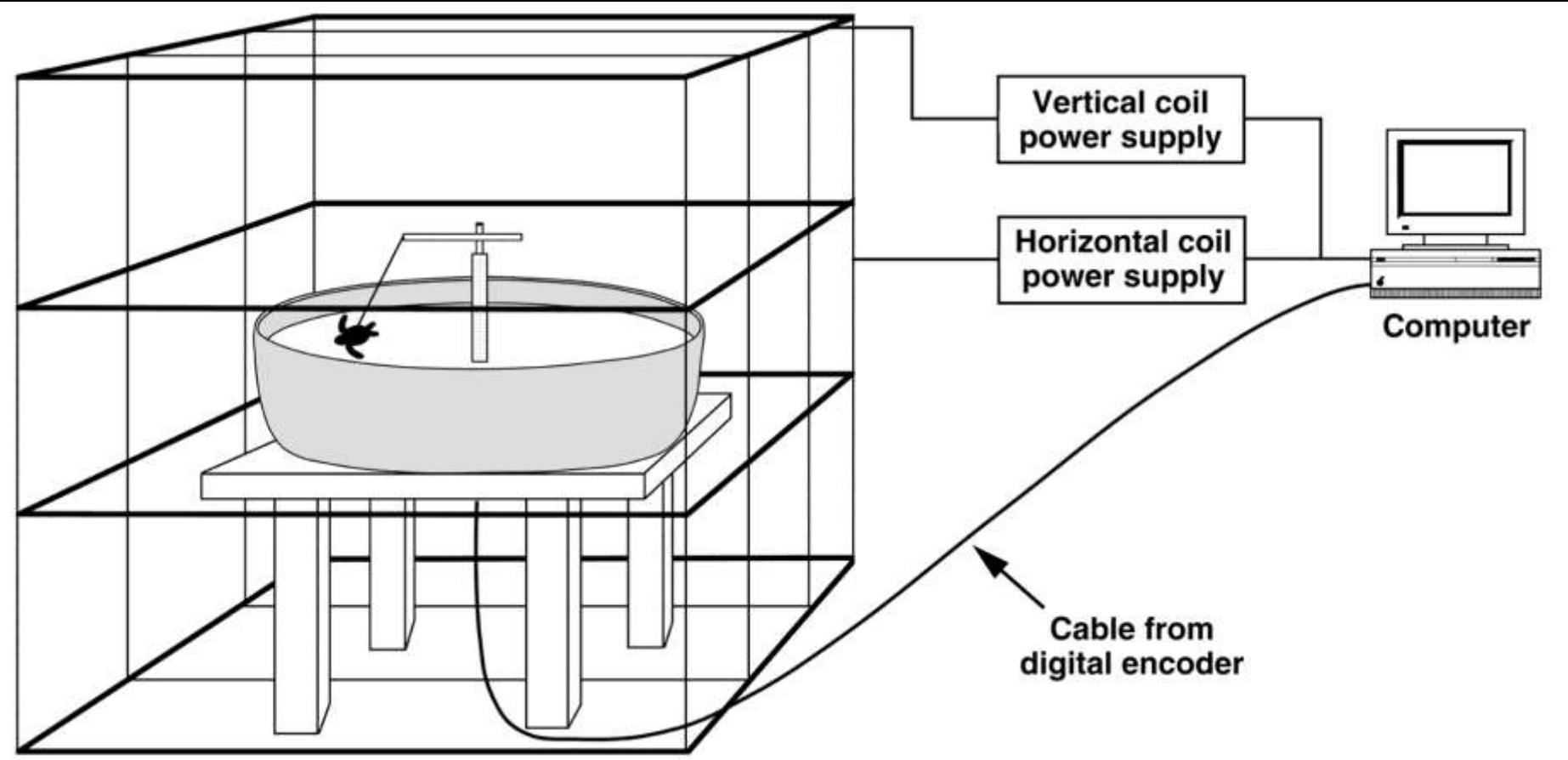
Severo-jížní orientace pasoucích se krav

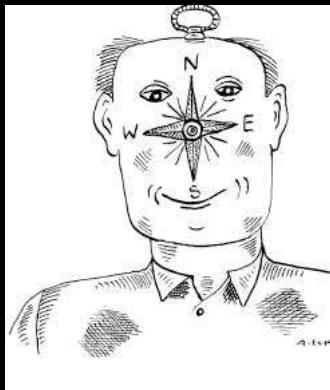
Severo-jižní orientace pasoucích se krav

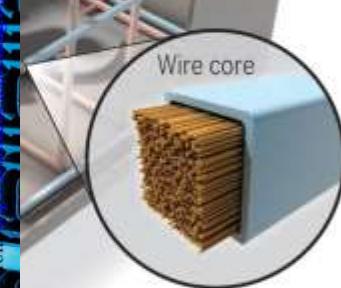
Laboratorní experiment zůstává nejjistějším standardem.

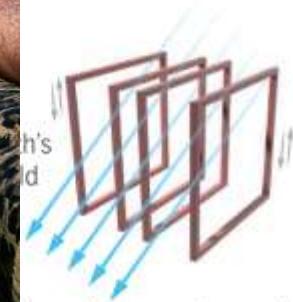
Člověk?

us magnetic sense

Active sham

Alternating currents cancel out applied field, leaving only Earth's.

Nejen laboratoř...

Arthropoda,
Malacostraca
Amphipoda

Blešivci
Antarktidy

FABIENNE NYSEN

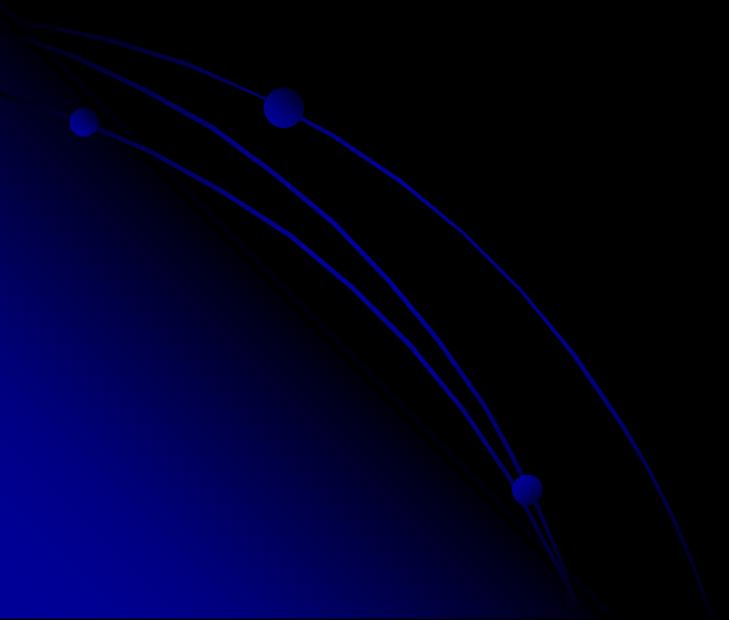
Pláž na Lachmanově mysu

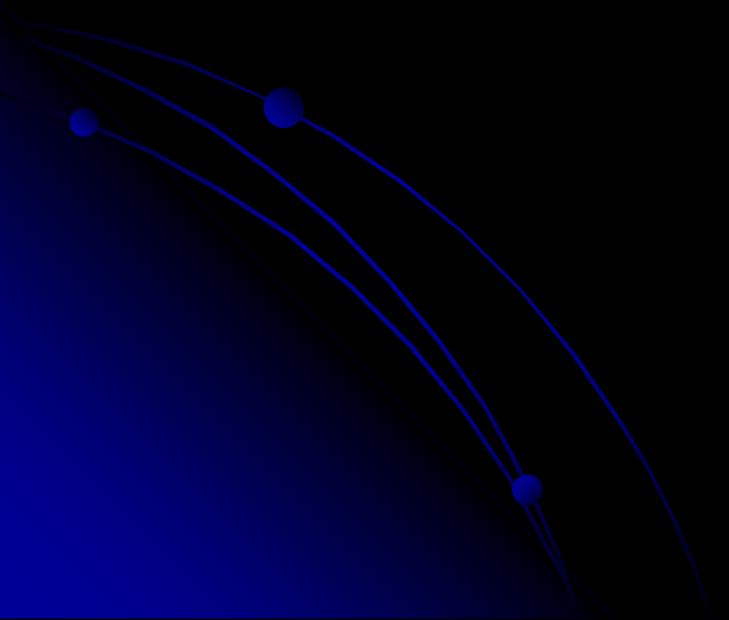
S

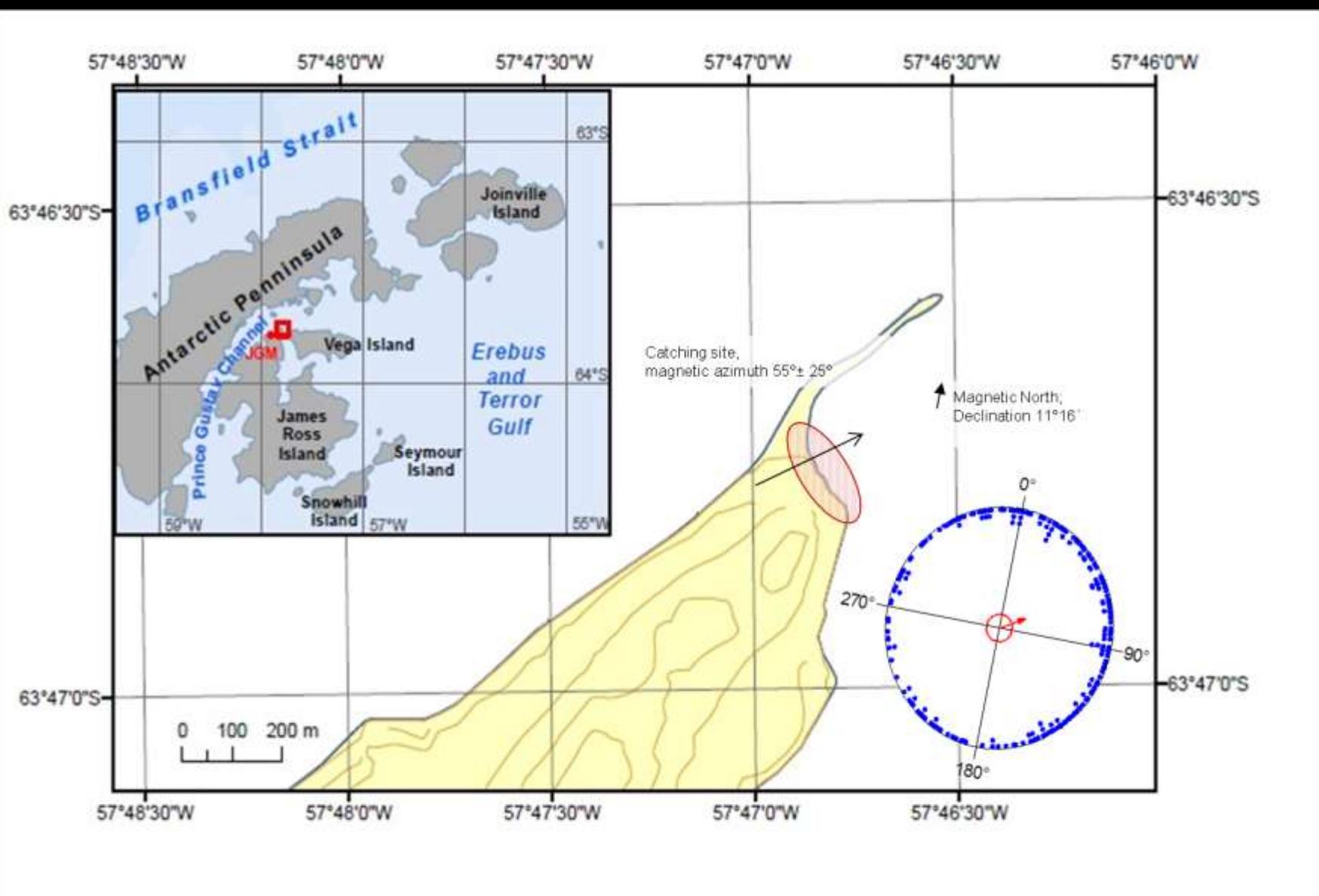
Y- osa azimuth 50-90°

Vrtulovna

Vrtulovna

Laboratory rig for cockroach magnetosensitivity testing

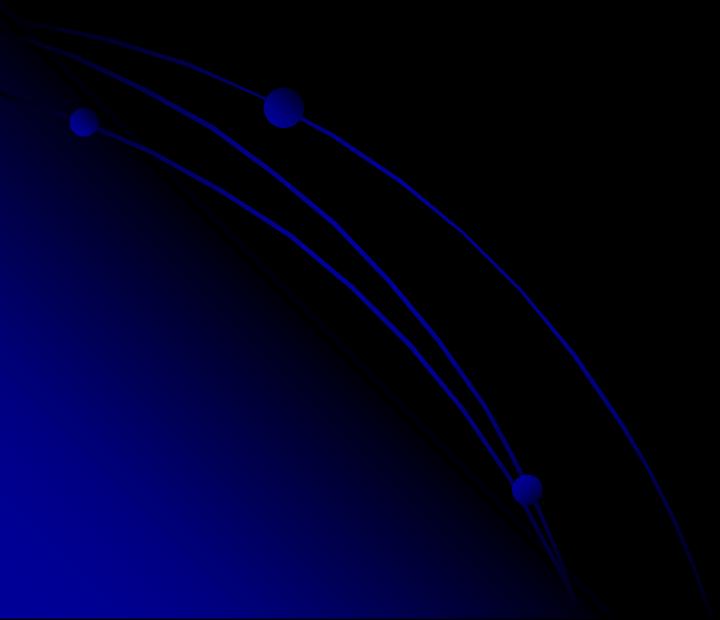
Neuroetologické metody smyslové fyziologie

Podmiňování a spontánní reakce

Neuroetologické metody smyslové fyziologie

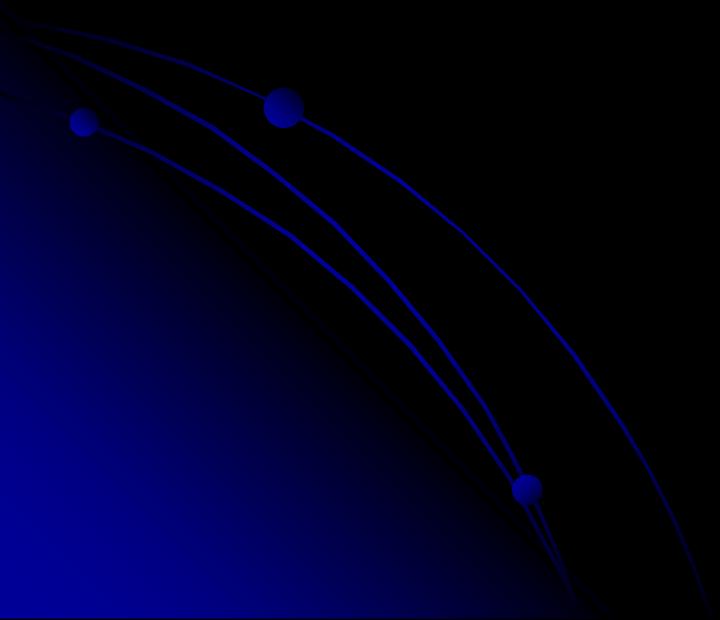
Podmiňování: Trénink a test

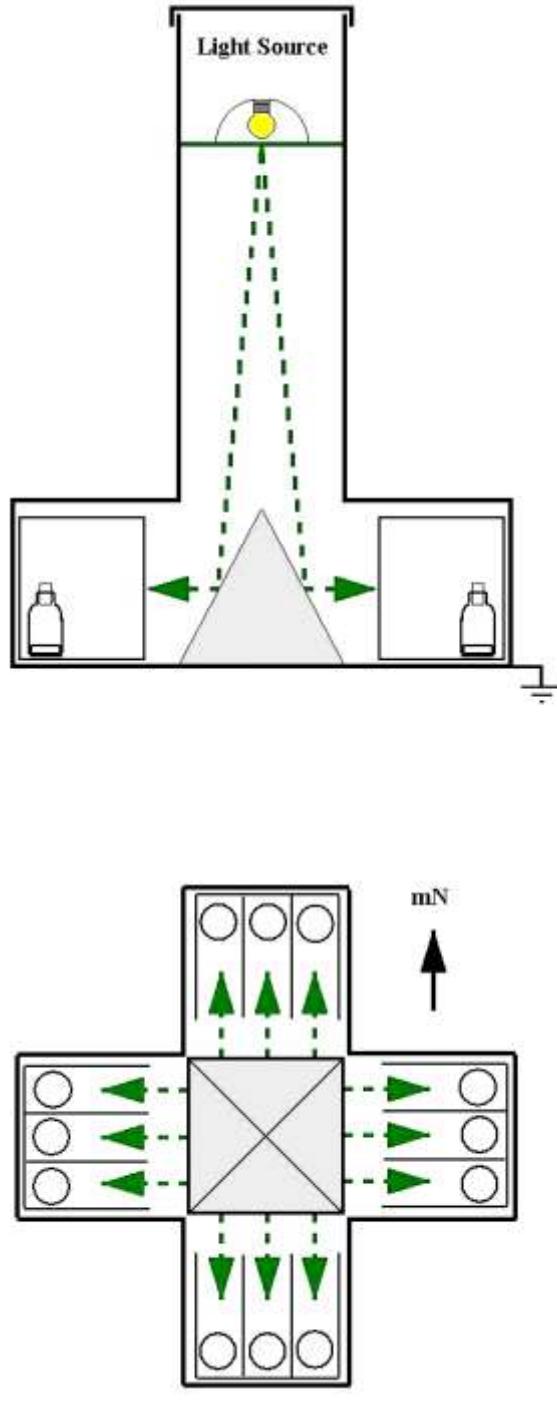

Neuroetologické metody smyslové fyziologie

Podmiňování: Trénink a test

Trénink: Odměna nebo trest

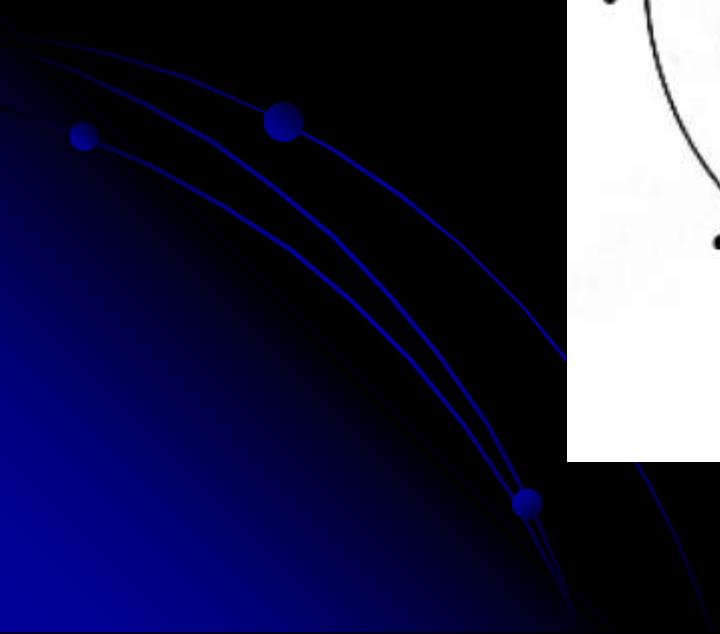
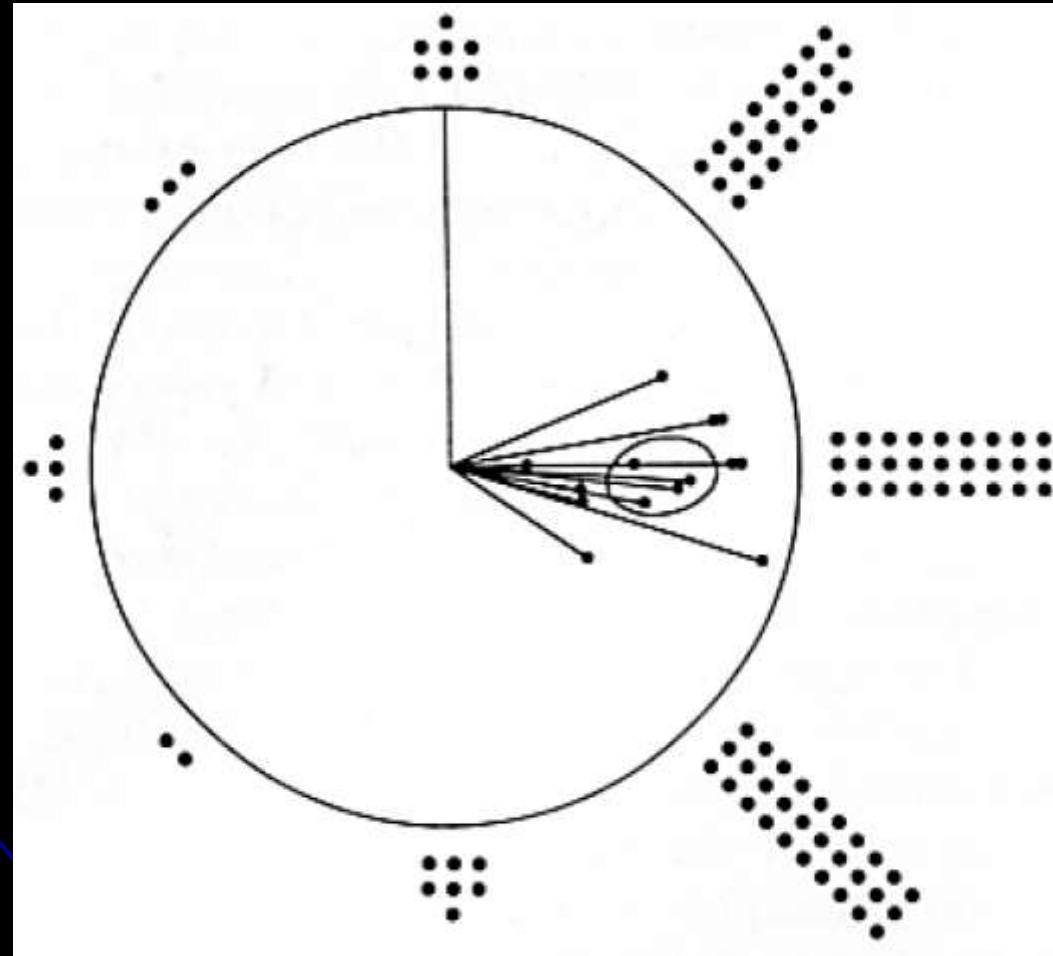

Trénink *Drosophila* Světlo jako atraktivní stimul

Cirkulární diagramy orientace

Trénink

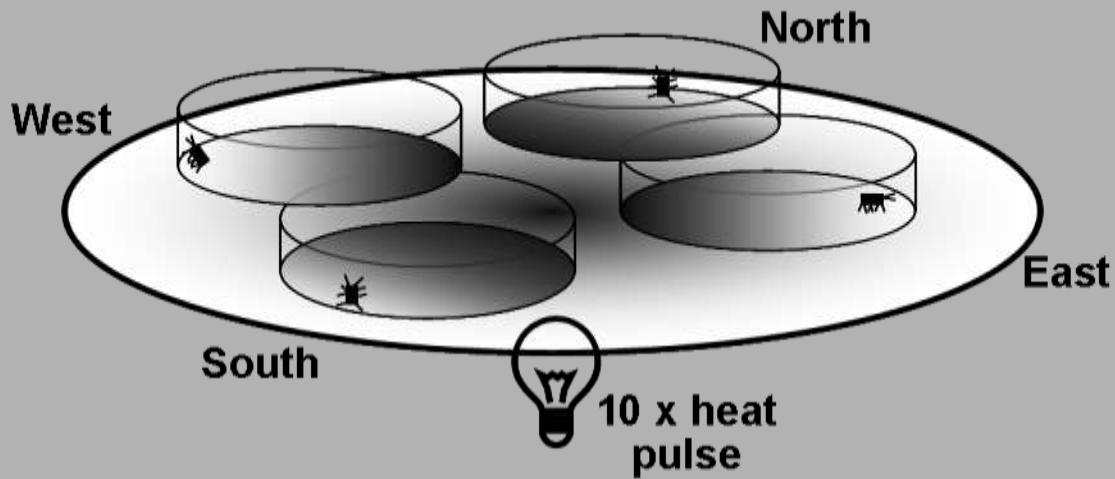
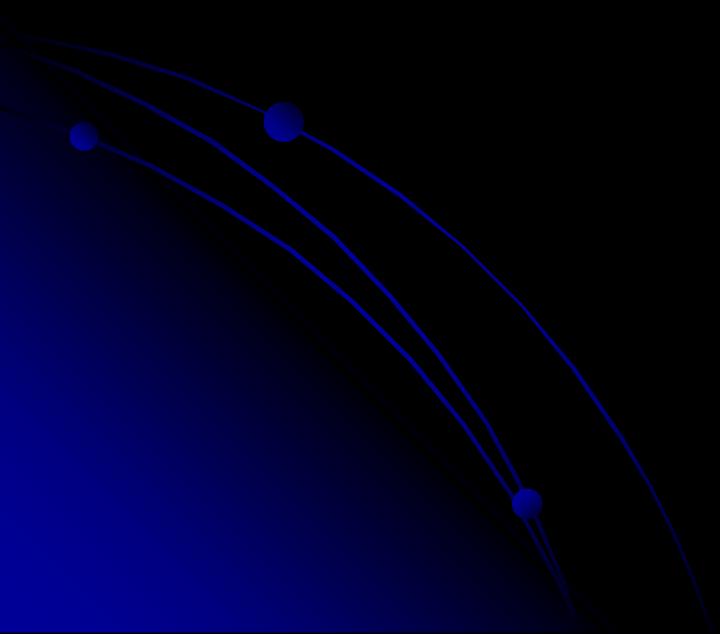
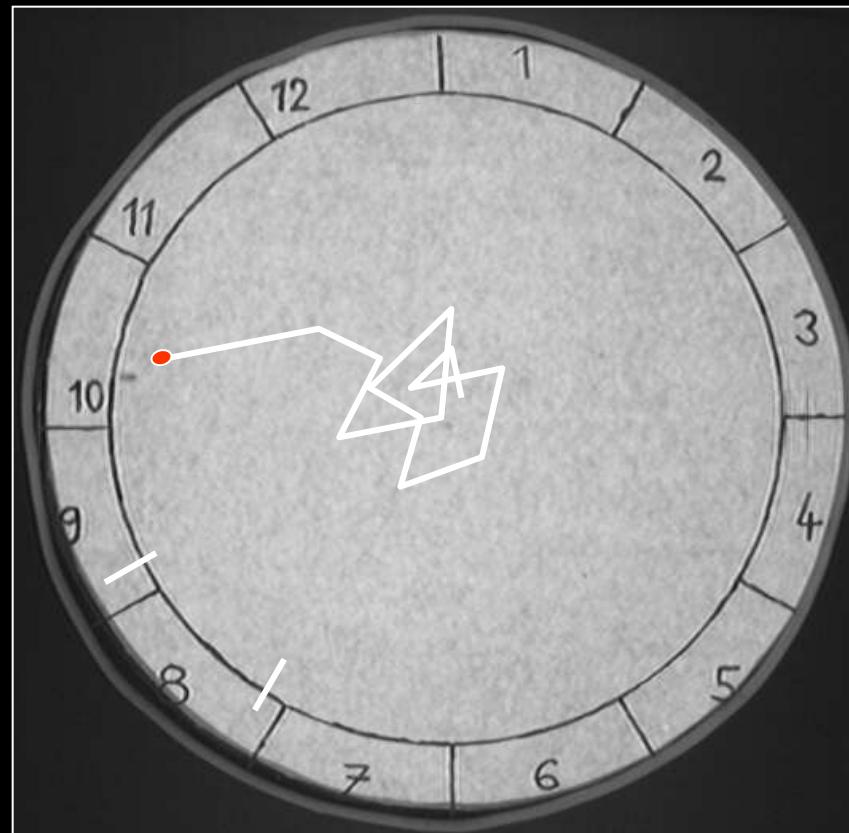

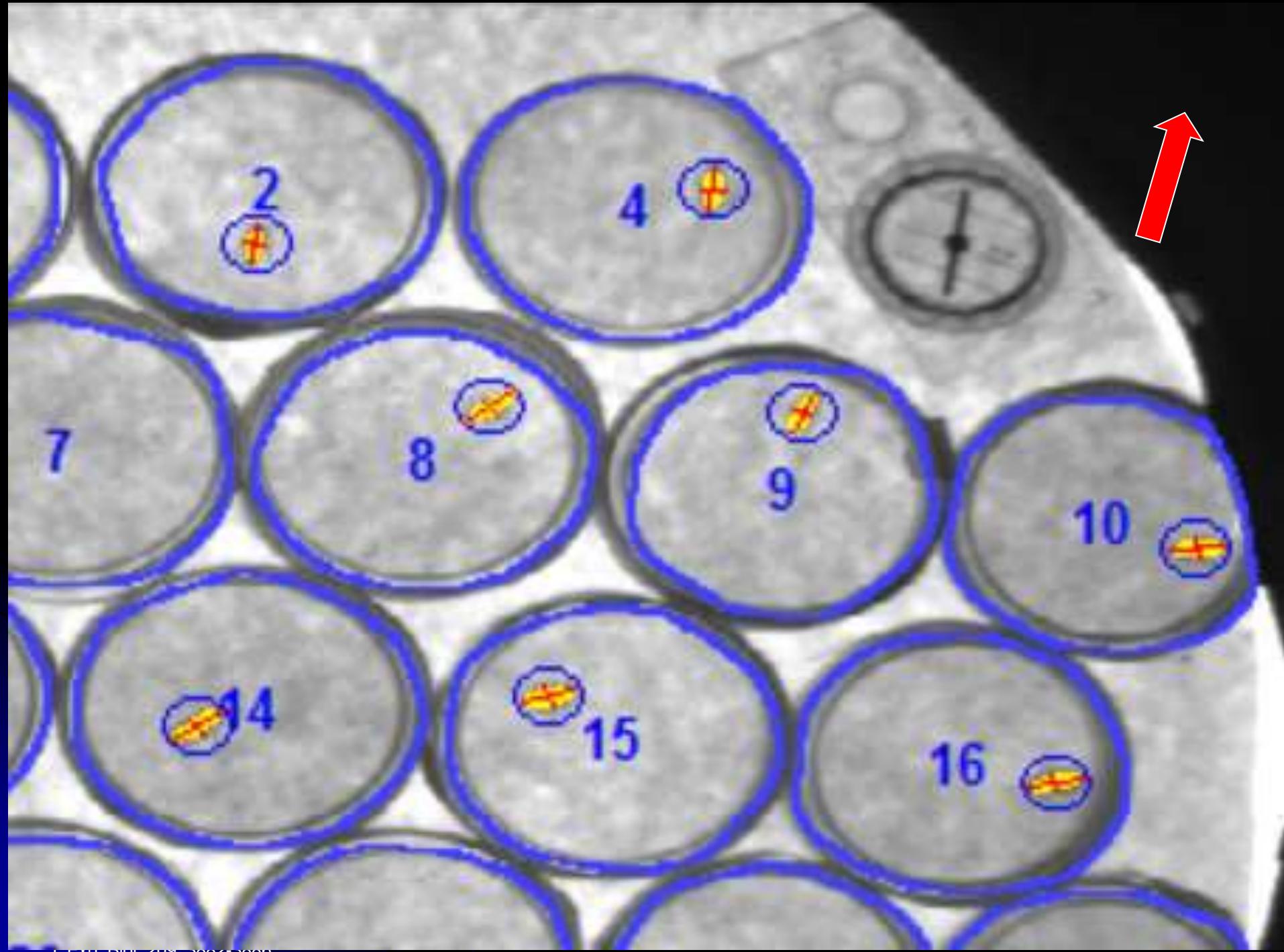
Fig. 1

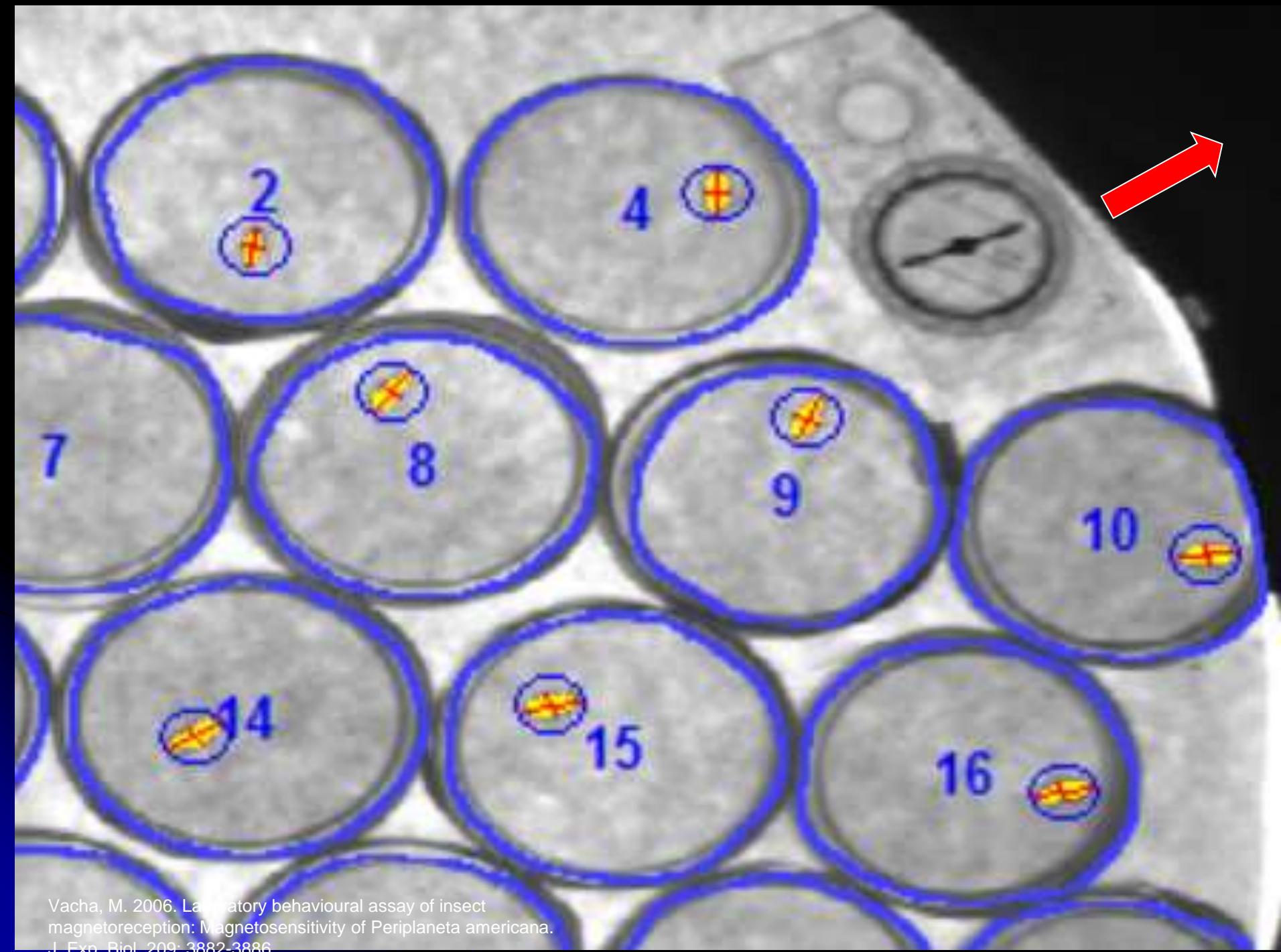
Test

Pohled kamery

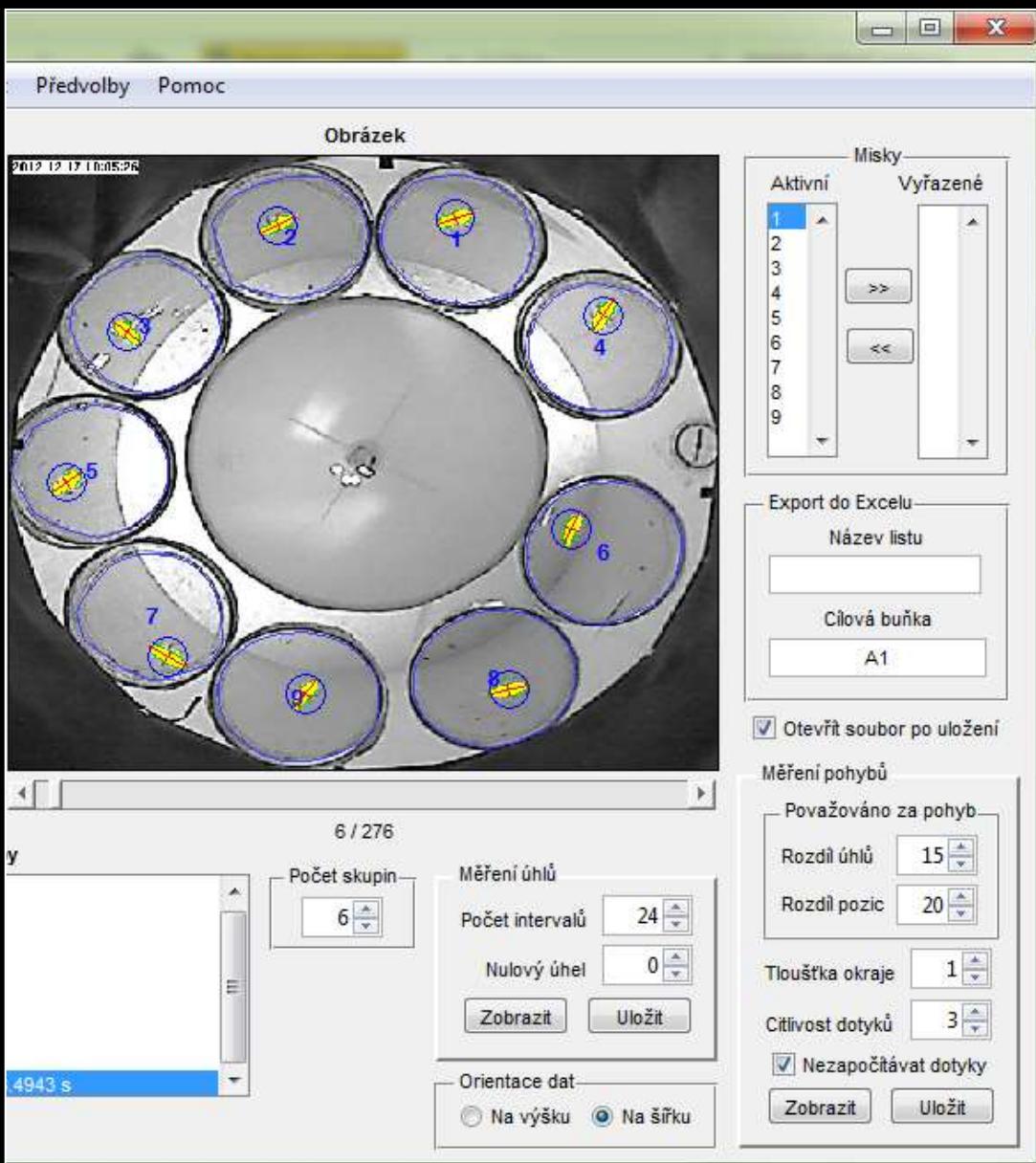

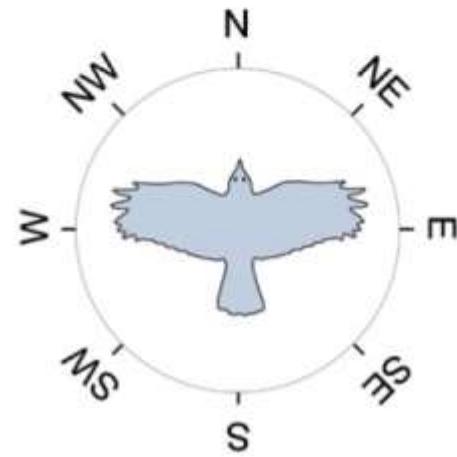
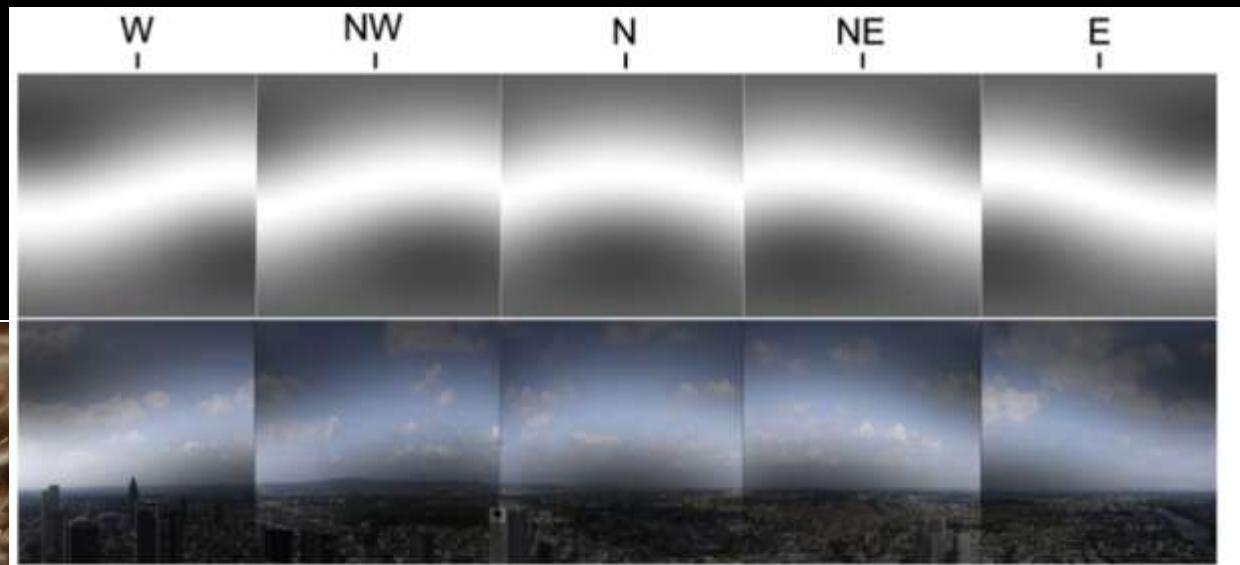

Vacha, M. 2006. Laboratory behavioural assay of insect magnetoreception: Magnetosensitivity of *Periplaneta americana*.
J. Exp. Biol. 209: 3882-3886.

● SW analýza obrazu

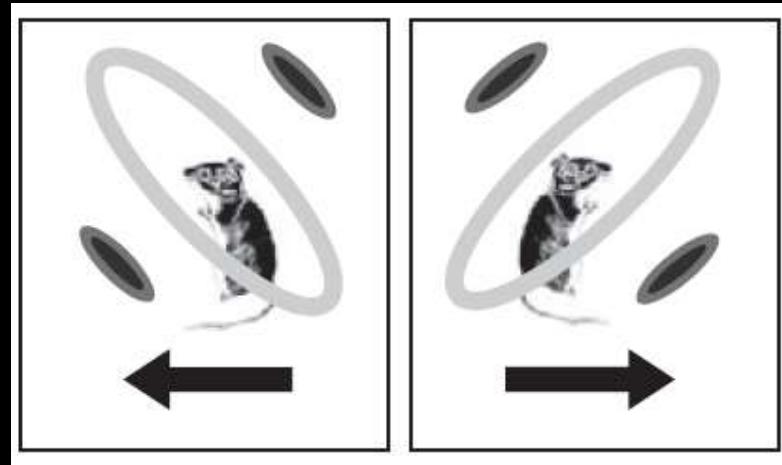
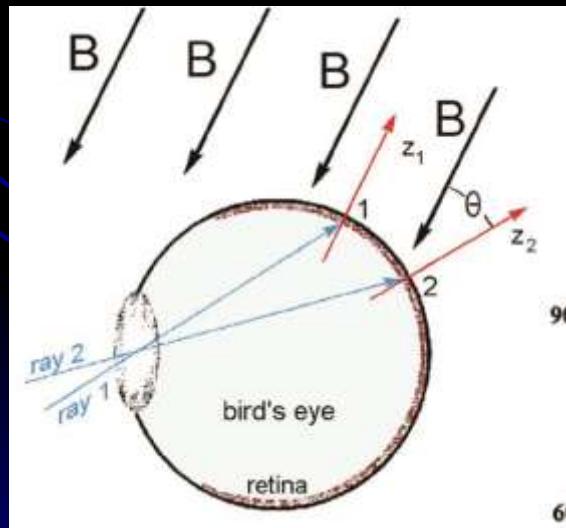

Otázky: můžou zvířata magnetické pole vidět? A co přesně vidí?

Důkazy pro fotochemický model:

- Závislý na světle
- Nedokáže přímo rozpoznat polaritu pole – „vidí“ pouze směr osy

Důkazy pro fotochemický model:

- Závislý na světle
- Nedokáže přímo rozpoznat polaritu pole – „vidí“ pouze směr osy
- Necitlivý k silnému pulzu
- Citlivý na radiové frekvence (100kHz-MHz)

Od 2000 hypotéza RP u hmyzu nabývá na síle

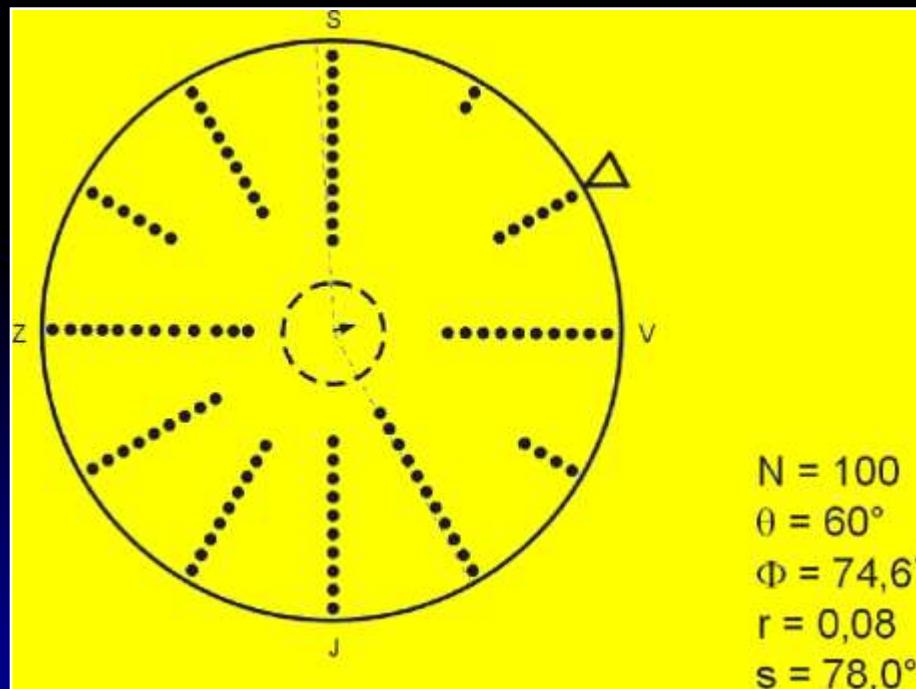
- Kompas hmyzu nepracuje ve tmě

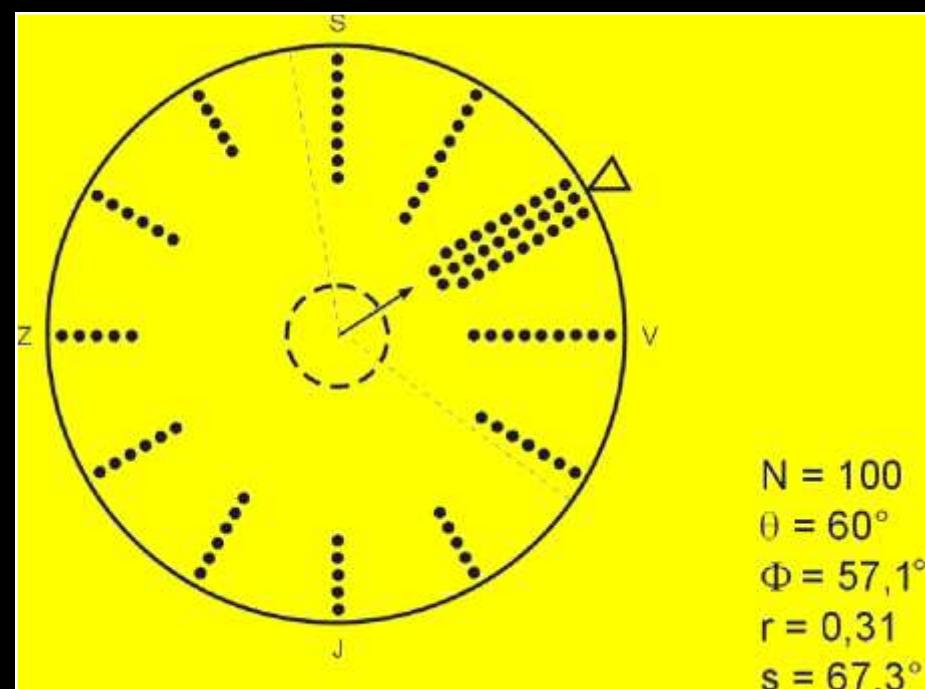
Vacha, M. and H. Soukopova (2004). "Magnetic orientation in the mealworm beetle *Tenebrio* and the effect of light." *J Exp Biol* 207(7): 1241-1248.

Ve tmě kompas potemníka nefunguje

Tma
0% RH

Světlo
0% RH

Od 2000 hypotéza RP u hmyzu nabývá na síle

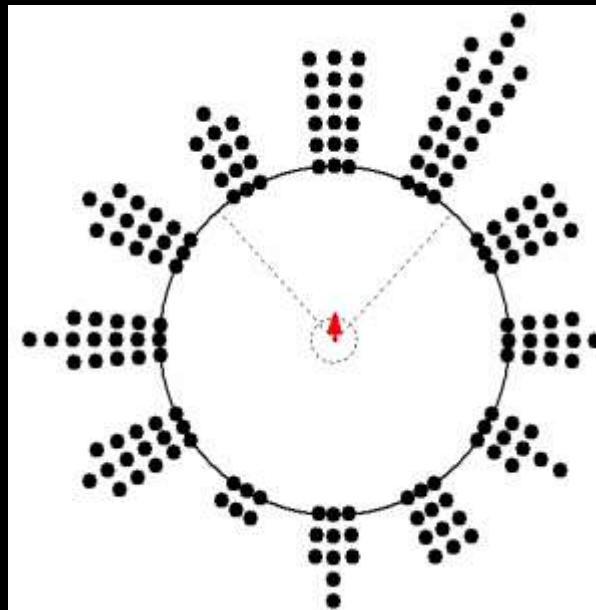
- Citlivý na barvu světla

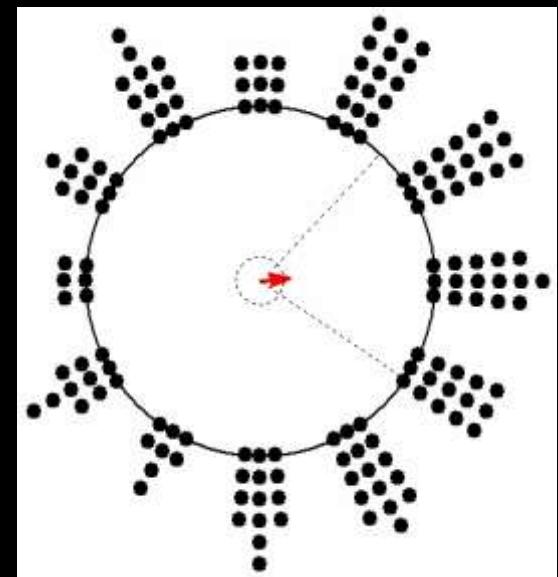
Vácha, M., T. Puzova, et al. (2008). "Effect of light wavelength spectrum on magnetic compass orientation in *Tenebrio molitor*." *J Comp Physiol A* **194**: 853-859.

Změna barvy světla způsobí posun orientace

UV/UV

UV/Green

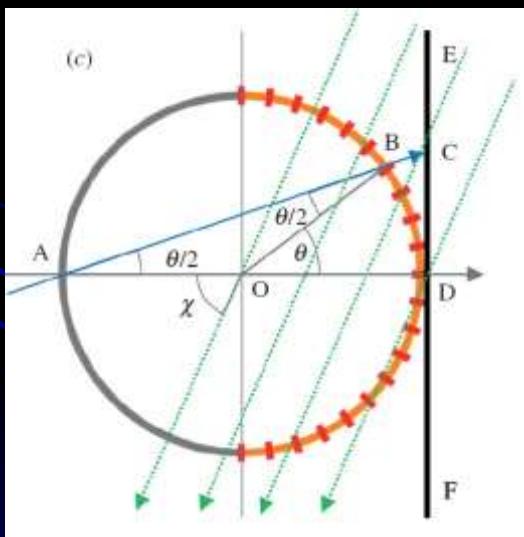

$n=174$
 $MVB=1$
 $r=0.16$
 $P=0.0143$

$n=155$
 $MVB=84$
 $r=0.17$
 $P=0.0106$

Od 2000 hypotéza RP u hmyzu nabývá na síle

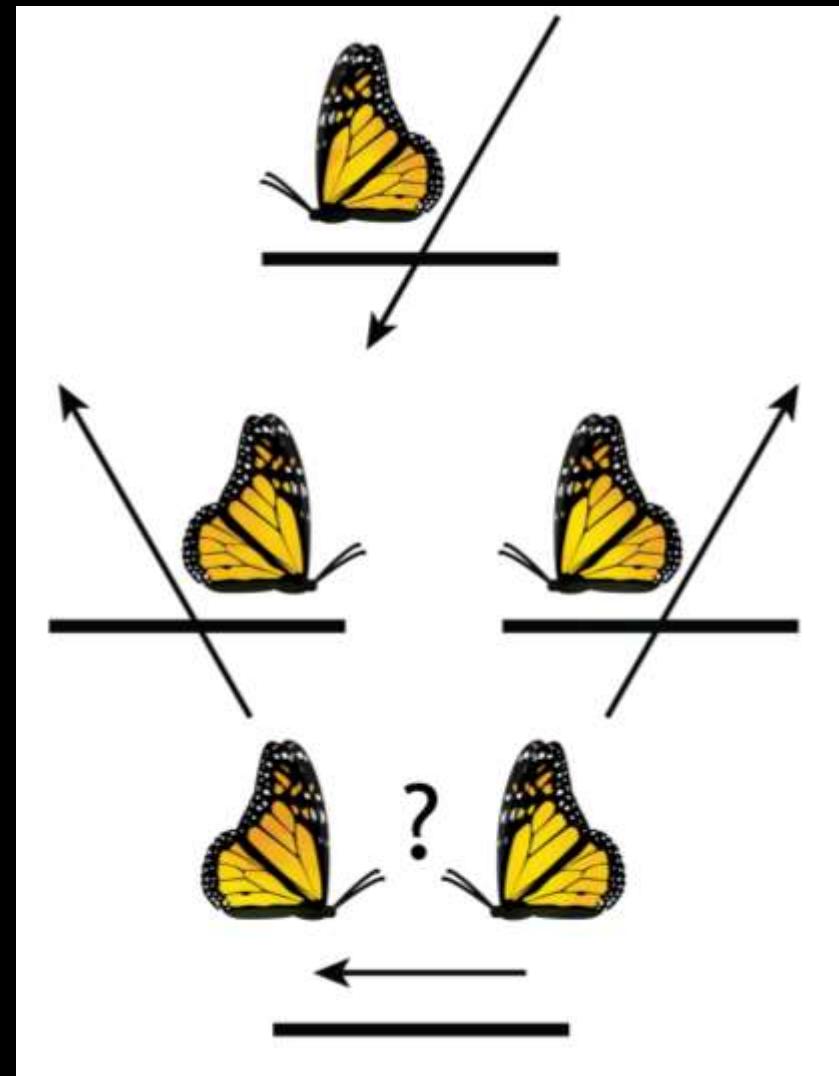
- Hmyzí kompas
nerozeznává polaritu

Vácha, M., D. Drštková, et al. (2008). "Tenebrio beetles use magnetic inclination compass." *Naturwissenschaften* 95: 761-765.
Guerra, P. A., Gegear, R. J. and Reppert, S. M. (2014). A magnetic compass aids monarch butterfly migration. *Nature Communications* 5, 4164, DOI: 10.1038/ncomms5164

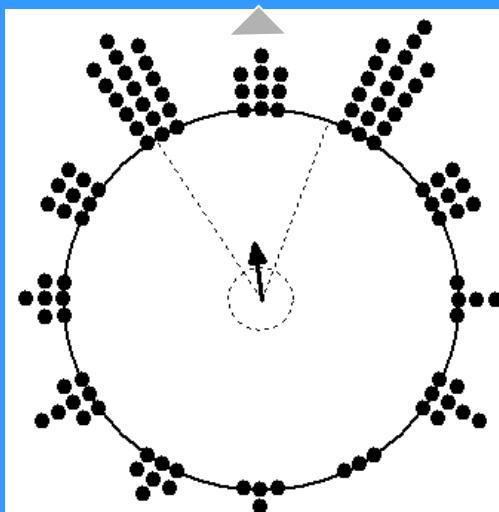
Od 2000 hypotéza RP u hmyzu nabývá na síle

- Hmyzí kompas
nerozeznává polaritu

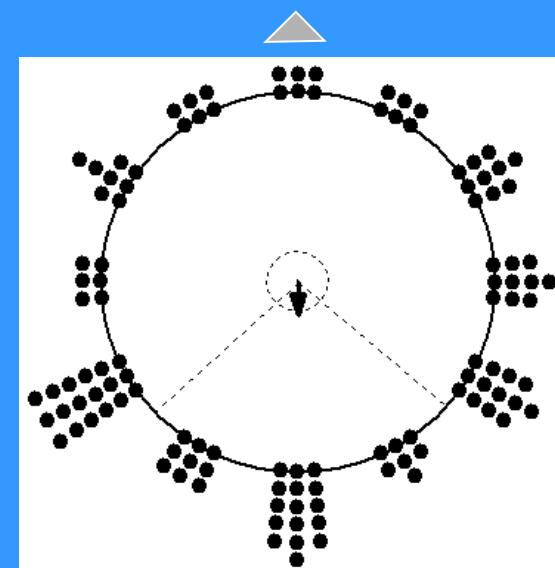

Obrácení inklinace otočí orientaci potemníka – kompas není polaritní

Training ↘ Test ↘

Training ↘ Test ↙

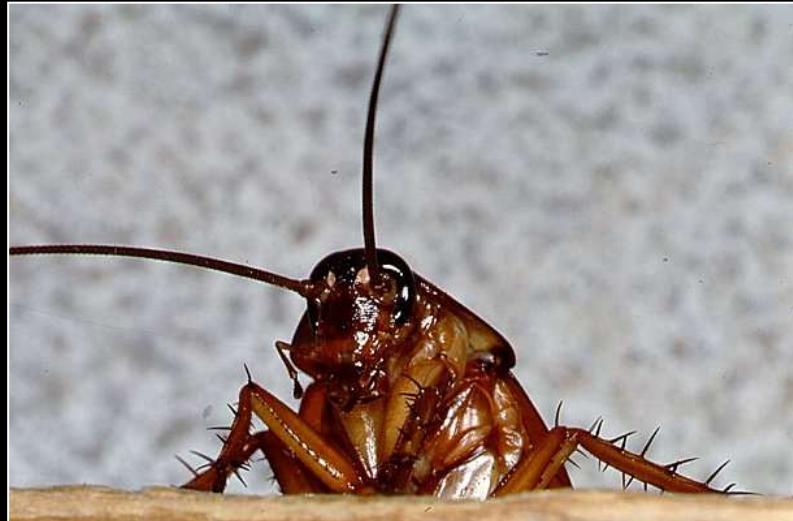
$P < 0.001$

$N = 109$
 $MVB = 354^\circ$
 $P < 0.001$

$N = 115$
 $MVB = 179^\circ$
 $P = 0.03$

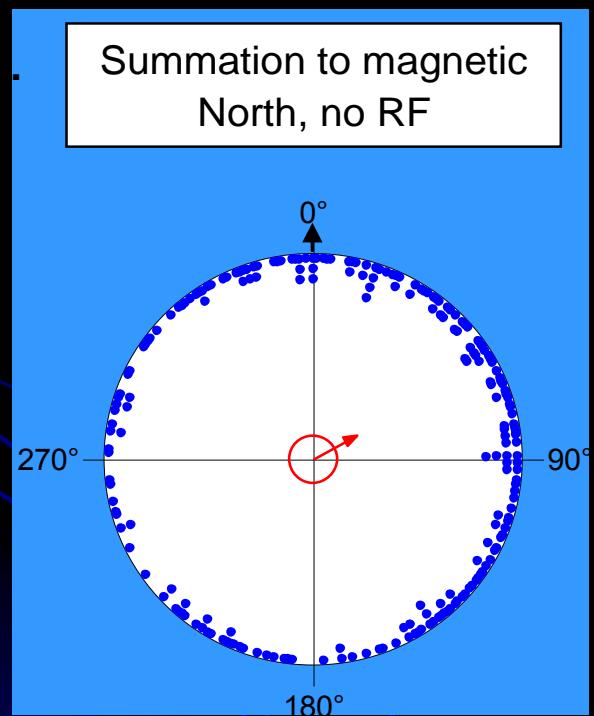
Od 2000 hypotéza RP u hmyzu nabývá na síle

- Citlivý k rušení
radiovými frekvencemi

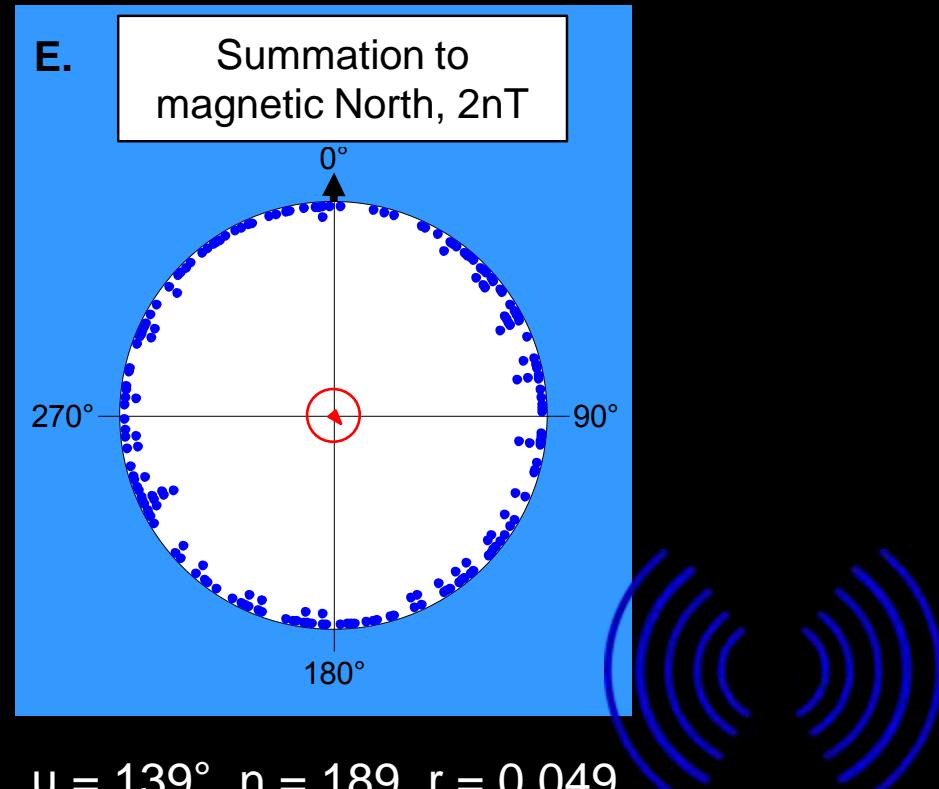

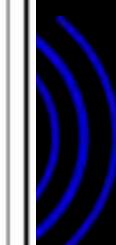
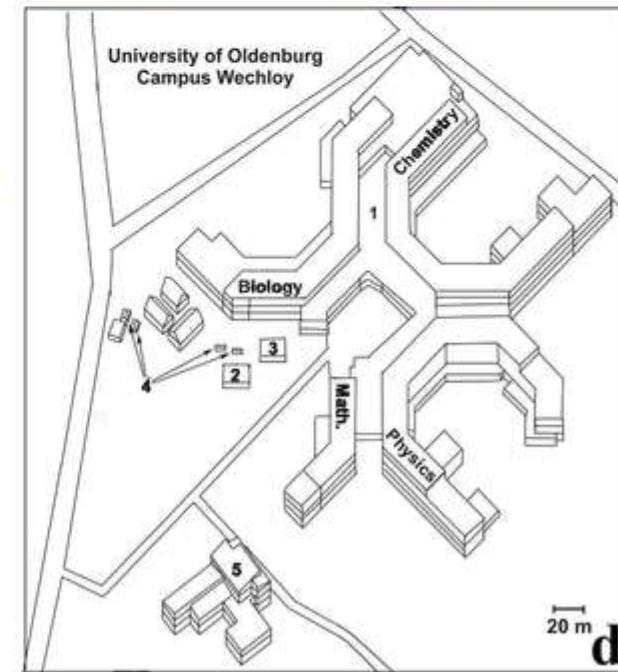
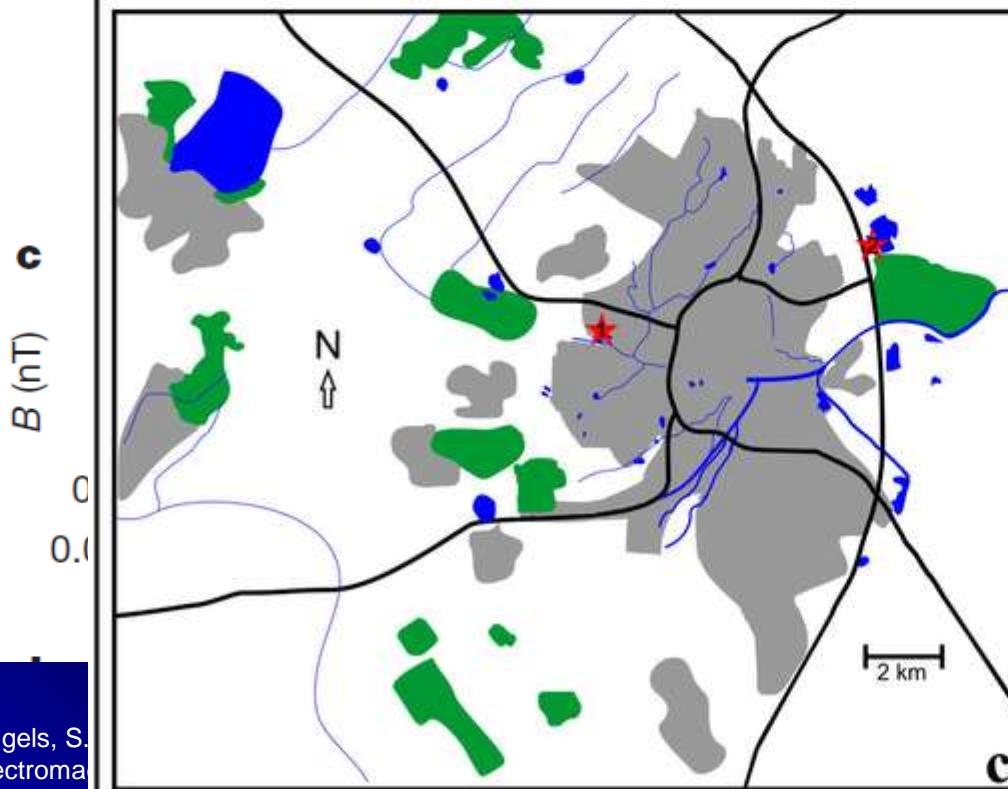
Vácha, M., T. Puzová, et al. (2009). "Radiofrequency magnetic field disrupts magnetoreception in American cockroach." [Journal of Experimental Biology](#) **212**: 3473-3477.

- Mimořádně citliví k radiofrekvenčnímu rušení. Pouze 2 nT – 0,01% pozadí GMF !
- Problém antropogenního znečištění prostředí RF poli

$$\begin{aligned}\mu &= 61^\circ, n = 221, r = 0.237 \\ p &\leq 0.001\end{aligned}$$

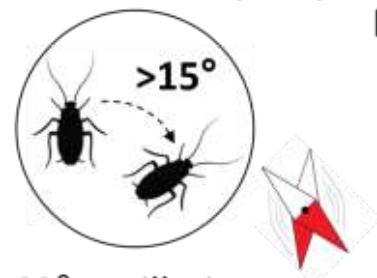
Pro výzkum magnetorecepce je nutné odstíněné prostředí.

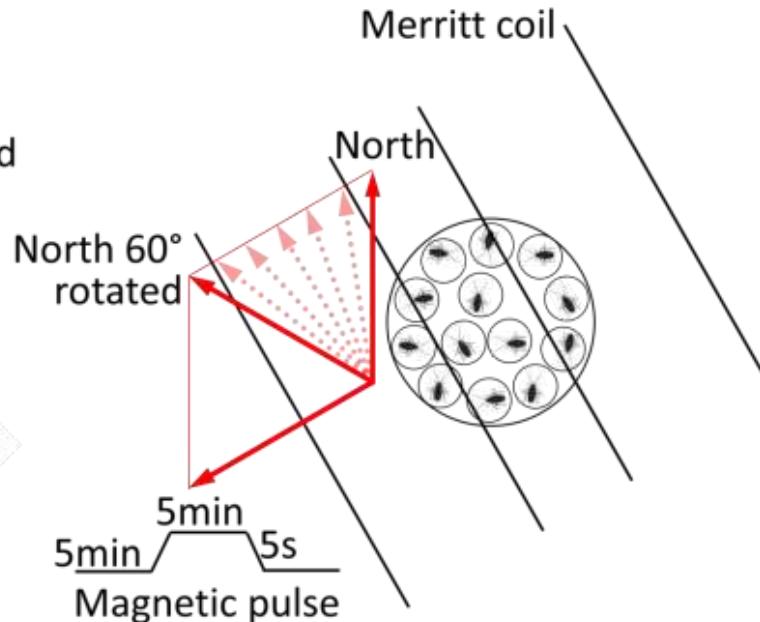
Magnetically induced restlessness (MIR)

Methods:

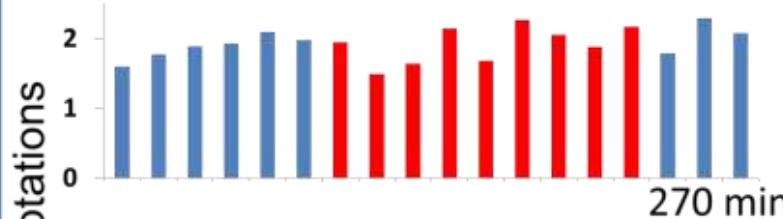
Magnetically Induced Restlessness (MIR)

60° oscillations
Period 5 min

Control – no MGF rotation – no MIR reaction

Wilcoxon pair test,
N=119,
P=n.s.

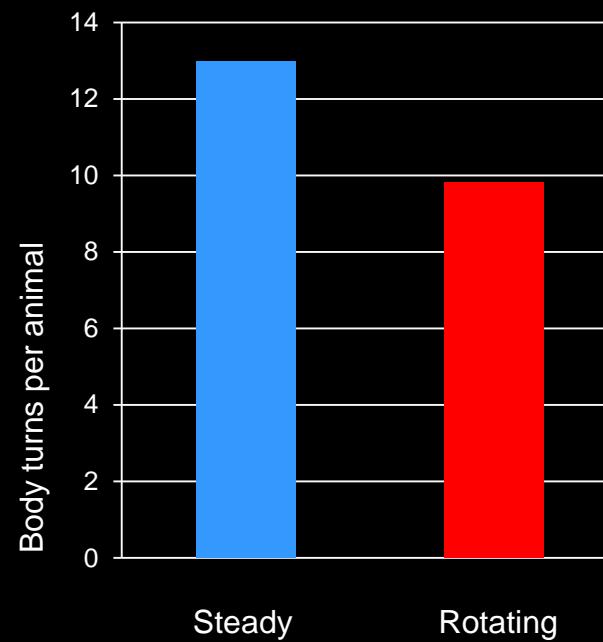
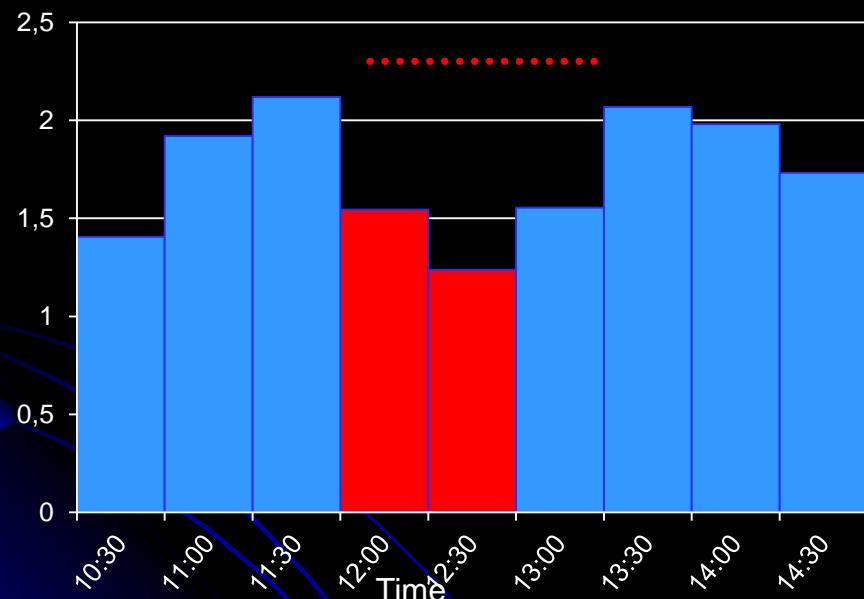

Wilcoxon pair test,
N=116,
P=0.00017

sf rf

Magnetically induced freezing (MIF)

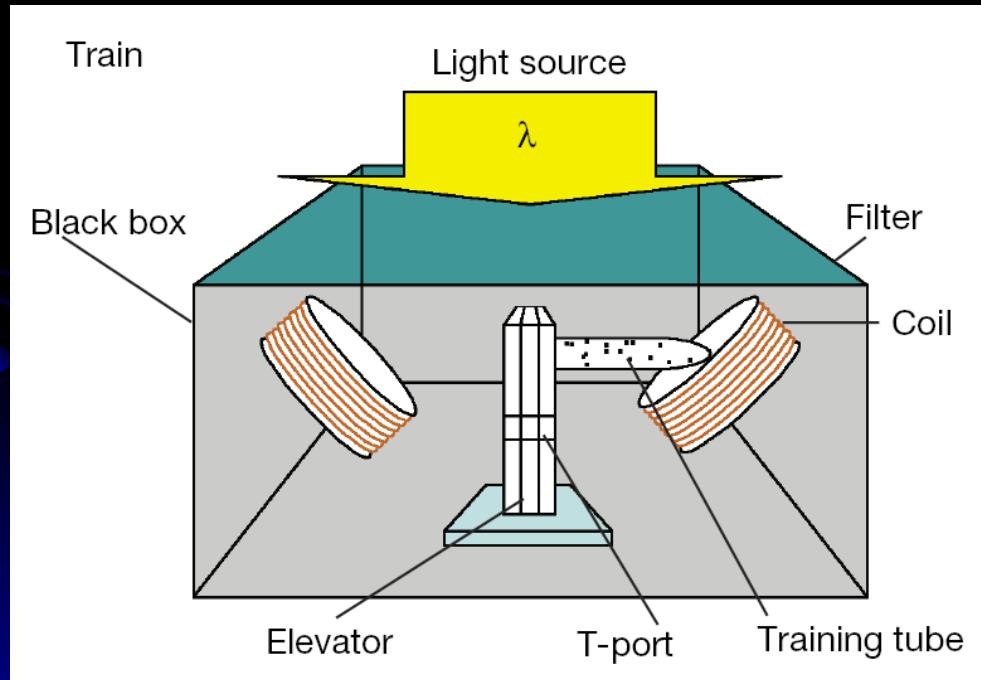
Aversively conditioned temporary immobility.

Kindly see poster P21: Magnetically induced freezing in cockroach. Effect of interstimulus interval.

Jsou to ale skutečně Kryptochromy nutné pro magnetorecepci? Čekalo se na molekulární důkaz.

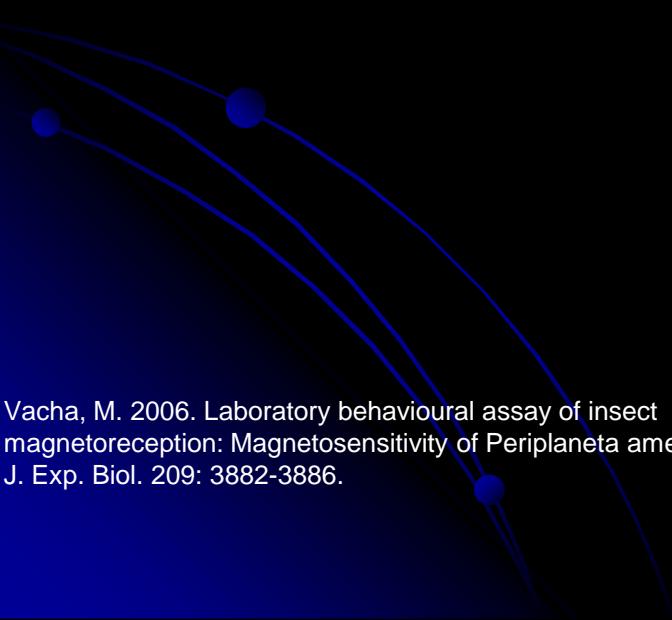
2008, 2010 Gegear et al. Drosophila assay

Gegear, R. J., A. Casselman, S. Waddell;, and S. M. Reppert. 2008. Cryptochrome mediates light-dependent magnetosensitivity in drosophila. Nature 454: 1014-1018.

Metody:

- Spontánní pohybová reakce *Periplaneta americana* a *Blatella germanica* na rotaci pole
- Reverzní genetika – *RNA interference*

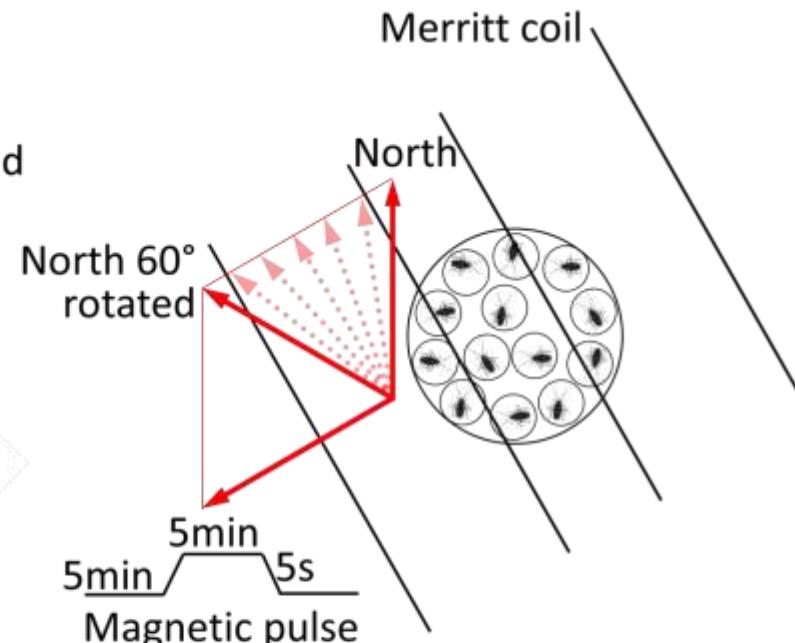
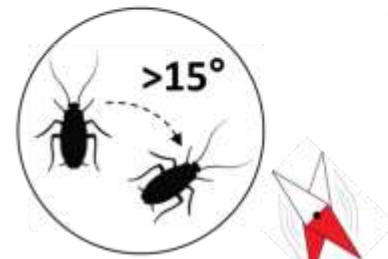

Magnetically induced restlessness (MIR)

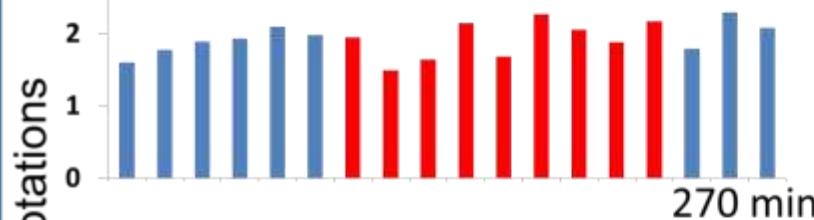

Methods:

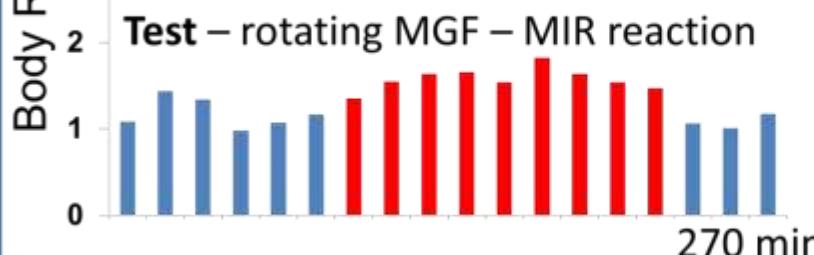
Magnetically Induced Restlessness (MIR)

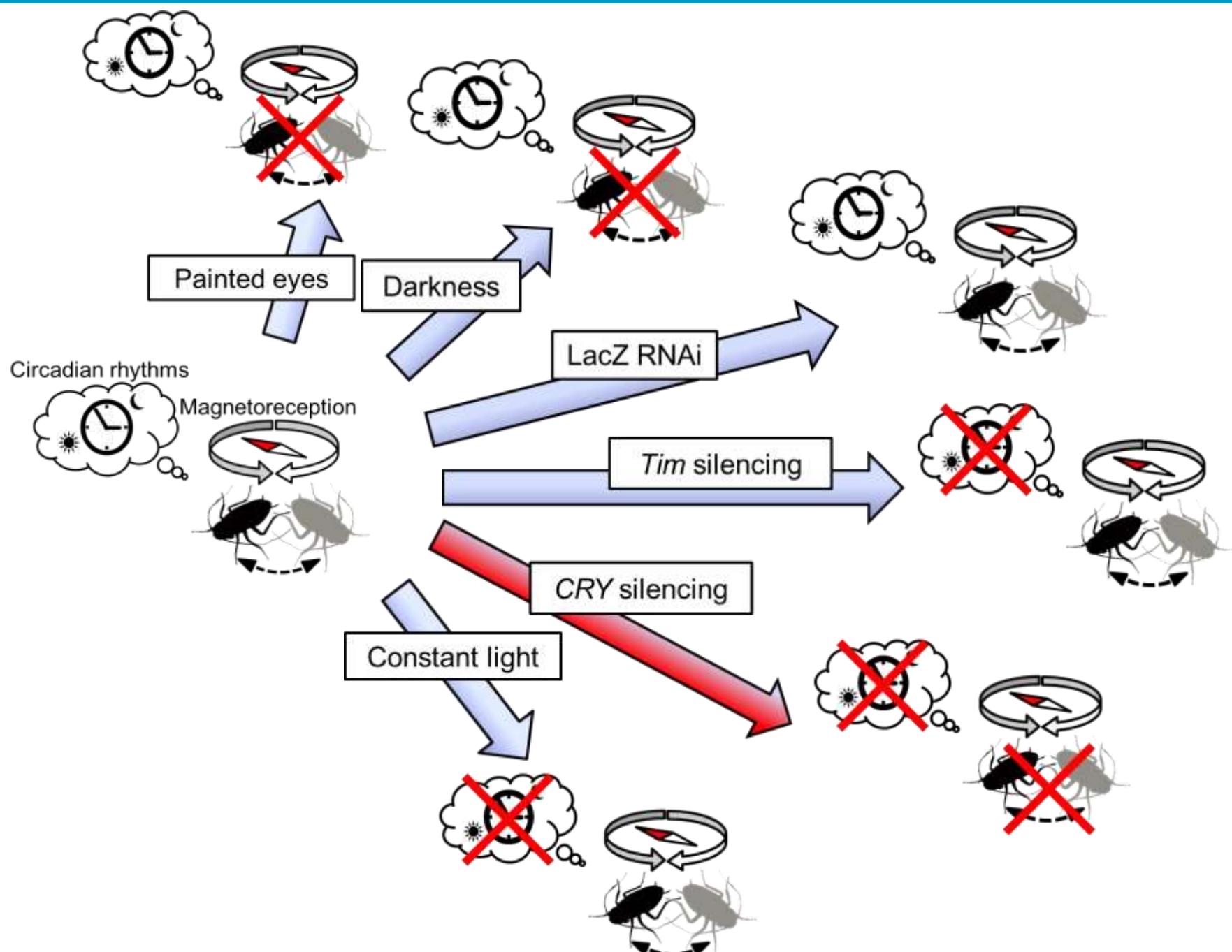
Control – no MGF rotation – no MIR reaction

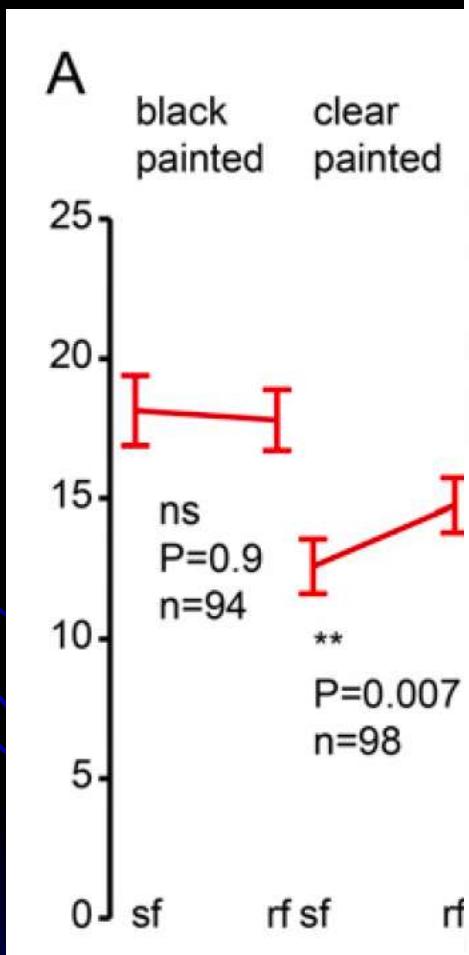
Wilcoxon pair test,
N=119,
P=n.s.

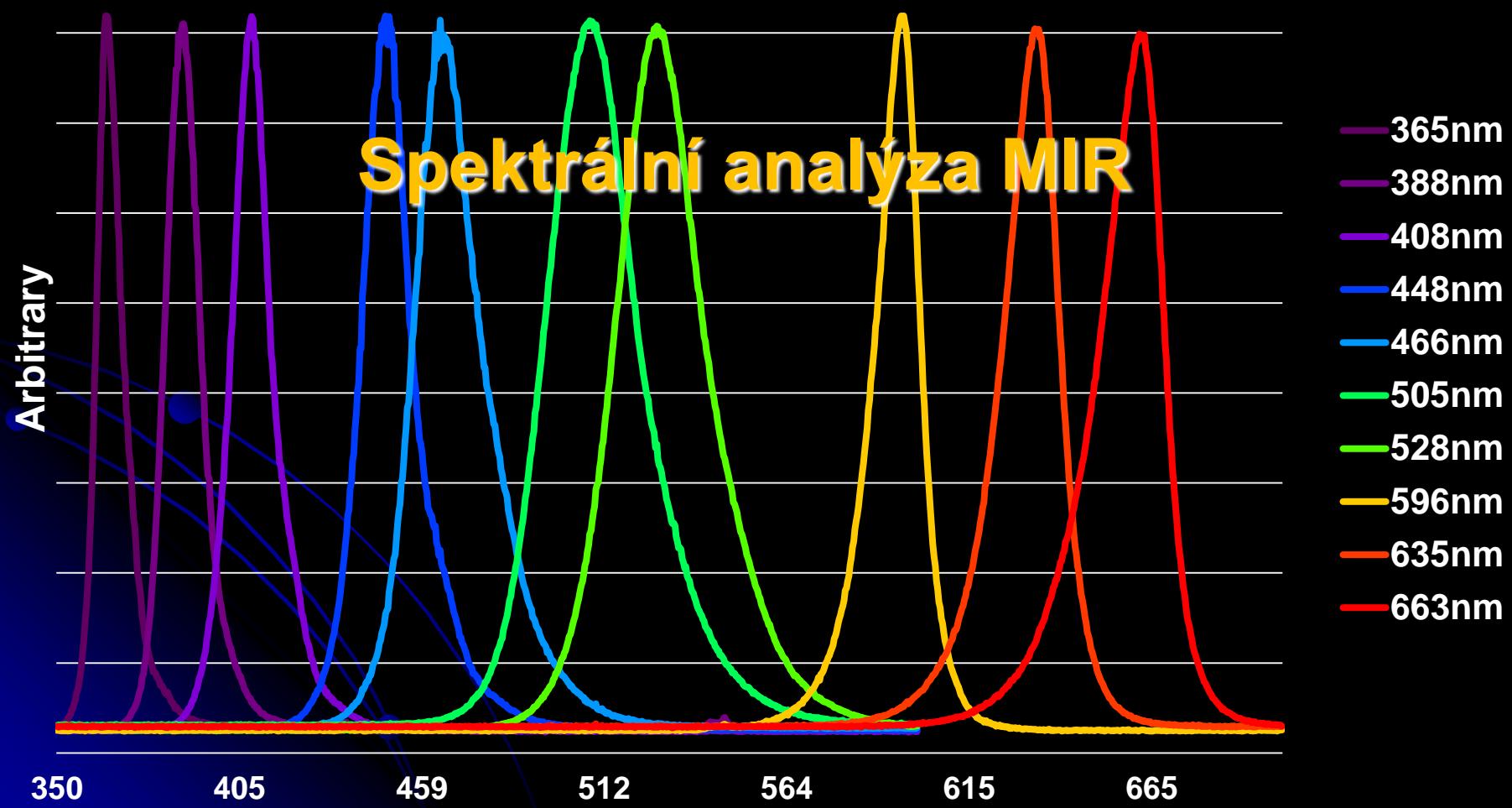
** Wilcoxon pair test,
N=116,
P=0.00017

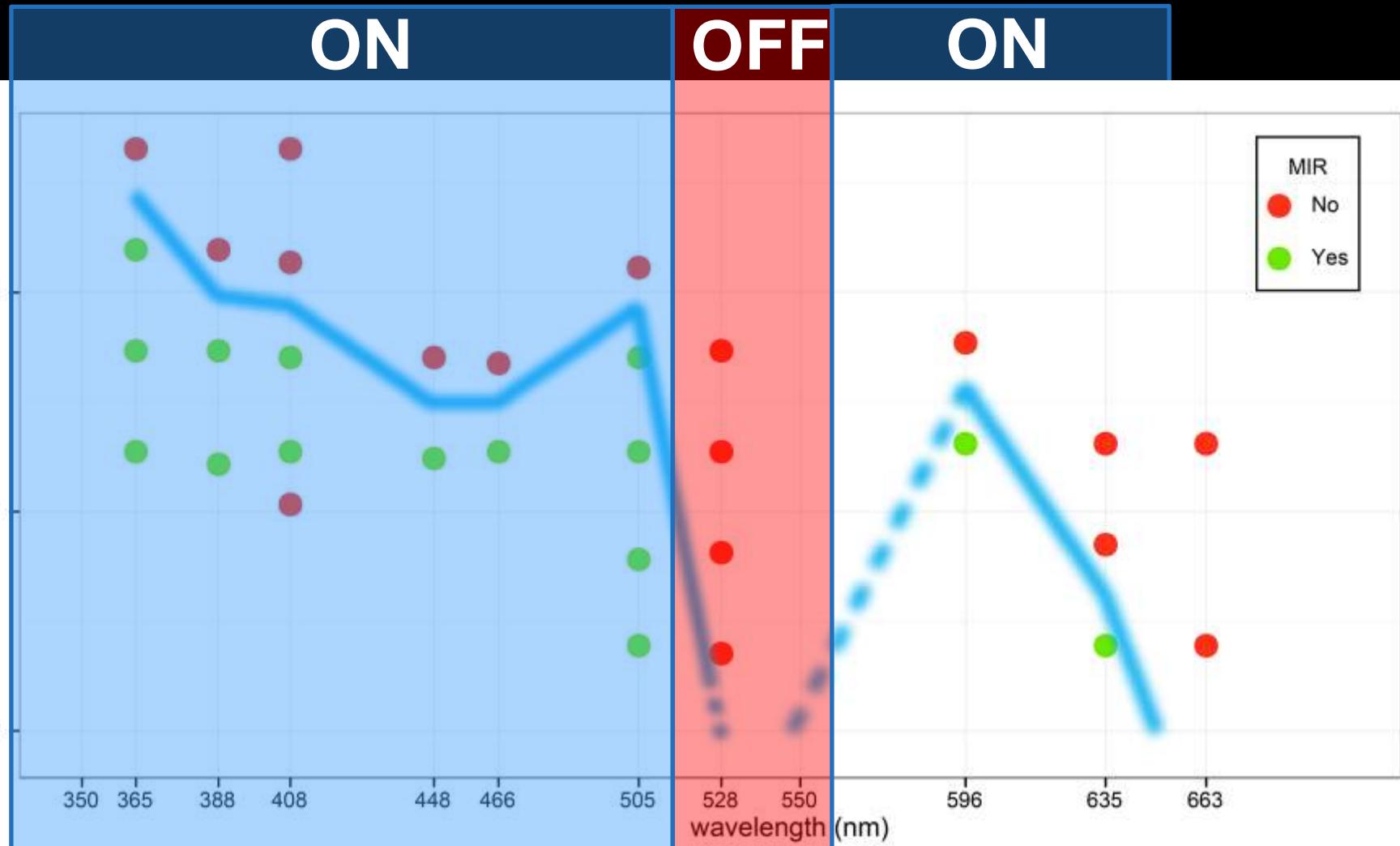
Existuje polokruhovitá struktura s Cry? Imunocytochemie: vrstva buněk zespodu kopírujících sítnici

LED spectra

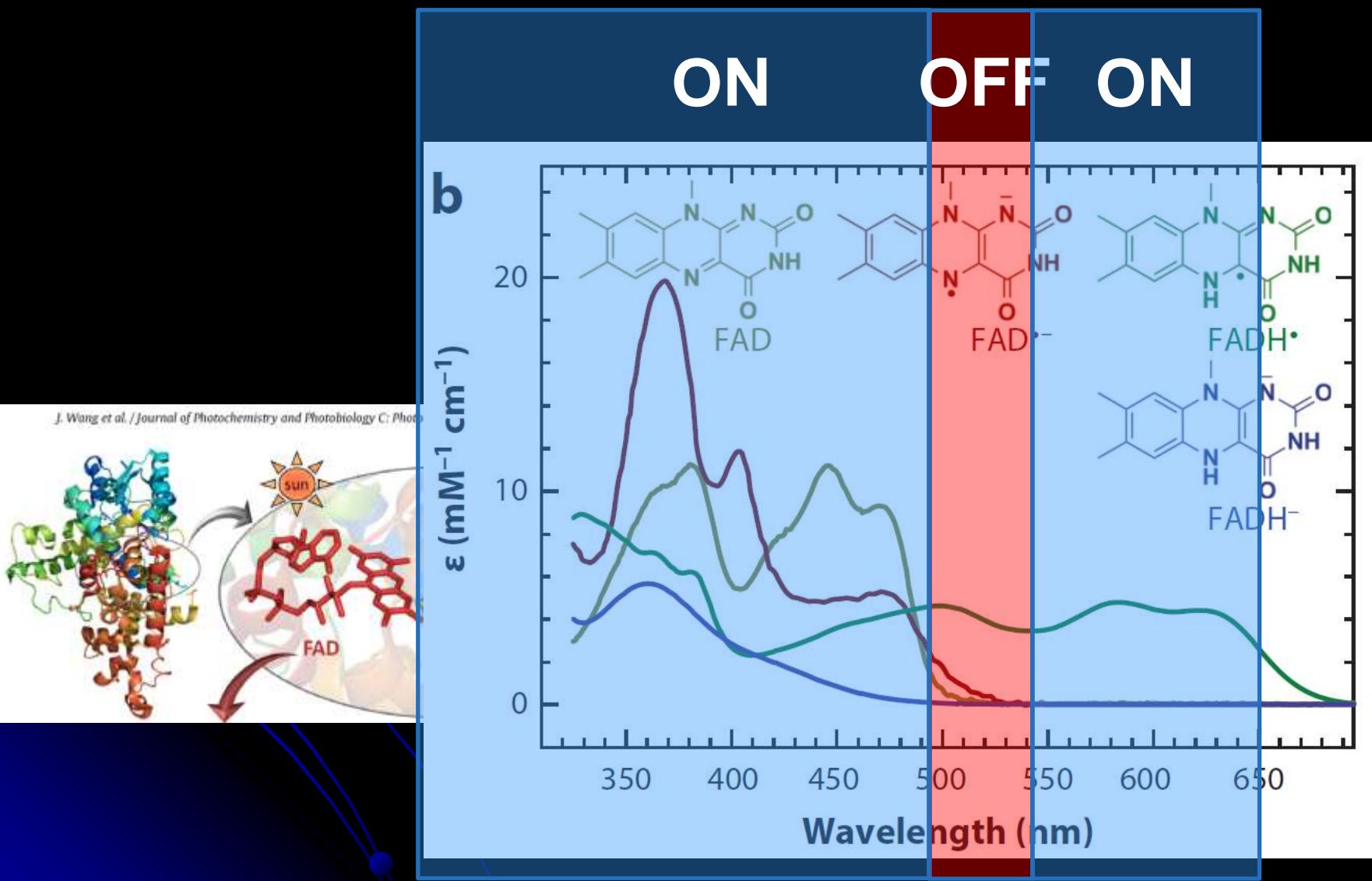

MIR je závislý na barvě

Bazalova O, Kvicalova M, Damulewicz M, Valkova T, Slaby P, Bartos P, Netusil R, Tomanova K, Provaznik J, Braeunig P, Jing-Lee H, Sauman I, Pokorny R, Dolezel D, Vacha M. 2016. Cryptochrome 2 mediates directional magnetoreception in cockroaches. PNAS www.pnas.org/cgi/doi/10.1073/pnas.1518622113.

Absorpční křivky Cry.

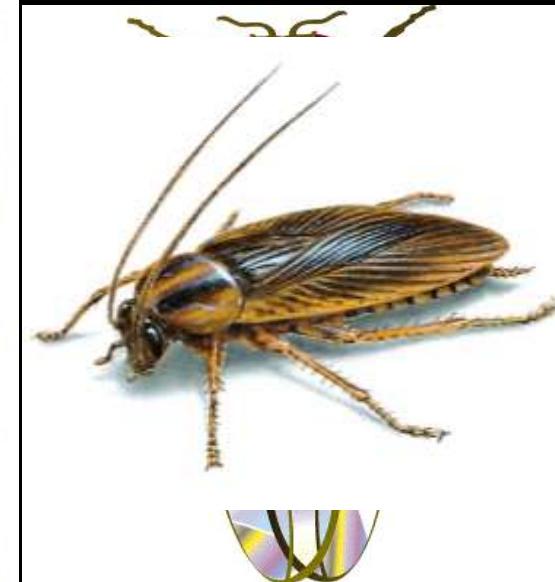
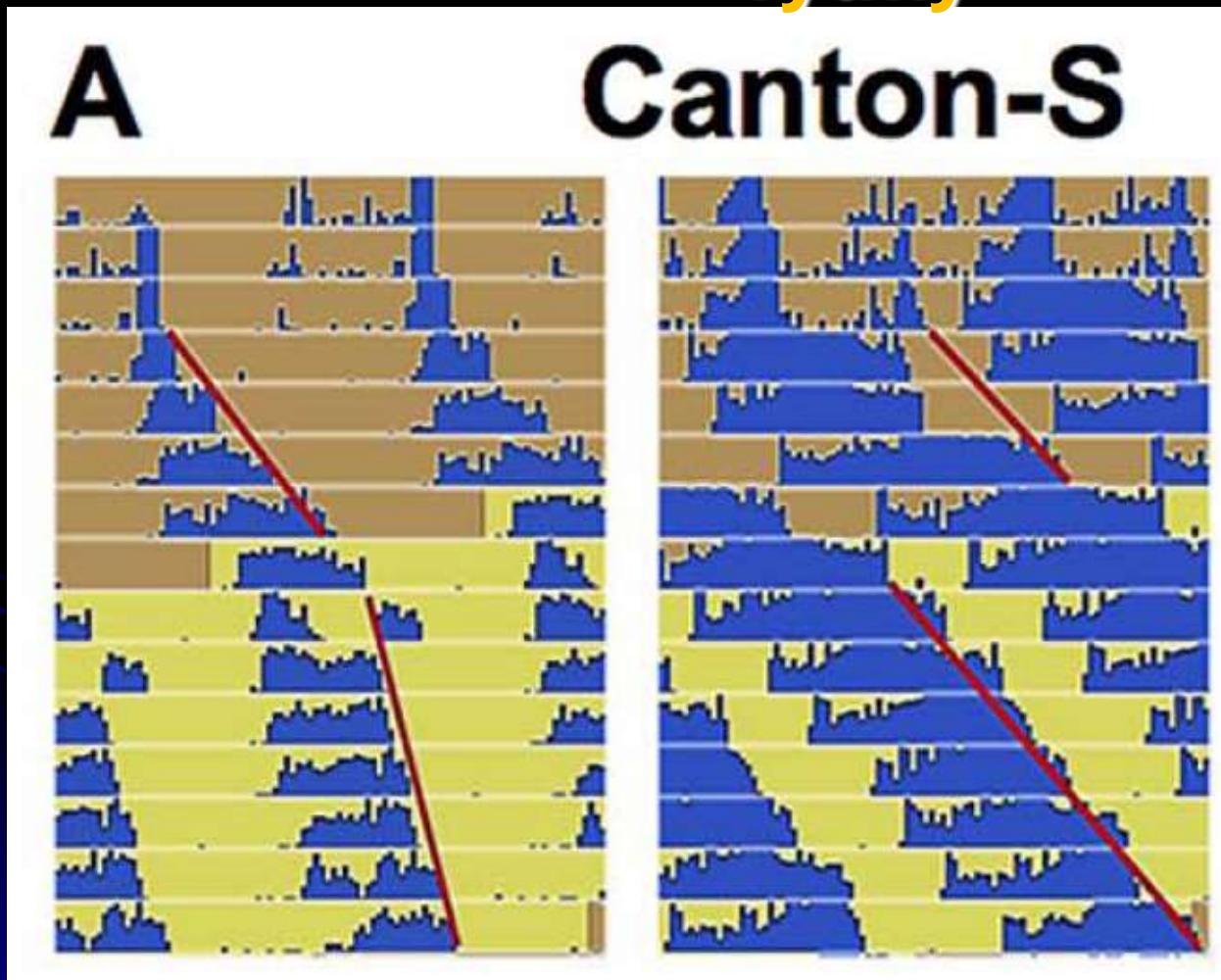

Zhong, D. (2015). Electron Transfer Mechanisms of DNA Repair by Photolyase. *Annu. Rev. Phys. Chem.* 2015. 66:691–715.

Shrnutí nových výsledků na *Periplaneta a Bletella*:

- Magnetorecepce je vázaná na oči
 - Spektrální křivka směrové recepce odpovídá absorpci Cry
 - Směrová magnetorecepce je závislá na funkčním Cry
 - Cry je přítomen v polokruhovité vrstvě pod sítnicí
-
- Fotochemický kompas je solidní hypotéza a Cry součástí směrové recepce GMF

Nejen orientace a směr. Magnetické pole ovlivňuje prostřednictvím Cry cirkadiánní rytmus

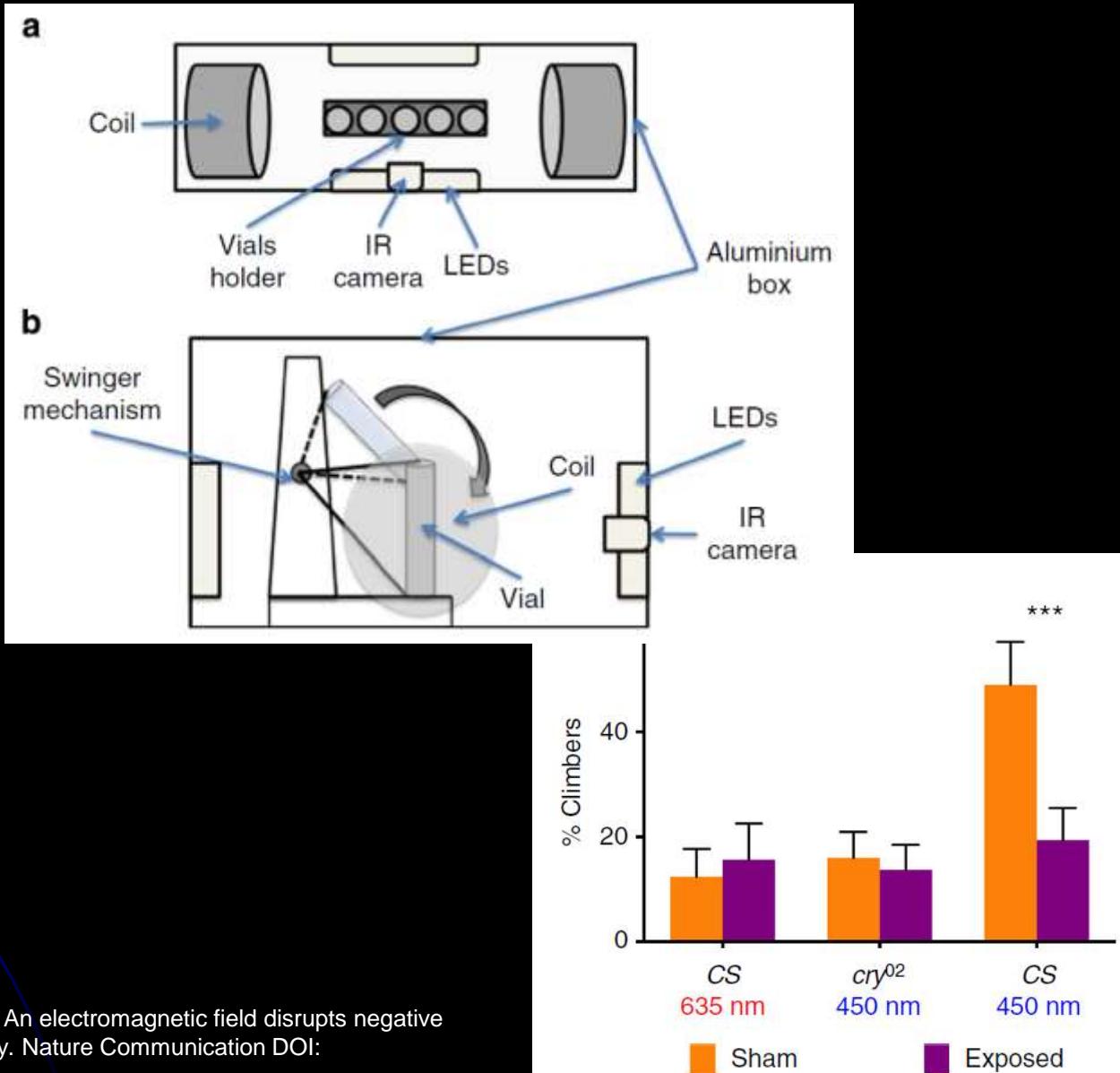
Fedele, G., Edwards, M. D., Bhutani, S., Hares, J. M., Murbach, M., Green1, E. W., et al. (2014). Genetic Analysis of Circadian Responses to Low frequency Electromagnetic Fields in *Drosophila melanogaster*. PLOS Genetics, 10(12), e1004804.

Fedele, G., Green, E. W., Rosato, E., & Kyriacou, C. P. (2014). An electromagnetic field disrupts negative geotaxis in *Drosophila* via a CRY-dependent pathway. Nature Communication, DOI: 10.1038/ncomms5391.

Ale třeba i geotaxi.

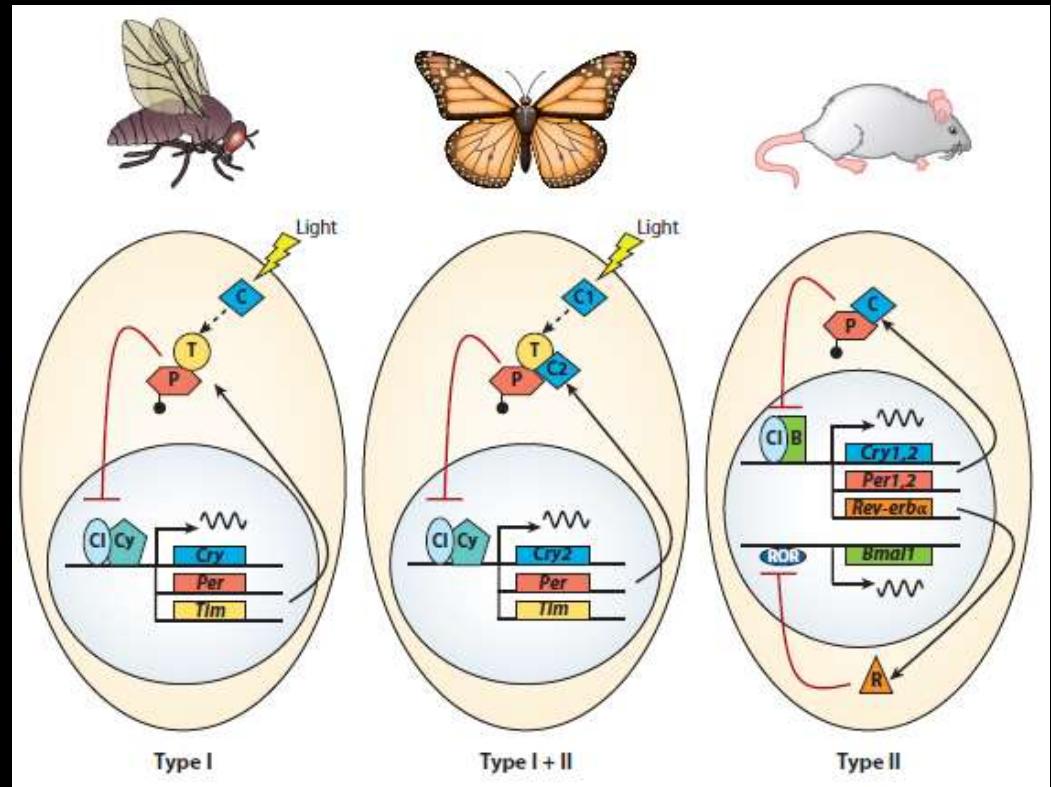
Šplhání mušek vzhůru je MG polem vypnuto.

Ale jen u těch, které mají Cry a na modrém světle.

Resume a výhledy do budoucna Cryptochromy a jejich úlohy.

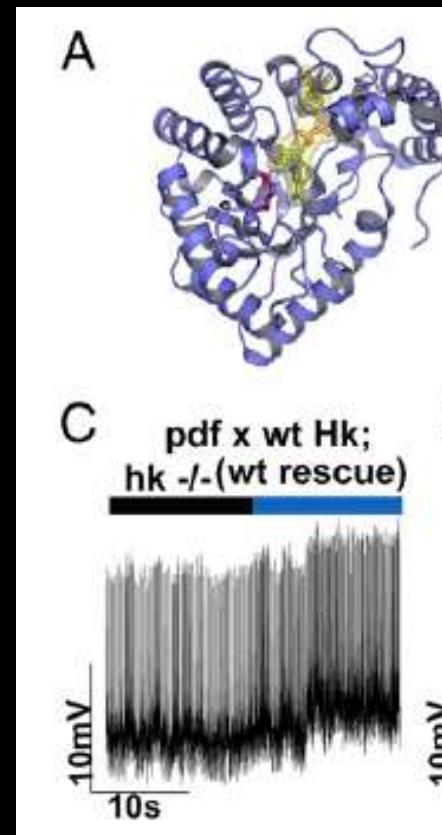
- Hodiny

Chaves I, Pokorný R, Byrdin M, Hoang N, Ritz T, Brettel K, Essen L-O, Horst GTJvd, Batschauer A, Ahmad M. 2011. The Cryptochromes: Blue Light Photoreceptors in Plants and Animals. *Annu Rev Plant Biol* 62:335–364.

Resume a výhledy do budoucna Cryptochromy a jejich úlohy.

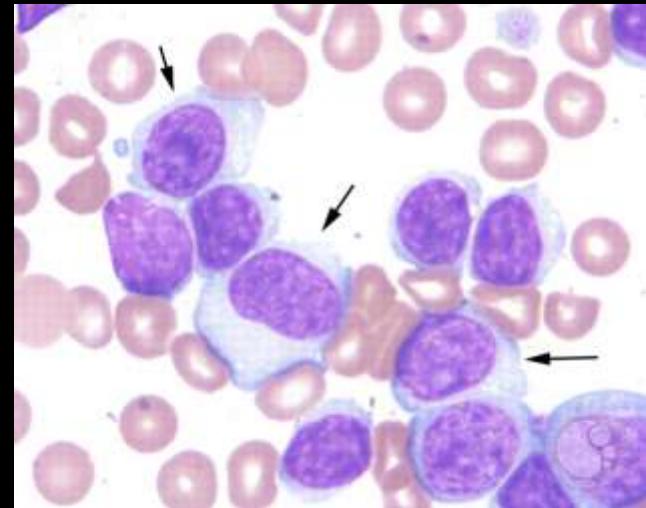
- Hodiny
- Změna membránového potenciálu

Fogle KJ, Baik LS, Houl JH, Tran TT, Roberts L, Dahm NA, Cao Y, Zhou M, Holmes TC. 2015. CRYPTOCHROME-mediated phototransduction by modulation of the potassium ion channel β -subunit redox sensor.

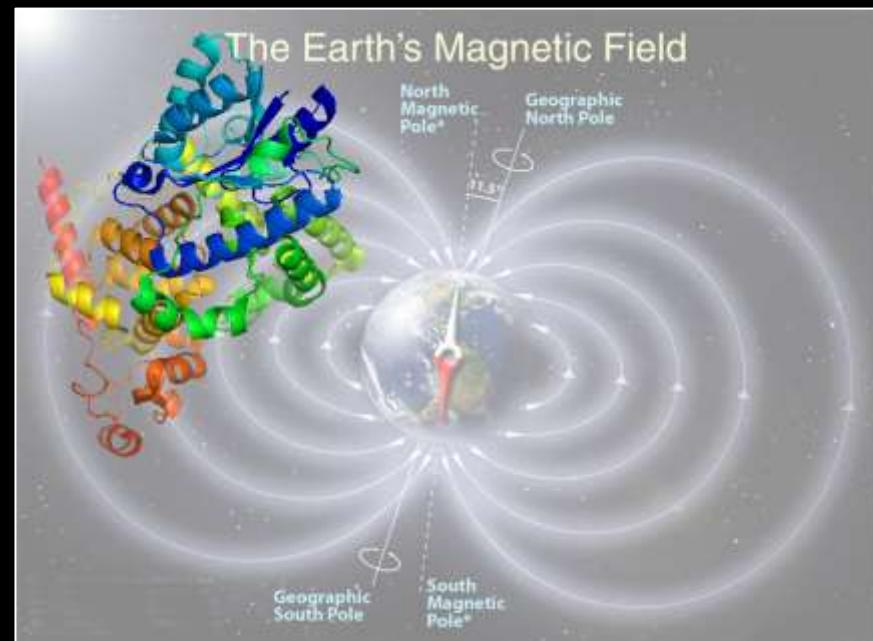
Resume a výhledy do budoucna Cryptochromy a jejich úlohy.

- Hodiny
- Změna membránového potenciálu
- Kontrola buněčného cyklu

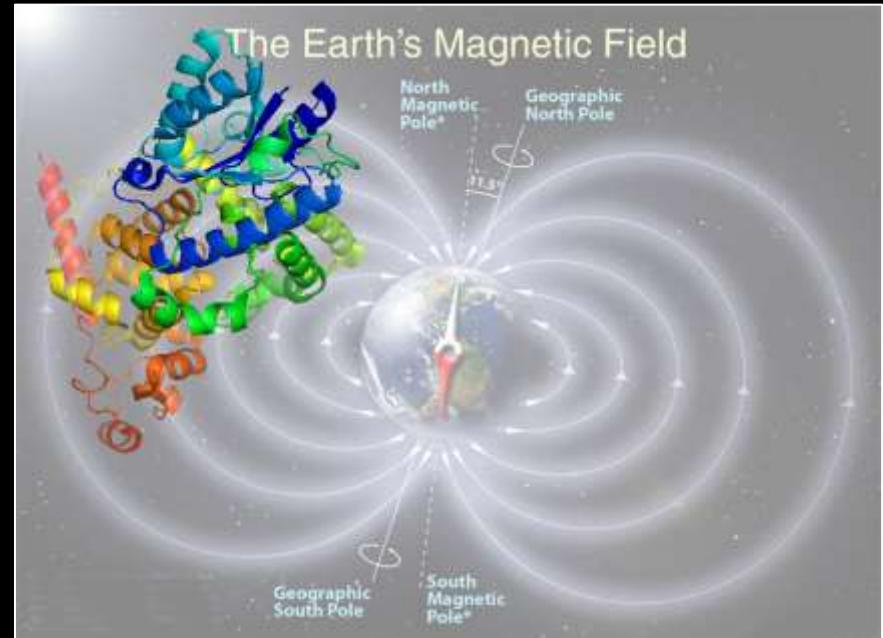
Resume a výhledy do budoucna Cryptochromy a jejich úlohy.

- Hodiny
- Změna membránového potenciálu
- Kontrola buněčného cyklu
- Magnetorecepce

Resume a výhledy do budoucna Cryptochromy a jejich úlohy.

- Možná všechny dráhy, kde je přítomen Cry, jsou citlivé na světlo a magnetická pole !
- Pokud ano, pak i na radiové frekvence.

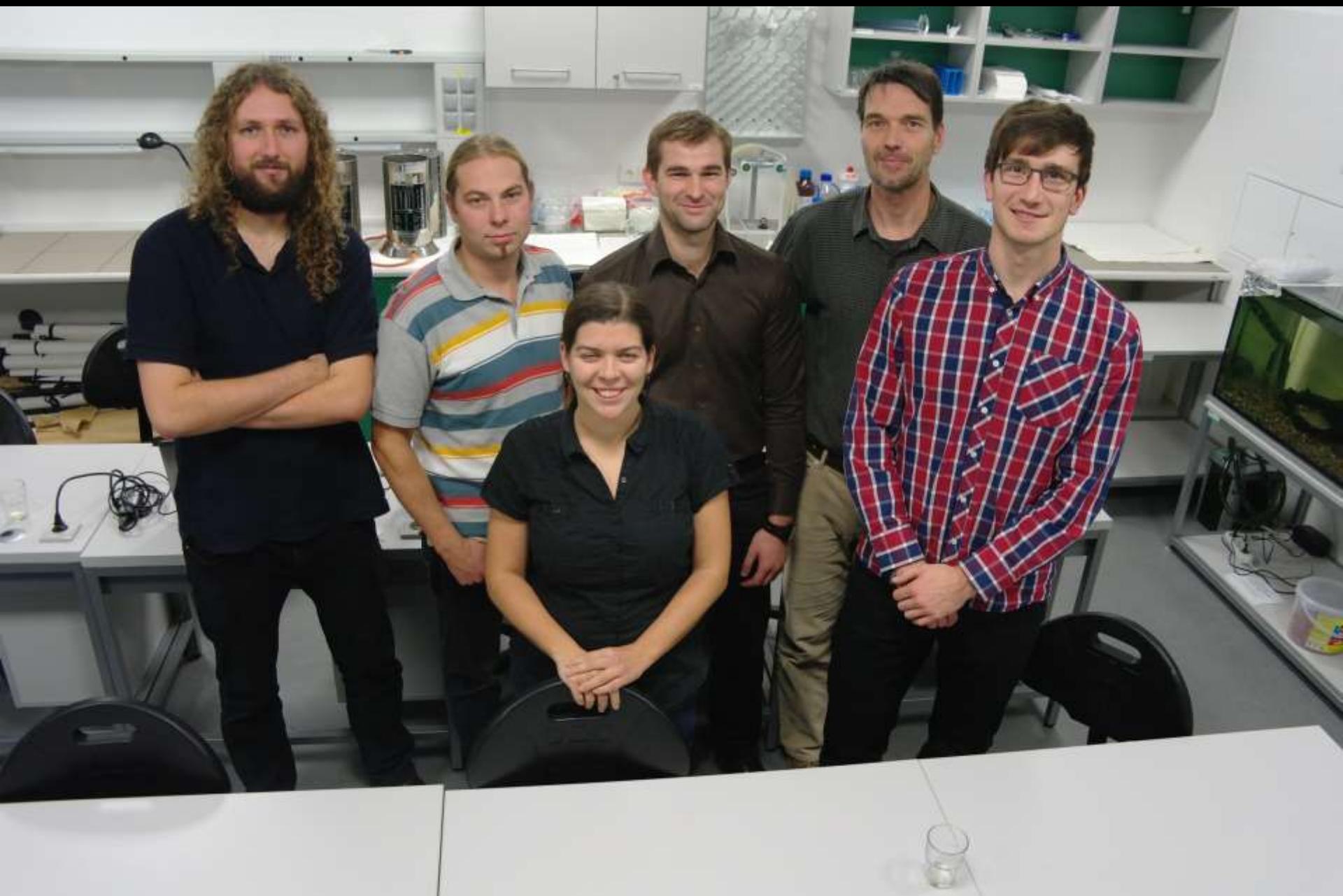

Co říci závěrem o výzkumu úlohy Cry na hmyzím modelu:

- Díky molekulárním technikám hmyz (bezobratlí) pravděpodobně umožní popsat mechanismus magnetické citlivosti
- směr magnetického pole je pro živé systémy důležitější než kompas v ruce pro člověka.
- Výzkum posouvá hranice mezi biologií, „kvantovou biologií“ a fotochemií.
- Praktické aplikace v oblasti ochrany zdraví, kvality spánku, interakcí s technickými zařízeními atd.

Dosavadní granty:

- Ověření magnetorecepce potemníka moučného. GAČR 2001-2003
- Analýza magnetorecepčního chování laboratorních druhů hmyzu. GAČR 2005-2008
- Neurální podstata magnetorecepce hmyzu. GAČR 2007-2010
- Fyziologická a funkčně genetická analýza magnetorecepce na hmyzím modelu GAČR 2013-2015.
- Spolupráce s Molekulární chronobiologickou lab. ČB, Marburg, Oxford, Lund,

Doručená pošta - mrtn... M Září 2016 Objev: Vědci zjistili, jak...

https://www.online.muni.cz/veda-a-vyzkum/6462-objev-vedci-zjistili-jak-se-zvirata-orientuj-podle-magnetickeho-pole-zem

Aplikace Inet MU IS MUNI Gmail PF MU Zprávy Novinky Globe 24 ČT24 Katedra M Mapy Web of Knj slovnik.cz český překlad OPVVV BANKA Aladin Medard Zapis OF FZ

online.muni.cz

události věda student video rubriky

Objev: Vědci zjistili, jak se zvířata orientují podle magnetického pole Země

věda & výzkum 16. listopadu 2016 redakce

Foto: Archiv M. Vácha

Martin Vácha se svým týmem ověřoval orientaci podle magnetického pole na hmyzu, konkrétně na potemníkově moučném, ruskově a švábovi americkém.

Zmiňovaný protein kryptochrom byl nalezen

Fascinující schopnost některých živočichů reagovat na geomagnetické pole byla již dokázána řadou výzkumů. Dosud však vědci nevěděli, jak tento smysl funguje a čím je směr k magnetickému pólu planety vnímán. Průlomový objev učinil kolektiv vědců

pozvánky

Čtvrtek Přednáška O botanické exkurzi v Černé Hoři a Albáni 15.-12.

Čtvrtek Přednáška: Z dějin ruské estetiky 15.-12.

Úterý Přednáška Kdy dojdou světové zásoby ropy? 20.-12.

Sobota Odborné kolokvium Věda v praxi rozvoje Brna? 21.-12.

Sobota Reprezentační právnický ples 28.-12.

Newsletter: Zůstaňte v obraze

MENDEL LECTURES 2016/2017

Virtuální prohlidky vědeckých pracovišť MU

[ponechte si vůjčit](#)

Děkuji za pozornost.

